

ROS

RODINNÉ SPOLOČENSTVO

1989/5

25

Ovocím Ducha je láska ... / Gal 5, 22 / a kde je Pánov Duch,
tam je sloboda / 2Kor 3, 17/

O b s a h

1. Teofil Klas: Zdravica rodinnému spoločenstvu	1
2. Nech sa v ňom naše srdce veselí	2
3. Hrmí chrám arcidiecézny	3
4. Máme slovenského metropolitu a prímasa	4
Dekrét Svätého Otca	4
Slávnosť inaugurácie	5
Z pozdravných listov slovenskému prímasovi	6
5. Glosa o láske a slobode	7
6. Nový biskup spišskej diecézy	8
Dekrét Svätého Otca	8
Vysviacka v spišskej katedrále	9
Zážitok z vysviacky na Spiši	10
Pozdrav novému biskupovi	11
7. Roku Pána 1989	11
8. Rok obnovy vo viere na Slovensku	13
9. O púti v Lutine	14
10. Postrehy z nočnej časti národnej púte v Šaštíne 16.-17.9.1989 ..	15
11. Hovorí právnik	17
12. Žiadosť zastaviť trestné stíhanie	18
13. Sloboda a národ	19
14. Nový zákon o vzťahoch medzi cirkvou a štátom v Poľsku	20
15. List predsedovi maďarskej biskupskej konferencie kardinálovi Paskaimu	22
16. Jediná alternatíva slobody	24
17. Sloboda kresťana	27
18. K sexuálnej výchove na školách	31
Konzumný sex alebo rodinný život	32
Niečo pošušky niečo nahlas	32
List ministrovi školstva	33
Z listu ministerstvu školstva	34
Z listu redakcii Slovenky	34
Odpoveď ministra školstva	35
Stanovisko Ministerstva školstva, mládeže a telesnej výchovy..	36
19. Zákonodarstvo o výchove detí	36
20. K výchove detí a mládeže. Sexuálna výchova v katolíckej rodine. 1	37
21. Prax pohlavnej výchovy v rodine	40
22. Psychológ medzi nami. Premena života /dokončenie/	42
23. Zo života rodinných spoločenstiev	46
1. Adventná cesta do Betlehema	46
2. Duchovne zjednotení	48
24. Spišské biskupstvo	50
25. Biskup Ján Vojtaššák	52
26. Slávnosti v rodine	54
27. Spievame v rodine	57
28. Každodenné modlitby	61
29. Katechéza. Skupina S /snúbenci/. 3. časť prvej besedy: Boží plán s človekom a manželstvo	61
30. Spravodajca	64
31. Ohlasy čitateľov	66
Príloha: Pastiersky list arcibiskupa Jána Sokola	

Ústredná téma tohto čísla: Sloboda a láska

Teofil Klas

ZDRAVICA RODINNÉMU SPOLOČENSTVU
/K jubilejnému, 25. číslu/

Pozdrav ťa Pán! Tak osloviť ťa načím,
keď päť brázd za pluhom ťa vôňou zeme ctí.
Pozdrav Pán tých, čo do tvojich sa kľačí
zapreli na úhore smädnej priezvesti
a pribrali sa kypriť znechané!

Strieborným vencom, i keď zatiaľ malým,
je šnúra - s láskou vitá - tvojich zošitov.
Srdce a dušu v záprah služby dali
tí, čo ťa s vierou vedú rolou zložitou.
Celé ver' srdce! /Ty to vieš, Pane!/
SK

Si boží dar, si životvorná manna
v ostatných z plnej miery rokov na púšti
pre súdrž rodín v krážoch rozhárania,
pre vrúcne žitie v pravde, ktorú nahú vždy
z kloaky vášní múdry podnima.

Pozdrav ťa Pán! A daj ti milosť činu!
Ešte máš šíre pole nerozorané
a rána zrenia prívalom sa rinú.
Keď láske zmáhaš priestor v rýdzej obrane,
úsilnosť tvoja Božie plody má...

PANE, PREČO MI KÁŽEŠ MILOVAŤ?

Ten, kto začne seba dávať blížnym, je zachránený. Tým, že prijíma blížneho, prijíma Boha a oslobodzuje sa od seba samého. Človek je sám sebe nepriateľom. V ľudskom zmysle si spôsobujeme bolesť a v nadprirodzenom zmysle si zatarasujeme cestu k Bohu.

Sú ľudia, ktorí sa namúživo oddávajú formovaniu svojho vnútra. Sptujú si svedomie, veľa času venujú odstraňovaniu vlastných chýb, no nikdy nepreliknú za svoje ja, nanajvýš, že niekde akoby v teplom skleníku pestujú svoje biedne čnosti. Niektorí vychovávateľia ich na tejto ceste povzbudzujú a nevedomujú si, že čím viac upútavajú ich pozornosť na jednotlivé chyby, i jednotlivé čnosti, tým viac ich vystavujú nebezpečenstvu, že sa zamerajú sami na seba a zakrpatejú.

Treba sa k nim skloniť a rozpoznať nie to, čo je v nich zlé, ale to, čo je v nich dobré. Odhaliť ich bohatstvo, poznať ich životné prostredie a byť im na pomoci, aby vo svojom prostredí boli naozaj na svojom mieste a dávali sa svojmu okoliu.

Každý sa môže a má dávať blížnym. Človek môže prijímať, len keď sám dáva. Len dávaním sa blížnemu zachráni svoj vlastný život, život svojej rodiny a pozná Božiu lásku i radosť.

Michel Quoist

NECH SA V ŇOM SRDCE NAŠE VESELÍ

"Plesajte, spravodliví v Pánovi:
statočným sluší chválospev.
Oslavujte Pána gitarou,
na harfe s desiatimi strunami mu hrajte.
Vyspevujte mu pieseň novú,
hrajte mu ochotne, nechže to zaznieva!
Lebo je spoľahlivé slovo Pánovo
a verné všetko konanie jeho."

/Ž 32, 1-4/

Nestáva sa často, žeby sme prijímali tolko radosti z Božej milosti naraz, koľko nám prichodí prijímať v tomto čase a o koľko sa i v povznesení srdca v tomto čísle Rodinného spoločenstva so všetkými našimi čitateľmi delíme.

Boh vyslyšiava naše modlitby spôsobom, ktorý rozmnožuje naše plesanie, rozhojňuje naše vďakyvzdávanie a dáva nebývalý rozmach krídlam našej viery, nádeje a lásky.

Po tisícsto rokoch obšťastnil nás - to radosť najväčšia - vlastným metropolitom, prímasom Slovenskej cirkevnej provincie v osobe Otca arcibiskupa Mons. Jána Sokola. Posadil ho na stolec sv. Metoda a sv. Gorazda, odmeňujúc tak vytrvalú vernosť slovenského národa dedičstvu otcov a dávajúc celému tomu - národu arcipastiera vo chvíľach najväčšej potreby novej posily v rozvíjaní duchovného života a najprirodzenejších preň z perspektívy budovania Božieho kráľovstva.

Už z číro ľudského pohľadu sa táto udalosť javí ako dar dejinného významu, jeden z kľúčových momentov slovenských dejín, od ktorého začíname vo vedomí plnej zodpovednosti odvíjať s Božou pomocou kvalitatívne nové obdobie v živote cirkvi na Slovensku a v živote národa vôbec. Cítiac a splna prežívajúc nesmier- nu Božiu lásku k nám, vykročíme, láskavo otcovsky vedení vytúženým arcipastierom, na ďalšiu cestu s dôverou.

"Blažený národ, čo Pána za Boha má,
ľuď, ktorý vyvolil si za dedičstvo."

/Ž 32, 12/

S nie menšou radosťou sme všetci prijali vymenovanie a vysvätenie nového spišského biskupa Mons. ThDr. Františka Tondru. Veď diecéza, ktorej ovčieho sa rozprestiera na územiach Spiša, Liptova a Oravy, bola ochudobnená o svojho biskupa najdlhšie u nás, už celých 39 rokov, bezmála pripomínajúcich biblických štyridsať rokov putovania na púšti.

Až zázračne Pán živil túto diecézu svojou milosťou, najmä skrze nebývalý rozmach mariánskej úcty, o ktorom za ostatné roky velebne svedčia púte stotísícových zástupov veriacich na levočskú Mariánsku horu. A ľud, čo s touto milosťou vrúčne a v nádeji spolupracoval, dočkal sa, obrazne povedané, slávneho vstupu do svojej zaslúbenej krajiny. Chvála a sláva Bohu, už je obsadený stolec po nezabudnuteľnom, násilne odstránenom Mons. Jánovi Vojtaššákovi, stolec, ktorý múdro a s láskou opatroval pre nového nástupcu apoštolov doterajší ordi- nár Mons. Štefan Garaj!

"Pán marí zámer pokanov,
myšlienky ľudstva obracia on navnivoč.
Úmysel Pánov trvá naveky,
myšlienky srdca jeho z pokolenia na pokolenie."

/Ž 32, 10-11/

Osobitnú radosť dožičieva Pán aj nám v Rodinnom spoločenstve. V týchto dňoch jubilejným "strieborným" číslom završujeme piaty ročník nášho časopisu

a vďačíme Bohu vďaka za to, že nám uštedril pre naše predsavzatia a úsilia dary svojho Ducha a že nás ochraňoval na našej ceste pred všetkými vnútornými aj vonkajšími nebezpečenstvami. Sympatie, ktoré si časopis získal v našich katolíckych rodinách, ale i medzi duchovenstvom, a práve tak ohlasy naň doma i v zahraničí svedčia o tom, že naše úmysly a smerovania sprevádza Božie požehnanie.

Aj my priam za zázrak pokladáme skutočnosť, že môžeme sláviť už svoje päťdesiate výročie. Cítíme, že nebyť Božej milostivej ruky, ktorá nás viedla a vedie, sotva by bolo dielo, na ktoré sme sa podujali, dodnes vytrvalo. A len vďaka Božiemu požehnaniu zaujal náš časopis už pevné miesto v slovenskej nábožanskej časopiseckej episke z hľadiska celej jej histórie.

"Hľa, oči Pánove na tých sú, čo sa ho boja,
na tých, čo milosť jeho očakávajú."

/Ž 32, 18/

Radostnou udalosťou pre slovenskú katolícku pospolitosť je aj vstup do Roku obnovy vo viere, ktorý vyhlásil náš Otec arcibiskup. Týmto aktom a súčasne zasvätením celej slovenskej krajiny patrónke Slovenska Sedembolestnej ranne Márii začína náš metropolitna svoje apoštolské pôsobenie vo vznešenom úrade, ktorý mu bol zverený. Verný svojmu erbovému heslu *Renovatio spiritualis per Mariam* /Duchovná obnova skrze Máriu/, podobrá sa na veľkú úlohu novej evanjelizácie národa. A veriaci s nadšeným srdcom prijímajú jeho iniciatívu a s veľkou nádejou hľadajú do budúcnosti.

"Vyšáva duša naša Pána,
on je náš pomocník a štít.
Nuž nech sa v ňom srdce naše veselí,
törerugeme v svätom mene jeho."

/Ž 32, 20-21/

Radost nad radosťou prežívame teda v tomto čase. Naša radosť je radosť Kristova, radosť zakotvená vo večnosti.

Za redakciu K. T.

Geofil Kľas

HRMÍ CHRÁM ARCIDIECÉZNY

/Na pamäť inštalácie Mous. Jána Sokola za trnavského arcibiskupa, metropolitu a primasa Slovenskej cirkevnej provincie, dňa 10. septembra 1989/

Hrmí chrám arcidiecézny
slovenským slávnym Te Deum:
Chvála! Už nie sme bez pastiera --
dnes sly, čo svet nám dlho vážnil,
v rozlete a tmy sa prederú
k nebeským sféram!

Metropolitnou katedrálou
pápežská hymna vyzváňa:
V jednotu s Kristom vrábať chceme,
hoci sme v cirkvi krôpkou malou,
obnovné črty vyznania
do trnare zeme.

Slávny dóm Jána Krstiteľa
"Bože, čos' ráčil" hlaholí:
Posväťže, Pane, srdcia verné!
Sme slovenský úš tvojho Tela
a v tebe ako v zápoli
kotvíme pevne.

Znie "Ó, Mária bolestivá"
v univerzitnom kostole:
pomáhaj, Matka, lásku kresť --
nech nadostač je z útrap žniva
pre časy nové, sokolie,
i pre nebesá!

Arcibiskupský znak

Svätý Otec Ján Pavol II. vymenoval dňa 26. júla 1989 titulárneho biskupa lunenského Mons. Jána Sokola za trnavského arcibiskupa metropolitu

Dekrét Svätého Stola

JÁN PAVOL, biskup, sluha sluhan Božích,

ctihodnému bratovi JÁNOVI SOKOLOVI, doteraz titulárnemu biskupovi Lunenskému a podľa rozhodnutia Svätého stola apoštolskému administrátorovi trnavskej Cirkvi, teraz jej vyvolenému arcibiskupovi metropolitovi - pozdrav a apoštolské požehnanie. S radosťou pozerujeme, že niektoré cirkvi za pomoci Pánovej prežívajú obdobie väčšieho rozkvetu a vzniká v nich nová nádej do budúcnosti. Preto sa radujeme, keď vidíme, ako trnavský arcibiskupský stolec svieti predošlým jasom a už prináša hojnejšiu úrodu. Preto sme sa rozhodli

všetko patrične zariadiť. Keďže práve ty, ctihodný brat, ako apoštolský administrátor, podľa rozhodnutia Svätého stolca nie tak dávno si prevzal úlohu viesť toto cirkevné spoločenstvo a dal si v ňom jasné príklady biskupských čností, usúdili sme, že je celkom súhlasné a primerané poctiť ťa rovnakou a tou istou hodnosťou, akú má trnavská cirkev. Preto použijúc plnosť našej apoštolskej moci uvoľňujeme ťa z titulu lunenského biskupa a vyhlasujeme a ustanovujeme ťa za TRNAVSKÉHO arcibiskupa metropolitu; súčasne ti dávame práva a ukladáme povinnosti, ktoré sú spojené s týmto postavením podľa noriem posvätných kánonov. Okrem toho ti pripomíname, že nie si povinný opakovať vyznanie viery ani znovu skladať prísahu nám a našim nástupcom na tomto Apoštolskom stolci. Avšak vhodne oboznámiš klérus a veriaci ľud o tvojej väčšej cirkevnej hodnosti. Želáme si, aby nábožnosť všetkých a ich svedectvá viery sa vhodne spojili s terajším zástojom tohto arcibiskupského stolca. Nakoniec, ešte neprešlo veľa času, ctihodný brat, čo sme ťa s veľkou dôverou ustanovili viesť toto milované stádo. S obnovenou nádejou a ešte viac ozdobené teraz ti ho znovu zverujeme, pričom sme si plne vedomí, že túto službu, hoci pretkanú ťažkosťami, múdro splníš.

Dané v Ríme, u svätého Petra, 26. dňa mesiaca júla roku Pána 1989, v jedenástom roku nášho pontifikátu.

Ján Pavol II. pápež

Eduard D. Canidy
Substitút Štátneho sekretariátu

Slávnosť inaugurácie

V nedeľu 10. septembra 1989 už hodiny pred začiatkom slávnosti tisíce veriacich čakali v trnavskej katedrále - v bývalom Univerzitnom kostole - aby sa mohli zúčastniť na mimoriadnych obradoch. Tí, čo prišli neskôr, stáli na námestí pred katedrálou a v prilahlých uliciach v štyridsattisícovom zástupe. Na majestátnom priečelí viali po stranách pápežskej zástavy aj československá a slovenská zástava.

Iným prekvapivým momentom pre prítomných bol príchod biskupa J. CH. Korca na inauguráciu. Prítomní ho počas celej cesty spreď katedrály až k oltáru vítali a sprevádzali búrlivým dlhotrvajúcim potleskom, ktorý prechádzal do skandovaného potlesku.

O 16. hodine sa začala slávnosť privítaním hostí. Kardinála Jozefa Tomku, prefekta Kongregácie pre evanjelizáciu národov, arcibiskupa Colasuonna, viedenského arcibiskupa kardinála Gröera, biskupa Lázsza z rakúskeho Burgerlandu, českých biskupov Lišku, Koukla, Vanáka a Očenáška, slovenských biskupov Feranca a Tondru, ordinárov uprázdnených diecéz, Mons. Laškovicu z Vatikánskeho štátneho sekretariátu, početných kňazov, rehoľníčok a rehoľníkov, medzi ktorými boli františkáni a dominikáni v habitoch. Prítomní zakaždým reagovali silným potleskom.

V laviciach pri oltári medzi biskupmi a ordinármi sa v civile vynímal oficiálny host' - biskup Ján Chrizostom Korec. Aj jeho meno zaznelo počas oficiálneho predstavovania hostí a katedrála vzplanula búrlivým potleskom. Len arcibiskup Sokol a on dostali pri ofertóriu kyticu kvetov, čím sa i navonok demonštrovala skutočná jednota cirkvi na Slovensku, a to i napriek tomu, alebo možno práve preto, že zo strany štátnej správy badať snahu vyčleniť z cirkvi tzv. "nelegálne cirkevné štruktúry".

biskup

Po skončení obradov pristúpil Korec k novému arcibiskupovi, aby mu ako prvému metropolitovi Slovenska zaželel Božie požehnanie. Potom sa objali a dali si znak pokoja. V tomto akte bol kus hlbokej symboliky. Po prvýkrát biskup - robotník, ktorý je akoby obrazom života katolíckej cirkvi na Slovensku, pristúpil počas oficiálnej cirkevnoliturgickej slávnosti k oltáru! Možno to považovať za

začiatok jeho osobnej rehabilitácie a skutočnej normalizácie nábožensko-cirkevného života u nás?

V tejto súvislosti treba spomenúť milú udalosť, ktorá sa odohrala v arcibiskupskom paláci počas agáp. Išlo o stretnutie biskupa Korca s kardinálom Gröerom. Na prekvapenie všetkých prítomných sa kardinál Gröer zohol a pobožkal biskupovi Korcovi ruku. Zároveň ho nazval slovenským martýrom.

Po prečítaní dekrétu Svätého stolca o ustanovení arcibiskupa slovenskej cirkevnej proveniencie v latinčine a slovenčine sa začala pontifikálna svätá omša. Spev ľudu sa striedal so známym trnavským speváckym zborom.

Po skončení liturgickej slávnosti sa začali pozdravné prejavy. Ako prvý prehovoril kardinál Jozef Tomko. Po načrtnutí spojitosti dnešného dňa so začiatkami kresťanstva na Slovensku a jeho prvým arcibiskupom Metodom upriamil pozornosť poslucháčov na budúcnosť. "Ak majú byť Slováci verní svojej tradícii, tak to môže byť len tradícia cyrilometodská - kresťanská viera, ktorá je ozajstným bohatstvom pre národ a svojím obsahom a účinkom je kultúrou a civilizáciou ducha, civilizáciou pokoja a lásky. Vteliuje sa do ľudského chovania, do medziľudských vzťahov, do písomníctva, povahy i činnosti jednotlivca i spoločenstva. Pobáda veriaceho, aby bol mravný, čestný, statočný, priamy, pokojami-lový, spravodlivý, pracovitý a pravdomluvný. Dá sa preto povedať, že viera je kultúrnou hodnotou národa." Argumentáciu o nezastupiteľnej úlohe viery na všestrannom pozdvíhaní ľudu kardinál zakončil otvorenou otázkou. "Čo teda osoží tomuto národu, ak mu niekto bráni vo viere alebo ak mu túto vieru dovoľuje v celej šírke realizovať?" Prítomní pochopili zmysel tohoto zvolania a odpovedali dlhotrvajúcim potleskom.

Kardinál Tomko svoj prejav zakončil slovami: "Tebe, drahý brat arcibiskup, vám, milí veriaci, vám, slovenskí bratia a sestry, ktorí prípadne nie ste veriaci, hovorím to so srdcom na dlani, ako váš brat, ktorý i na svojich misijných cestách po všetkých kontinentoch myslí na vás, ako na svoj milovaný národ. Hej, aj táto slávnosť je príležitosťou na zamyslenie sa a na vnútornú obrodu celého národa."

Potom nasledovali početné prejavy. V mene Svätého stolca, v mene trnavského kléru, veriacich, mládeže, obyvateľov Sokolovej rodnej obce a iných.

Za štátnu správu nového arcibiskupa pozdravil námestník ministra kultúry JUDr. Vincent Máčovský. Okrem iného povedal. "Náš štát si úprimne želá, aby boli v blízkej budúcnosti obsadené všetky biskupské stolce, a k tomu vyvinie zo svojej strany všetko úsilie. Pripravujú sa nové zákony upravujúce vzťahy socialistického štátu k cirkvám a náboženským spoločnostiam v súlade so závermi viedenských rokovaní. Bude v nich zakotvené plné uspokojovanie náboženských potrieb veriacich a cirkví, ako aj ochrana ich práv. Viera v Boha a láska k socialistickej vlasti môžu spoločne prebývať v jednom srdci."

Za evanjelickú cirkev sa arcibiskupovi prihovril generálny biskup ThDr. Michalko. Ponúkol mu spoluprácu a poukázal na príklady spolupráce katolíkov a evanjelikmi v minulosti. Konkrétnym príkladom je spolupráca na ekumenickom preklade Písma Svätého.

Slávnosť sa skončila zasvätením Slovenska Panne Márii, pápežskou hymnou a piesňou Bože, čos' ráčil.

Z pozdravných listov slovenskému prímasovi

Aktivisti laického cirkevného Hnutia rodín v Stredoslovenskom kraji posielajú Vám zo svojho pracovného stretnutia synovské a bratské pozdravy.

Srdečne Vám blahoželáme k vymenovaniu za trnavského arcibiskupa a metropolitu-prímasa Slovenskej cirkevnej provincie, radujeme sa z tejto historicky významnej udalosti a ubezpečujeme Vás, že vo Vašej náročnej práci a v boji za cirkev a za národ budeme vždy pripravení priložiť ruky k dielu, a to na každom

úseku časného poriadku, ktorého obnovu vo svetle evanjelia pokladáme v zmysle učenia II. vatikánskeho koncilu za svoju vlastnú úlohu.

Želáme Vám, aby sa s pomocou Božou a Panny Márie a pod Vaším vedením čo najskôr podarilo nášmu vyššiemu i nižšiemu duchovenstvu a veriacim zjednotiť svoje sily na realizáciu všetkých záverov II. vatikánskeho koncilu a doterajších biskupských synod, čo pokladáme za základnú podmienku úspešného rozvoja náboženského, kultúrneho, sociálneho a hospodárskeho života na Slovensku i v celej federácii.

Odporúčame sa do Vašich veľknazských modlitieb a prosíme o Vaše apoštolské požehnanie.

x

Vaše menovanie sídelným arcibiskupom, túto významnú udalosť v histórii cirkvi na Slovensku, rodinné spoločenstvá na Hornej Nitre prijímame ako milú príležitosť poslať Vám naše láskyplné pozdravy, úprimné blahoželania a uistenie o našich modlitbách za dary Ducha Svätého, také prepotrebné pre plnenie Vašej zodpovednej úlohy.

Vaším vstupom do čela oficiálnej reprezentácie cirkevnej hierarchie na Slovensku spájajú sa veľké nádeje slovenských katolíckych laikov, ktorých nadchla myšlienka obrody spoločnosti cestou obrody inštitúcie rodiny a tejto ambícii zasvätili svoje schopnosti, svoje nadšenie, svoj život a všetko svoje úsilie. Plne si uvedomujeme, že prvoradou podmienkou a nutnosťou rodinného apoštolátu je jeho hierarchičnosť a jeho plnouúčelnosť je podmienená paralelnou, systematickou a koncepciou pastoračnou službou rodine. Takto boli zamerané naše snahy i v doterajšej práci, žiaľ bez žiadúcich výsledkov. Vaše stanovisko k týmto kľúčovým problémom života cirkvi na Slovensku, vyjadrené vo Vašich kázňach a príhovoroch, opodstatňuje naše nádeje.

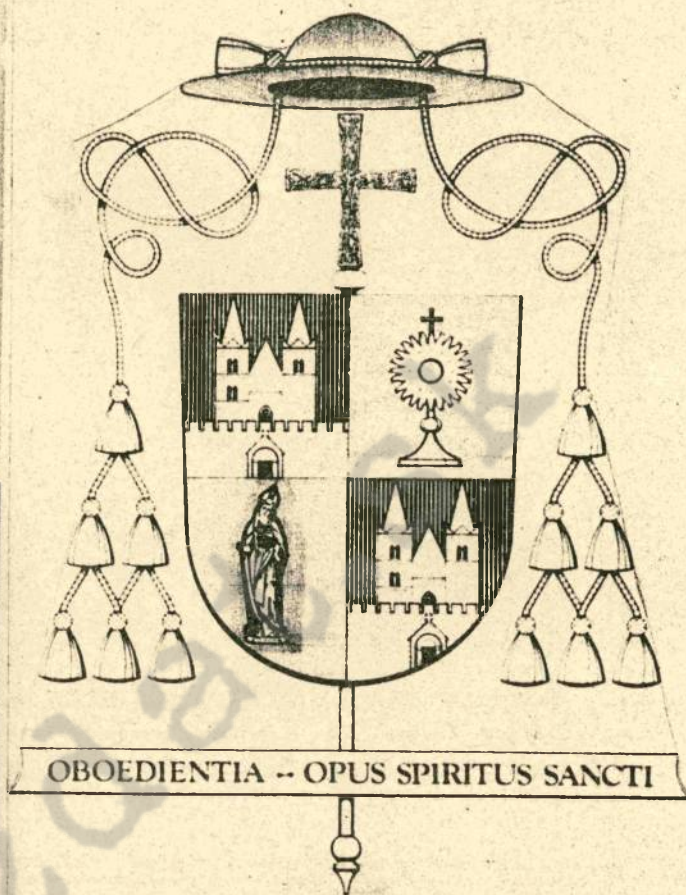
V tomto duchu sa Vám značíme v prejavoch hlbokej úcty a synovskej oddanosti.

GLOSA O LÁSKE A SLOBODE

Historická skúsenosť ľudstva i osobné dejiny jednotlivcov nás presvedčujú o tom, že jestvovanie každého bytia vo svete a obzvlášť človeka ako individua i ako spoločenstva ľudí žijúcich či už v rodine, v národe alebo v cirkvi, charakterizuje neustály pohyb, zmena a dianie. Tento dynamizmus je životným prejavom a súčasne aj podmienkou rozvoja života. Bolo by preto prinajmenej neprezievavé vynakladať úsilie na zastavenie životného procesu a tak hľadať pokoj pre seba a pre iných. Stabilita života - s láskou i slobodou - je totiž v jeho dynamizme.

Pre človeka je prirodzené, že to pekné, čo prežíva, čo ho obklopuje, si chce uchovať, a nerád to opúšťa pre niečo neznáme v budúcnosti. Iba hlboké presvedčenie a osobná viera, že sme ponorení do lásky Tvorcu, ktorý nám otvára krajšie perspektívy, ktorý nám umožňuje stať sa lepšími a dokonalejšími, nás presvedčí o tom, že nemôžeme zotrvať iba na jednom mieste. To dobré, čo sme dosiahli a čo v nás dozrelo, musíme odovzdať a použiť na tvorbu ďalších hodnôt. Dobro, ani vo forme lásky a slobody, nemožno zakonzervovať. Musí byť zárodkom ďalšieho dobra, v ktorom sa rozvinie. Inak stráca svoj pozitívny význam.

Kristové slová: "Kto stratí svoj život pre mňa, nájde ho" /Mt 10,39/ musia byť našou istotou. A keď si osvojíme tento "Kristov nepokoj" /porovnaj Mt 10,34/ alebo - inak povedané - "dynamický pokoj", nebudeme ustráchaní a pesimisticky naladení ani v ťažkých situáciách. Neprivedie nás do letargie alebo defenzívy ani taká skutočnosť, že zbožnosť našich rodičov vystriedal ateizmus, nevera alebo iné negatívne javy. Budeme presvedčení, že tým nás Boh iba prebúdza z pokojného spánku prežitej zbožnosti, aby nám otvoril nové obzory. Aby nás povzbudil k slobodnému hľadaniu novej cesty i novej radosti, ktoré nás viac priblížia k Bohu i k človeku.

Svätý Otec Ján Pavol II. vymenoval dňa 26. júla 1989 ThDr. Františka Tondru za sídelného biskupa spišskej diecézy

Dekrét Svätého Stolca

JÁN PAVOL, biskup, sluha Služiev Božích,

milovanému Synovi FRANTIŠKOVÍ TONDROVI, z kléru spišskej cirkvi, dekanovi a správcovi farnosti Svätého Jakuba Apoštola v meste Levoča, menovanému biskupovi tejže diecézy, pozdrav a apoštolské požehnanie. Nie bez pohnutia ducha obraciame našu myseľ a myšlienky k milovanému spišskému spoločenstvu, ktoré stratilo významného a horlivého pastiera, totiž ctihodného brata Jána Vojtaššáka, ktorého pamiatka vôbec neutícha v srdciach veriacich. Poslušní Božiemu príkazu a starostlivo plniac apoštolský úrad rozhodli sme sa vyvoliť iného biskupa a vodcu onoho stáda, ktorý by mu vedel múdro ukázať zelené pasienky. Naše oči

sa upriamili na teba, milovaný syn; videli sme, že vynikáš v pastorálnych čnostiach a horlivo sa staráš o veriacich. Preto z našej apoštolskej moči vyhlasujeme a ustanovujeme ťa za SPIŠSKÉHO biskupa a pastiera. K tomu ti dávame práva a ukladáme povinnosti, ktoré sa vzťahujú na tvoj stav a tvoju službu, podľa zákonov kánonického práva. Okrem toho sa ti udeľuje fakulta prijať biskupskú konsekráciu od ktoréhokolvek katolíckeho biskupa. Avšak predtým urobíš vyznanie viery a zložíš prísahu vernosti nám a našim nástupcom na tomto Apoštolskom stolci podľa daných formulárov, ktoré riadne podpísané a opatrené pečatou starostlivo odovzdáš Kongregácii pre biskupov. O tvojej voľbe nech je oboznámený klérus a ľud tvojej diecézy. Ich všetkých povzbudzujeme, aby sa s tebou spojili pre rozvoj a obnovu celého cirkevného tela. Nakoniec, nikomu nie je neznáme, milovaný syn, že sme preniknutí osobitnou láskou k cirkevným spoločenstvám onoho kraja. Preto istotne chápeš, s koľkou nádejou a s akou dôverou vkladáme do tvojich rúk toto spoločenstvo veriacich, predvídajúc už teraz, že s Pánovou pomocou dosiahneš priaznivý rozkvet a pokojnejší rozvoj.

Dané v Ríme, u Svätého Petra, 26. dňa mesiaca júla roku P, na 1989, v jedenástom roku nášho pontifikátu.

Ján Pavol II., pápež

Marcellus Rossetti,
Apoštolský protonotár

Vysviacka v spišskej katedrále

Deviateho septembra zažila spišská katedrála najväčšie obliehanie vo svojich dejinách. Po štyridsiatich rokoch má opäť biskupa v osobe levočského farára ThDr. Františka Tondru.

Osemdesiat až stotisíc veriacich prišlo na jeho vysviacku. Hlavným svätiteľom bol kardinál Jozef Tomko spolu s prítomnými arcibiskupmi Colasuonnom a Sokolom. Prítomní boli aj arcibiskupi a biskupi z Maďarska, Poľska, Rakúska a Československa. Zo Spišskej diecézy a z celého Slovenska sa na vysviacke zúčastnilo asi trisťdesiat kňazov spolu s predstaviteľmi reholných spoločností. Medzi hosťami boli aj prešovský pravoslávny arcibiskup Nikolaj a predstavitelia iných cirkví. Štátnu správu zastupovali minister kultúry SSR Pavol Koyš, dr. Vincent Máčovský a iní.

Pred vysviackou kardinál Tomko podľa predpisu požiadal, aby sa prečítalo apoštolské poverenie Svätého Otca. Pri zmienke o poslednom spišskom biskupovi Jánovi Vojtaššákovi, ktorého pamiatka podľa Jána Pavla II. v národe neutíchla, prerušili veriaci čítanie niekoľkokrát potleskom, ktorý prešiel do skandovaného aplauzu na slávu tomuto biskupovi - mučeníkovi. Kardinál Tomko potom počas svätej omše povedal: "Biskup nie je nejaký vyšší úradník alebo funkcionár, biskup je zvláštna živá sviatosťná skutočnosť. Preto biskupa nemôže nikdy nahradiť nijaký zástupca-nebiskup, i keby bol najlepší. Všetky náhradné úrady sú podľa cirkevného učenia i práva krátkodobé a provizórne."

Na záver kardinál v krátkosti načrtnol povinnosti biskupa. Pripomenul, že biskup sa má starať o všetko, čo je potrebné pre duchovnú potravu zverených mu veriacich, aby mali život, aby mali prístup k Božiemu slovu, aby sa mohli vhodným spôsobom, katechézou v rodine, v kostole a v škole, náboženskou literatúrou, knihami, časopismi a inými verejnými prostriedkami vzdelávať, aby sa mohli slobodne a bez strachu prihlásiť na náboženstvo, chodiť do kostola, prístupovať k sviatostiam, k eucharistii, k spovedi, k manželstvu, aby mohli rásť a vzdelávať sa vo viere tak, ako im to zaručujú aj medzinárodné dohody. Dobrý pastier aj život položí za svoje ovce!

Po liturgických obradoch nasledoval originálny pozdravný príhovor zástupcov mládeže Spiša, Liptova, Oravy, zástupcov veriacich spišskej diecézy a arcibiskupa Colasuonna. Za štátnu správu prehovoril námestník ministra kultúry Vincent Máčovský. Prekvapil prítomných prirovnaním, že štát a cirkev sú ako

otec a matka, ktorí môžu mať rozdielny svetonázor, ale v otázkach výchovy detí musia byť jednotní. Potvrdil, že sa pripravujú nové zákony týkajúce sa náboženstva a cirkví, ktoré majú byť plne v súlade s medzinárodnými dohodami.

Priebeh slávnosti bol harmonický. Veriaci okolo katedrály, vďaka televíznym monitorom, mohli sledovať celú vysviacku spestrenú i spevom známeho ružomberského chrámového zboru pod vedením Štefana Olosa. Desiatitisíce prítomných si odnášali domov radostné zážitky a nádej na lepšie časy, ako to vyjadril kardinál Tomko na záver homílie: "Všetok veriaci ľud považuje túto vysviacku za ranné svitanie nad Tatrami v očakávaní plného denného svetla."

Zážitok z vysviacky na Spiši

Podelím sa s vami o krásny duchovný zážitok. Vychystala som sa na krajské stretnutie zástupcov Hnutia rodín. Hneď večer sa naskytla možnosť ísť v sobotu ráno do Spišskej Kapitule na vysviacku nového biskupa - Mons. ThDr. Františka Tondru. Zavčas rána sme sa natlačili do škodovky, zverili sa добрôte Otcovej a skúsenému vodičovi - a túžobne sme očakávali cieľ našej cesty. V Spišskej Kapitule už boli lúky premenené na parkoviská s množstvom áut. Zaparkovali sme aj my a rezko vykročili ku katedrále. Bolo pol deviatej, ale katedrála a aj nádvorie pred ňou bolo zaplnené. Len s námahou a stálym odvolávaním sa na vstupenky sme sa dostali do vnútra, aj to len za vchodové dvere. Nádejali sme sa, že aspoň uvidíme vchádzajúci sprievod. Vnútro kostola sa modlilo. Prebleskla mi myšlienka roztržitosti pri modlení, ale hneď som ju zavrhla. Je vždy dobré, keď sa modlíme, a uistila som sa o sile modliaceho sa národa. O pol desiatej sa začal úvodný program. Oslovila ma myšlienka z básne, v ktorej autor velebil istotu Petrovej Skaly. Pánom vyvolená Skala je pevná, stojí, odoláva, ostáva čistá... Působivé bolo čítanie z Lukáša o volbe apoštolov. Príjemne dopadala do duše sprievodná cirkevná hudba. A o desiatej sa to začalo! Informátor oznámil, že sprievod sa už pohol z rezidencie. Boli sme netrpezliví. Len cirkevných hodnostárov som pokope, ba ani jednotlivu ešte nevidela. Išli v zástupe podľa svojich hodností. Arcibiskup krakovský, arcibiskup ostrihomský, predseda Berlínskej biskupskej konferencie, biskup zo Západného Nemecka, biskup z Rakúska, vyslanec Vatikánu, naši biskupi z Československa, náš slovenský prímas arcibiskup Sokol, nový otec biskup František Tondra a príjemne, tak celkom obyčajne - ľudsky sa dívajúci a zbožne žehnajúci veriaci ľud - kardinál Jozef Tomko. Ľudia prišli pozdraviť nového biskupa, boli nadšení, keď prechádzal arcibiskup Sokol, ale keď išiel kardinál Tomko, všetci sa natahovali, aby sa ho mohli dotknúť. Mimochodom ma napadla myšlienka z evanjelia o tlačení okolo Ježiša, o túžbe dotknúť sa ho. /Viem; teologicky neporovnateľné, ale keď už so svojími robí Ježiš také divy.../ Sprievod prešiel, a hneď po krátkom príhovore sa začala sv. omša, počas ktorej bol ThDr. František Tondra vysvätený za spišského biskupa.

Biskup Tondra je vzdelaný, inteligentný človek, vysoko mravného života - tak ho ohodnotil aj námestník ministra kultúry SSR - a my všetci vieme, ako sa riadi Duchom Svätým, velebí Otca, miluje Ježiša a veľmi ľúbi Pannu Máriu. Nebudem sa s vami deliť o obsažné myšlienky homílie, v ktorej bola plnosť nádeje, istota viery a odvaha žiť evanjelium, pretože určite celá bude inde uverejnená. Otec kardinál nepoužíval žiadne umelé rečnícke spôsoby. Hovoril priamo, nie dvoj významovo alebo vyhýbavo. Jeho reč bola vlúdna a príjemná, pôsobivá, avšak rázna, hoci bez zbytočného kriku. Ukazovala smer, náplň a cieľ. Hneď v úvode zdôraznil, aby sme sa na všetko a vždy dívali očami viery. Lebo keď budeme hľadiť len telesnými očami, mnoho nám unikne, ale vierou pochopíme podstatu. A tak som sa aj ja snažila prežívať celé obrady /sú veľmi pekné, už boli uverejnené aj v časopise ROS č. 4/1988/ týmto zrakom viery a uchovať si veľký duchovný zážitok zo soboty po sviatku narodenia Panny Márie. Po sv. omši a obradoch nový otec biskup prechádzal opäť medzi ľuďmi a žehnal, žehnal a vlúdne sa na nás díval. Hľadal v nás odpoveď na všetky vyslovené slová, ale určite aj spolupracovníkov. Lebo ako bez biskupa nie je cirkev, tak ani biskup nemôže bez veriacich účinne pracovať.

Bože, daj nám svätých biskupov, ktorí by boli dobrými pastiermi; aby nás, tvoje deti, viedli spoľahlivo a verne k Tebe. A nám, prosíme, daj úprimnú lásku a oddanosť k našim biskupom, aby sme ťa spolu oslavovali.

Pozdrav novému biskupovi

Aktivisti laického cirkevného Hnutia rodín v Stredoslovenskom kraji Vám posielajú zo svojho pracovného stretnutia synovské a bratské pozdravy.

Srdečne Vám blahoželáme k vymenovaniu za biskupa spišského a radujeme sa s veriacimi Vašej diecézy, že po dlhých rokoch absencie adekvátneho duchovného vodcu dostali vo Vašej osobe dôstojného nástupcu nezabudnuteľného otca biskupa Jána Vojtaššáka, cirkevného a národného hrdinu.

Želáme Vám stále svieže zdravie a neochabujúci elán pre blaho cirkvi a národa a prosíme Pannu Máriu levočskú, o ktorej úctu sa tak perfektne staráte, aby Vám ako kráľovná apoštolov vždy kráľovsky pomáhala.

Odporúčame sa do Vašich veľkňazských modlitieb a prosíme o Vaše apoštolské požehnanie.

ROKU PÁNA 1989

1. Neistota, napätá situácia, obavy o zajtrajšok

na našej Zemi nie sú len údelom privilegovanej triedy, ale nás všetkých, lebo sme ako spojené nádoby, v ktorých všetko so všetkým súvisí. Dejiny tohto národa sú aj našimi dejinami a súčasťou dejín Sveta. Víťazstvá našich "nepriateľov" môžu byť naše budúce víťazstvá, a naše prehry, či už osobné alebo spoločenské, sú len súčasťou jediného procesu, v ktorom sa ľudstvo namáha vojsť do vyššej a dokonalejšej formy svojej existencie.

V planetárnom pohľade na dejiny môžeme povedať, že v tejto chvíli sa odohráva súd "nad kniežatom tohto sveta". Prežívame "pád veľkého Babylonu" lebo sme neboli schopní v kresťanskom dome vytvoriť jednotu a uniť slobodu /dva razy v tomto storočí sme sa navzájom vraždili/. Tým sme sa smrteľne vyčerпали a pokazili sme si rénomé vo svete. Naša susedná, pôvodne ortodoxná civilizácia využila túto slabú chvíľu a rozhodla sa násilu a rýchle uskutočniť nami plánovanú, ale aj nepochopenú a kazenú jednotu ľudstva. Svet začal zjednocovať pod proletárskou vládou v jedinej viere, že "moje kráľovstvo je len z tohto sveta". Milióny ľudských životov a obrovské energie sa obetovali za uskutočnenie tohto projektu.

Kresťanská viera aj napriek tomu, že sme ju viackrát nesprávne pochopili a realizovali, stihla vo svete rozšíriť náuku Evanjelia - ktorého podstata je zhodná so všetkými starými svetovými náboženstvami. Boh je hlboké, nevyspytateľné tajomstvo, človek má zlepšovať svet hlavne tým, že sám sa stáva lepším, že láska je silnejšia ako nenávisť. A navzdor tomu hlad a bieda, ktoré sme nevedeli odstrániť, a nespravodlivé rozdelenie danov zeme, čo sme podporovali, teda krajná núdza a závisť nahánali celé skupiny ľudí a národov do sietí revolúcie.

2. Prežívame krízu aj vo vlastnom dome,

lebo sme dali príliš veľký dôraz na hmotnú stránku života. Viera sa stala formálnou, súkromnou, dokonca príčinou mnohých sporov, a tak namáha vojsť jednotu nášho sveta udržiujeme len politicky a technicky, lebo vyvážame len techniku a spôsob konať, a nie náboženstvo, ktoré je jediným tmelom schopným udržať jednotu. Našou najväčšou hanbou je skutočnosť, že sa u nás zrodil a

verejne udrzuje a proklamuje ateizmus, viera nedokazaná, absurdná, s opačným znamienkom, jav, ktorý civilizácie pozývané k jednote pohoršuje a uráža.

Až v budúcnosti, keď sa z väčšej perspektívy bude hodnotiť koniec druhého tisícročia kresťanskej éry, sa ľudia dozvedia, čo viac prispelo k zažehnaní krutej formy tohto ateizmu. Či to, že "Jahwe-Boh vypočul volanie zotročeného národa", alebo že miera násilia, zločinov, surovostí sa naplnila a ľudstvo si s hrôzou uvedomilo nebezpečenstvo mieru nanúteného zbraňami, či pár jasnozrivých mužov a žien, ktorí ako proroci avizovali katastrofu ľudstva v násilnej jednote, a či možno ešte iné činitele alebo všetko toto spolu spôsobili, že taký zúfalý pokus o zjednotenie ľudstva sa unavil, vyčerpal, rozpadá sa vo vlastnom jadre, kolabuje a celému svetu sa zjavuje ako veľká lož. Keby sa zastavili dejiny, bol by dôvod zožať vavríny a zvolat: "A predsa sa točí! Mali sme pravdu!" Sme ale jeden organizmus a keď klesla horúčka na jednom mieste, hrozí nebezpečenstvo, že zajtra ako požiar vypukne na inom mieste, a navyše sme dedičia všetkého, čo nám v ľudských srdciach a hlavách zanechala táto svetová katastrofa.

U nás je národ nasýtený, zaistený, poistený, žije v relatívnom blahobyte. Čo nám chýba? Nie je to síce ako na Západe, ale pomaly sa to "vyrovnáva". Ale všetka moc je sústredená v rukách malej skupiny, ktorej už vôbec nejde o svetovú revolúciu, ale vie, že raj na zemi sa pre ňu už uskutočnil, a verí aj v zázrak, že sa udrží. Pomery v našej zemi sú len okrajovou epizódkou pádu "Veľkého Babylonu".

Čo bude ďalej? Ťažko byť prorokom. Je nebezpečné experimentovať so životom. Milióny našich bratov a sestier, niektorí úprimne, iní nevedomí alebo sfanatizovaní umierali za chorý model sveta, ktorý sa im vtedy zdal taký slubný. My kresťania sme boli jediní, ktorí sme zavetrili nebezpečenstvo vo všetkých falošných pokusoch o zjednotenie.

3. Kresťanská viera

Hlása a učí, že Božie kráľovstvo sa začína už v tomto čase a na tejto zemi, až kým sa nedovrší v ďalekej budúcnosti a vo večnosti. Že každý človek môže byť jeho budovateľom, má svoje právo, svoju dôstojnosť, ale súčasne sa musí učiť rešpektovať práva ostatných. Že priehrady národné, triedne, a rasové sa prekonávajú láskou a poznaním, že sme deti toho istého Otca, a preto máme budovať všeludskú rodinu, kde všetci budeme podriadení jedinému Bohu a poslúchať a nasledovať jediného Učiteľa, ktorého nám Boh poslal. Sloboda a kresťanská viera, vyjadrené mnohokrakým spôsobom, sú jadrom a hlavnou rievizou civilizácie, ktorá vždy posielala misionárov a nadšencov, aby pripravovali jedine možnú jednotu sveta - jednotu v láske.

Vo svete je veľké hľadanie, na ktoré nemá hotové odpovede ani Východ, ani Západ. Vari to ohrdnuté a zabudnuté kresťanstvo? Ale svet bude potrebovať nových misionárov, ktorí pretlmočia kresťanstvo do nového jazyka a života budúcej generácie.

4. V budúcnosti

sa na stavbe jednoty sveta bude pokračovať. To nie je luxus, to je nevyhnutnosť. Mali by sme poznať znamenie času a vidieť tu šancu pre seba aj pre svet a ponúknuť takú jednotu, aká je schopná priniesť záchranu. Tak by sme mali vyniesť vieru z pasivity, zo súkromnej oblasti, kam bola zatlačená a svet by sme mohli uchrániť pred novým sklamaním. Niet inej cesty. Bude to od nás vyžadovať nielen nové myslenie, ale predovšetkým nový spôsob života, kde vierou v Boha a láskou k človeku bude preniknuté všetko naše myslenie a konanie. Ponúkneme svetu model opravdivého, čestného, zmyslom naplneného života, kde kedykoľvek a ktokoľvek môže povedať: "Žite tak ako ja!"

Boh chce, aby sme boli jedno. Jednota ľudstva v láske, v slobode, kde prvý bude ten, čo najviac slúži. Tento obraz sveta nesmie byť pre nás utópiou, ale ideálom. Nemáme vyčarpať všetky svoje sily v zápase "proti", ale "pre". Za lepší svet, kde bude viac spravodlivosti, priestoru pre človeka, kde vedúcu

úlohu budú mať tí najlepší, kde v pokore a odvahe aj my budeme mať zodpovednosť za čím väčší okruh. To si bude vyžadovať nové sústredenie síl, odosobnenie sa a ochotu prispievať k jednote na stále širšej platforme.

Pri pohľade na minulosť, na svoju pravdu a na rany, ktoré sme utržili, si nemôžeme dovoliť vyzdvihovať svoje zásluhy, rozduchávať spory, aj keď svoju pravdu, právo, teda slobodu, musíme dôsledne žiť a statočne presadzovať. Ako sa nedá žiť z minulosti, tak nemôžeme čakať, že potom, keď bude sloboda, potom budeme plne žiť. Všade, kde sa budovanie sveta zle skončilo, chýbal náboženský prvok. Človek nie je len predmetom sociológie, ekonomiky, politiky, ale je aj bytosť hľadajúca pravdu, a bez pravdy nevie žiť. V tom je jeho dôstojnosť.

Ak sa my veriaci pýtame, v čom by sme mohli byť užitoční, náš nezastupiteľný prínos by mohol byť v tom, že aj v tomto svete budeme vedieť žiť a učiť žiť bez pomsty, bez násillia, ale aj bez ilúzií. Dokážeme sa deliť so svojím časom, priestorom, aj s hmotnou nadvýrobou, budeme rúčať múry rozličných tradícií, ktoré nás delili, a vytvárať okolo seba jednotu, ktorej hlavnou charakteristikou je všetko objímajúca, chápaná a odpúšťajúca láska a len v nej žijúca sloboda.

Najbohatší je ten, kto má najviac nádeje.

/as/

ROK OBNOVY VO VIERE NA SLOVENSKU
od 7. 9. 1989 do 7. 9. 1990

Cirkev na Slovensku si roku 1989 pripomína 370 rokov od mučeníckej smrti blahoslavených košických mučeníkov: Marka Križina, Melichera Grodieckého a Štefana Pongráca.

Otec arcibiskup Msgr. Ján Sokol, metropolita Slovenska vyhlásil pri tejto príležitosti rok obnovy vo viere. Veriacim to oznámil vo svojom pastierskom liste, ktorý sa čítal v trnavskom arcibiskupstve v nedeľu 3. 9. 1989. Prečítali ho aj v mnohých farnostiach v iných diecézach. Boží ľud je vďačný otcovi arcibiskupovi za jeho starostlivosť o vieru na Slovensku.

Relikvie blahoslavených košických mučeníkov sú uložené na bočnom oltári jezuitského kostola v Trnave. Preto sa veriaci Trnavy na čele so svojim dekanom Jozefom Slamkom rozhodli pripraviť na začatie roku obnovy vo viere trojdňovou pobožnosťou. Príprava spočívala v účasti na sv. omši v jezuitskom kostole v Trnave o 17. h. Počas sv. omše boli prednesené homílie.

Prvý deň kázal ThDr. Jozef Minarovič o viere ako osobnom úkone, v ktorom sa otvárame Bohu "verím v teba, Bože". Na druhý deň kázal pri sv. omši Daniel Lukačovič, ktorý porovnával prostredie viery v 16. a 17. storočí, keď žili blahoslavení košickí mučeníci, s našou situáciou.

Vyvrcholenie obnovy, počas ktorej pristúpili početní veriaci k sviatosti zmierenia, bolo na sviatok blahoslavených košických mučeníkov 7. septembra 1989. Oslava sa začala o 16. h duchovnou akadémiou o troch hrdinoch viery. Pripravili ju veriaci, ktorí zostavili pásmo o živote bl. košických mučeníkov. Pásmo bolo doplnené hudbou a piesňami. O 17. h bola v preplnenom kostole slávnostná svätá omša, ktorú slávil otec arcibiskup Ján Sokol. V homílii povzbudil veriacich k obnove života viery najmä v rodinách a u mládeže. V životopise košických mučeníkov vyzdvihol ich ako hrdinov, ktorí za svoju vieru neváhali položiť aj svoj mladý život. Na záver udelil všetkým svoje arcipastierske požehnanie.

Slávnosť sa zakončila pápežskou hymnou a piesňami na česť blahoslavených košických mučeníkov.

O PÚTI V LUTINE

V dňoch 26. - 27. augusta 1989 sa konala tradičná gréckokatolícka púť na starom pútnickom mieste v Lutine.

Program púte sa konal paralelne na dvoch miestach v bazilike a na Lutinskej hore a začal sa v sobotu poobede o 15. h mariánskymi pobožnosťami.

V bazilike sa konala Molebena k P. Márii, detský ruženec a nasledovala prvá sv. liturgia o 17. hodine.

Hneď po príchode k bazilike nás zaujalo, že nad hlavným vchodom a na bočných stranách baziliky boli inštalované farebné televízory napojené na videokameru, ktorou sa snímalo dianie vo vnútri baziliky, takže všetci pútnici mali možnosť sledovať celý priebeh púte; či už priamo účasťou v bazilike alebo prostredníctvom obrazoviek.

V okolí baziliky, ako aj na Lutinskej hore bola možnosť prijať sviatosť pokánia.

O 20. h bola druhá sv. omša po starosloviensky. Kazateľ upozornil v homílii na dve najväčšie nebezpečenstvá pre mladých ľudí, ktoré ich vedú k nevere, a to: nezriadené užívanie hmotných vecí a nezriadené vzťahy mladých ľudí. Účinnými liekmi by mala byť Eucharistia a dôverná modlitba k Matke Božej. Zdôraznila sa aj povinnosť rodičov svedomite vychovávať svoje deti.

O 22. h bola hodinová adorácia pred Najsvätejšou Sviatosťou Oltárnou vedená kňazom a mladými ľuďmi. Po nej nasledoval slávnostný ruženec spojený s premietaním diapozitívov k jednotlivým tajomstvám.

Nedeľu sme začali polnočnou sv. liturgiou v slovenskej reči, ktorú celebroidali prešovskí otcovia Krenický a Rusnák. Hlavnou myšlienkou homílie bolo, aby sme prijali Boha do svojho života.

Potom nasledovala v bazilike pobožnosť Krížovej cesty, spojená s premietaním diapozitívov, a po nej ruženec.

V čase, keď boli v bazilike tieto pobožnosti, asi 500 mladých ľudí sa vybralo so zažatými sviecami na Lutinskú horu. Bola to jedna z najkrajších častí tejto púte, preniknutá Božím slovom, modlitbami a piesňami. Mládež mala radosť, že sa na tejto časti púte zúčastnili aj duchovní otcovia, čo, žiaľ, nebýva takým častým pravidlom na iných pútnických miestach. Prítomní duchovní otcovia veľmi pekne vysvetlili symbol sviecy, ktorá predstavuje svetlo Kristovo v živote každého z nás; a keby to svetlo aj niekomu zhaslo /či už svieca alebo svetlo v srdci veriaceho človeka/, môže si to svetlo zobrať od iného, ktorému horí, a takto postupne môže horieť celá Lutinská hora, ba celý svet.

Program púte potom pokračoval v skorých ranných hodinách sv. liturgiami a pobožnosťami k Panne Márii.

Na nočnom programe sa zúčastnilo okolo 5 - 10 tisíc veriacich.

Vyvrcholením púte bola sv. liturgia, ktorú celebroidal na Lutinskej hore najdôstojnejší otec Mons. Ján Hirka, prešovský ordinár, za účasti veľkého počtu veriacich. V príhovore k veriacim zdôraznil ako hlavnú myšlienku prijať Boha do svojho života tak, aby sme boli všade jeho svedkami.

Oddanosť gréckokatolíkov k svätému Otcovi bolo poznať z príhovorov kňazov, z pekného portrétu sv. Otca nachádzajúceho sa v bazilike, ale hlavne z toho, že po každej sv. liturgii veriaci spolu s kňazmi zaspievali pápežskú hymnu.

Kiež by bola táto púť príslubom lepších časov pre celú gréckokatolícku cirkev u nás. Veď bola 18 rokov úplne pochovaná do zeme, ale z tejto zeme začala klíčiť a dúfajme, že sa dožijeme jej úplného rozkvetu pod spravovaním dobrého biskupa, ktorého stolec je, žiaľ, ešte stále uprázdnený.

P. S.

Príslušníci VB sa starali iba o riadenie premávky, hlavne v nedeľu, keď bolo veľké množstvo osobných áut.

Zaregistrovali sme dvakrát výpadok elektrického prúdu počas liturgie.

POSTREHY Z NOČNEJ ČASTI NÁRODNEJ PÚTE V SASTÍNE 16. - 17. 9. 1989

Už niekoľko rokov je snaha nahradiť program mladých v bazilike oficiálnym programom jednotlivých diecéz Slovenska, zatiaľ vždy s vylúčením grécko-katolíckej diecézy. Tak to bolo i tohto roku na jeseň, keď jednotlivé diecézy mali pridelené asi dve hodiny programu. Výnimočne mala program i Trnávka /pod vedením p. Opálku/, i keď nie je diecézou. Sv. omše boli v sobotu o 15.00, 18.00 a 23.00 h a v nedeľu o 5.00, 8.00 a 10.30 h. Tým vznikol pomerne dostatočný priestor na program diecéz.

Aký dojem zanechala nočná adorácia? Prekvapením boli homílie kňazov, ktoré boli dobre pripravené a dotýkali sa aktuálnych udalostí. Program v bazilike mal miestami snahu osloviť nás v tom, čo nás trápi. Mládež sa tu s bolesťou vyjadrila o nedostatku našich slovenských symbolov: národného znaku, slovenskej zástavy a hymny. Pripomenuli sa aj diskusie občanov k týmto problémom. Osobitne sa prečítalo stanovisko Matice slovenskej z Literárneho týždenníka. Iná skupinka mládeže vydala svedectvo o stretnutí so svätým Otcom v Santiagu de Compostella, kde sa konalo celosvetové stretnutie mládeže so svätým Otcom. V priebehu nočného programu zazneli pripomienky o živom svedectve viery v našom živote a o zodpovednosti za dedičstvo viery otcov. Zostali však na rovine konštatovania, bez výraznejšej snahy načrieť hlbšie do problematiky. Nedostatkom je, že sa obišli vážne momenty týchto dní: odkaz bl. košických mučeníkov, ktorých sviatok bol 7. 9. 1989. Pri tej príležitosti vyhlásil otec arcibiskup Ján Sokol Rok obnovy vo viere. Škoda, že tu neodznala akadémia mladých z Trnavy, ktorá sa konala v Trnave na sviatok troch bl. košických mučeníkov. Hlavnými prostriedkami Roku obnovy vo viere má byť katechéza dospelých a mládeže. Keď tieto udalosti obchádzajú aj Katolícke noviny, mali zaznieť aspoň pri sviatku našej patrónky Sedembolestnej Panny Márie.

Program mladých pred bazilikou bol rozmanitý. Boli tu hlúčky mladých, ktorí prišli spoločne, alebo sa vytvárali skupinky spievajúcich. Zdá sa, že program mladých pred bazilikou je čoraz spontánnejší, čiže nepripravený. Mladí, zaujatí často len svojou spontánnosťou, nevedia akosi nadviazať dialóg s ostatnými. Ba stáva sa, že z baziliky vychádza iniciatíva pre spoločný program, ale dialóg sa nenadviaže. Je to asi dôsledok minulých rokov, keď mládež bola z baziliky odstavená. Aj tu platí, že sklamaná dôvera sa ťažko získava. Buď treba premyslieť, ako dosiahnuť v budúcnosti dialóg či zmierenie. O čo ide? Aby sa počas sv. omše nekonali náhradné programy vonku, podobne ani počas modlitby ruženca. Z baziliky zaznela výzva po tichej 15-minútovej adorácii, ktorá však zostala len výzvou. Tradiční "konferenciéri" z minulosti nezasahovali ani v bazilike, ani vonku. Platí teda, že aj nepripravená spontánnosť /keď je jej priveľa/, nevyznieva najlepšie.

Všimli sme si, že bolo viac spovedajúcich sa, sv. prijímanie sa v priebehu noci podávalo aj vonku, boli zriadené provízorne zdroje pitnej vody. Na viacerých miestach boli tabule s informáciami o programe a o pútnickom mieste. Pre budúcnosť je vhodnejšie inštalovať ich vyššie /aspoň časť o programe/, aby boli čitateľnejšie pre väčšinu pútnikov. Boli pridané dopravné spoje, informácie o vlakoch a autobusoch boli tiež na výveskách. Príslušníci bezpečnosti sa orientovali na riadenie dopravy. Iné rušivé momenty nebolo badať.

Účasť veriacich na nočnom programe bola väčšia ako minulý raz. Značná časť pútnikov musela zostať vonku, noc bola pomerne teplá a bez dažďa. Je radostné

stretnúť mnohých priateľov z rôznych kútov Slovenska, vymenar si skúsenosti a naviazať novú spoluprácu. Všimli sme si, že prišlo menej oravskej mládeže, pretože poobede v nedeľu bolo plánované stretnutie oravskej mládeže so spišským biskupom Františkom Tondrom. Nemohlo sa uskutočniť. Šťastie?

Výrazným prekvapením nočného programu boli príhovory kňazov. Nebáli sa osloviť už aj reholníkov, hovorili pekne o povolaniach, o úlohe k Eanne Márii, hľadali zmysel nášho podielu na vytváraní európskeho domu, na tom, ako žiť podľa viery, budovať civilizáciu lásky, ako si to želá sv.otec. Príhovory kňazov boli osobné, citlivé a dojemné. Boli biblicky podložené, premeditované. Miestami priam ťali do živého. Nebáli sa odhaľovať skutočnú príčinu nriechu v nás samých a v našej spoločenskej ľahostajnosti. Zazneli tu skutočné skvosty myšlienok inšpirovaných Písmom. S osobitným nadšením sme prijali kazateľa na sv. omši o 5.00 h v nedeľu, ktorý zaujal naše srdcia už v úvodnom pozdrave. V homílii sa dotkol viacerých problémov. Pripomenul "hanebné a ťažké chvíle" udalostí 50. rokov: osirelé kláštory, zničené sväté miesta a sväté predmety, zničené dŕše. "To je história, ku ktorej sa budeme musieť v záujme pravdy priznať a čestne sa s ňou vyrovnat". Zdôraznil slová kardinála Tomka z vysviacky spišského biskupa: "Tešíme sa, že sa hmly nad Tatrami roznázajú". Po 39 rokoch je na Spiši biskup. "Máme plesat? Áno tešíme sa, ale musíme priznať, že biskup tam mal byť, a nie tam chýbať 39 rokov. Mal tam byť stále. A ešte sú biskupstvá, kde sú ťažké hmly, lebo tam nie je riadny ordinár. A riadnym ordinárom je len biskup... To nikto nemôže nazvať normálnym, keď raz na reholné sestry alebo reholníkov prišli plné autobusy ozbrojených ľudí. Dnes sa s hanbou priznávame k tejto histórii. Kto to bol, kto to robil? Boli to tí, čo sa postavili na stranu "Križuj ho!" - z nášho národa, našich matiek. Náš národ prežije vďaka koreňom, ku ktorým sa musíme neustále vracat... Aj my máme predchodcov od sv. Cyrila a Metoda, na ktorých sa môžeme spoliehať... Spomeňme si na veľkých biskupov, na Vojtaššáka, na kňazov a reholníkov, reholné sestry... Spomeňme si na pána biskupa Korca. /Potlesk./... Bolo by úplne normálne, keby tu namiesto mňa stál on. /Potlesk./... Mnohé z tých myšlienok, ktoré tu boli povedané, čerpáme vďaka jeho utrpeniu, vďaka jeho spojeniu s Bohom, práve z neho. /Potlesk./ Je nám všetkým jasné, že jeho utrpenie a utrpenie jemu podobných malo zmysel... Keď čítam jeho myšlienky a myšlienky jemu podobných, možno ďakovať Bohu za to, čo tu je. Ale to ešte neznamená, že sa s touto otázkou nebudeme musieť čestne vyrovnat"... Kazateľ ďalej pripomenul, že veľkí vodcovia vyrastajú z dobrých rodín. Pripomenul tiež, aby sme hľadali príčiny veľkých bolestí nášho národa a viery aj v sebe.

Značná časť mladých už po kázni odišla na vlaky. Zdá sa ešte vhodnejšie mať preto sv. omšu ráno už o 4.00, resp. 4.30 h.

Ako ďalej? Je potrebný dialóg pri tvorbe programu. Veď aj ten program, čo bol, nemal často najlepšiu úroveň. Na noc prichádzajú mladí, ktorí dospievajú a hľadajú životné vzory. V programe sa málo myslí na to. Nájdú sa zdravé iniciatívy. Škoda však, že nemajú dostatok síl, aby sa presadili. Bude treba viac aktivít. Veľký zážitok mali napr. tohto roka účastníci púte do Čenstochovej z Varšavy. Zúčastnilo sa na nej asi 250 Slovákov, ktorí sa stretli aj v Šaštíne. No o ich zážitkoch a milom prijatí v Poľsku vieme len poniektorí. A prečo sme si nepripomenuli my, mladí, vysviacku spišského biskupa a uvedenie arcibiskupa Jána Sokola v Trnave do úradu? Badat určitý príznak apatie, ľahostajnosti mladých? Nemôžu prísť na pomoc i komunity zasväteného spôsobu života? Nemôžeme vytvoriť istý druh seminárov o povolaniach, i keď len vonku pod stromami? Pripomeňme si pravdu, že nadšenie je dôležité, avšak môže vyprahat. Urobme všetko pre to, aby sa púte nestali formálnosťou, povrchnosťou. Nebojme sa byť iniciatívni. Dokážme sa poradiť so skúsenejšími o svedectve viery a hlavne spolupracujme. A na púte sa pripravujeme s predstihom.

Zážitok viery je milosť. Je to Boží dar i úloha. Pán Boh môže použiť aj naše slabosti, aby sa ukázala jeho moc. Požaduje od nás, aby sme sa aj my stali vhodnými nástrojmi jeho Ducha. K tomu si vyprosujeme milosti a požehnanie našich námah pre Božiu vec.

Vďaka všetkým, čo prispeli k tomu, aby sa Božia sláva ešte viac rozšírila. Sedembolestná Panna Mária, Patrónka Slovenska, oroduj za nás! Pán Boh zaplať.

/slk/

HOVORÍ PRÁVNÍK

Pred novým procesom u nás?

Dňa 14. augusta 1989 sa začalo trestné stíhanie a vznieslo sa obvinenie proti piatim bratislavským demokratickým aktivistom, členom Hnutia za občiansku slobodu, JUDr. Jánovi Čarnogurskému, PhDr. Miroslavovi Kusému, CSc., MUDr. Vladimírovi Maňákovi, spisovateľke Hane Šolcovej-Ponickéj a Antonovi Seleckému.

Všetci piati menovaní sú v súčasnosti /ku koncu septembra 1989/ obvinení z trestného činu poburovania podľa § 100 ods. 1/ písm. a/ Trest. zákona, z dôvodu, že v prvej polovici mesiaca augusta 1989 napísali a zaslali Úradu vlády SSR, ČSTK a Literárnemu týždenníku list, v ktorom v krátkosti hodnotia obsadenie Československa vojskami piatich štátov Varšavskej zmluvy dňa 21. augusta 1968 a jeho dôsledky a oznamujú, že 20. augusta 1989 vykonajú pietny akt na miestach, kde boli 21. augusta 1968 zastrelení niektorí naši občania. Okrem toho JUDr. Ján Čarnogurský a MUDr. Miroslav Kusý sú t. č. obvinení z trestného činu podvracania republiky podľa § 98 ods. 1/ Tr. zákona, z dôvodu že prostredníctvom časopisu Bratislavské listy /hlavný vydavateľ dr. Čarnogurský/ a rozhlasovej stanice Slobodná Európa obaja uvedení informovali obyvateľstvo o niektorých skutočnostiach v Československu, napríklad o potrebe umožnenia súkromnej formy vlastníctva, o otázke vzťahu cirkvi a fašizmu, nevhodnosti ústavného princípu vedúcej úlohy KSČ, o rôznych stránkach vývoja a zároku komunizmu a o mravnom úpadku v rôznych oblastiach. Obvinenia sa niekoľkokrát obsahovo i kvalifikačne menili. Dňa 14. 8. 1989 sa u všetkých piatich obvinených vykonali domové prehliadky a toho istého dňa dr. Čarnogurského a dr. Kusého zadržali a uväznili. Ďalší traja obvinení sú na slobode. Všetci však znášajú ťažkosti spojené s vyšetrovaním - výsluchy, napätie z očakávania, napokon traja z nich sú priamo zodpovední za svoje rodiny, výchovu detí.

Trestné konanie je v súčasnosti /20. 9. 1989/ v štádiu po skončení oboznámenia s výsledkami vyšetrovania, ktoré viedol pomerne korektne a bez vážnejších incidentov major JUDr. Ladislav Verčík spolu s kpt. JUDr. Štefanom Kopáčom, apor. JUDr. Ivanom Hrebčíkom, kpt. JUDr. Michalom Durajom a kpt. JUDr. Jánom Kosíkom. V krátkej dobe sa očakáva podanie obžaloby zo strany Mestskej prokuratúry v Bratislave /JUDr. Ján Javorčík/. Po podaní obžaloby sa očakáva verejné pojednávanie pred senátom Mestského súdu v Bratislave, termín zatiaľ nie je známy.

Troch obvinených /dr. Čarnogurského, H. Ponickéj a A. Seleckého/ sa ujal bratislavský advokát dr. Tibor Bohm; on už niekoľkokrát zastupoval a prislúchajúce práva zabezpečoval občanom, ktorých štátna moc stíhala pre ich náboženské presvedčenie a činnosť alebo pre činnosť proti porušovaniu práv a slobôd občanov. Svojím postojom a konaním značne prispel k dodržiavaniu zákonnosti pri vyšetrovaní, pričom si vyslúžil nepriazeň orgánov ŠtB a príslušných inštitúcií.

Pre informovanosť čitateľov uvádzame, že dr. Čarnogurský a dr. Kusý sú obvinení podľa ustanovení, v ktorých možno uložiť výkon trestu odňatia slobody v rozmedzí od 1 - 5 rokov, dr. Maňák, H. Ponická a A. Selecký v rozmedzí 6 mesiacov - 3 rokov.

Obvinení sa v minulosti často zastávali práv osôb stíhaných za náboženské presvedčenie /dr. Čarnogurský s veľkým osobnostným vkladom ako advokát a obhájca/ či za obranu ľudských a občianskych práv a slobôd.

30. augusta bola odoslaná prezidentovi Husákovi petícia, v ktorej ho 33 podpísaných osobností žiada, aby využil svoju ústavnú právomoc a postaral sa o zastavenie trestného stíhania všetkých obvinených a o prepustenie Čarnogurského a Kusého z väzby. Prosíme ďalších, aby svojim podpisom alebo iným spôsobom vyjadrili solidaritu s prenasledovanými.

Na záver pripomíname, že v cirkvi jestvujú rôzne názory na slovo politika. Vzniká otázka, aký vzťah k politike majú mať hierarchia a laici. V tejto otázke jestvuje jasný postoj. Dňa 30. decembra 1988, na sviatok Svätej rodiny, vydal pápež Ján Pavol II. posynodálny apoštolský list *Christifideles laici*, t. j. o povolaní a poslaní laikov v cirkvi a vo svete. V liste zaujíma k uvedenej otázke a slovu politika toto stanovisko:

"Pohľad na pokoncilové obdobie poskytol otcom Synody presvedčenie, že Duch naďalej obnovuje cirkev tým, že v mnohých laikoch vzbudzuje nové impulzy ku svätosti a k účasti. Svedectvom toho je medziiným nový štýl spolupráce medzi kňazmi, rehoľníkmi a laikmi, spolupôsobenie v liturgii, v hlásaní Božieho slova a v katechéze, mnohé služby zverené laikom a nimi prevzaté; mnohoraké vznikanie skupín spolkov a duchovných spoločenstiev, ako aj spoločných iniciatív laikov; rozsiahlejšia a významnejšia účasť žien na živote cirkvi a na rozvoji spoločnosti. Synoda však ukázala aj to, že cesta, ktorú po koncile laici nastúpili, nebola celkom bez nebezpečenstiev a ťažkostí. Myslíme predovšetkým na dve pokúšenia, ktoré nie vždy zvládnu: pokúšenie koncentrovať svoj záujem na cirkevné služby a úlohy tak silne, že sa prakticky často dispensujú od svojej zodpovednosti v povolaní, v spoločnosti, vo svete hospodárstva, kultúry a politiky; a pokúšenie chcieť ospravedlniť neprávom jestvujúcu priepasť medzi vierou a životom, medzi zásadným prijatím Evanjelia a konkrétnou činnosťou v rozličných sekulárnych a svetských oblastiach."

V časti listu venovanej politike Svätý Otec zaujíma stanovisko v otázke vzťahu cirkvi, ktorú predstavujú kňazi a biskupi, k politike nasledovne: "Cirkev vzhľadom na svoje poslanie a pole pôsobnosti nijakým činom nesplýva s politickým spoločenstvom, ani sa neviaže na nijaký politický systém, takže je symbolom a zároveň sástitou transcendentnosti ľudskej osobnosti." V otázke vzťahu cirkvi, ktorú predstavujeme my, laici, zaujíma nasledovné stanovisko: "Súčasne musia laici - tak sa to dnes pociťuje ako naliehavá nutnosť a zodpovednosť - vydávať svedectvo o tých ľudských hodnotách evanjelia, ktoré sú hlboko spojené s politickou činnosťou: sloboda a spravodlivosť, solidarita, vernosť a nezištná oddanosť dobru všetkých, jednoduchý spôsob života, prednostná láska voči ohudobným a posledným. Predpokladom toho je, že sú nesení svojou účasťou na živote cirkvi a osvietení jej sociálnym učením. Pritom im môže byť veľkou pomocou blízkosť ich spoločenstiev a ich pastierov."

/mks/

ŽIADOSŤ ZASTAVIŤ TRESTNÉ STÍHANIE

Pán prezident,

dňa 17. augusta 1989 bolo vznesené obvinenie za trestný čin poburovania podľa § 100 tr. zák. proti univerzitnému profesorovi PhDr. Miroslavovi Kusému, JUDr. Jánovi Čarnogurskému, spisovateľke Hane Ponickéj, doc. MUDr. Vladimírovi Maňákovi a Antonovi Seleckému. Prof. Kusý a dr. Čarnogurský sú zároveň stíhaní pre trestný čin podvracania republiky podľa § 98 tr. zák. a bola na nich uvalená väzba.

Trestné stíhanie a uväznenie menovaných nás napína obavami. Ich oznámenie položiť kvety na pamiatku mŕtvych nebolo trestným činom, lež ľudsky dôstojným zámerom, na ktorý má každý občan právo podľa svojho presvedčenia. Ak vyslovili niekedy tvrdé a nepríjemné myšlienky, môže s nimi niekto nesúhlasiť, môže ich tvrdenia vyvrátiť, ako sa to deje všade na svete, ale nemožno ich preto postaviť pred súd - lebo každý má právo na slobodu myslenia a na slobodu prejavu.

Toto právo podľa vyhlášky 120/76 Zb. "zahŕňa slobodu vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie a myšlienky každého druhu, bez ohľadu na hranice, či už ústne, písomne alebo tlačou, prostredníctvom umenia alebo akýmkoľvek inými prostriedkami podľa vlastnej voľby". Toto právo je zakotvené vo všetkých medzinárodných dohodách posledných rokov od Helsínk po Viedeň. Vo všetkých demokratických štátoch ho používajú tak prívrženci ako aj kritici vlád.

Trestné stíhanie menovaných oddaluje nevyhnutný celospoločenský dialóg o našej budúcnosti a poškodzuje povest našej krajiny v zahraničí. Preto sa na Vás, pán prezident, obraciame so žiadosťou, aby ste využili svoje ústavné právomoci a vykonali potrebné kroky, aby ich trestné stíhanie bolo zastavené, obvinenie zrušené a aby prof. Miroslav Kusý a dr. Ján Čarnogurský boli prepustení na slobodu.

V Bratislave 30. augusta 1989

Podpisy:

Alexander Dubček, bývalý prvý tajomník ÚV KSČ, doc. PhDr. Michal Dzvoník, historik, Elena Dzvoníková, bývalá redaktorka rozhlasu, PhDr. Michal Gáfrik, literárny kritik, Helena Gondová, technická pracovníčka, PhDr. Milan Hamada, literárny historik, Ing. Robert Harencár, ekonóm, Ivan Hoffman, pesničkár, Marian Huba, akademický sochár, RNDr. Mikuláš Huba, ekolog, PhDr. Jozef Jablonický, historik, Ivan Kadlečík, spisovateľ, Roman Kaliský, bývalý redaktor Kultúrneho života, Milan Kňažko, herec, prof. PhDr. Ján Kocka, vedecký pracovník, prof. Ing. Hvezdón Košťúch, vedecký pracovník, Ján Ch. Korec, katolícky biskup, MUDr. Silvester Krčméry st., lekár, doc. PhDr. Ivan Lалуha, vedecký pracovník, Ing. Ján Langoš, výskumný pracovník, Katarína Lazarová, spisovateľka, RNDr. František Mikloško, matematik, Oleg Pastier, básnik, Jozef Sivák, historik filozofie, prom. hist. Ladislav Snopko, pamiatkár, PhDr. Július Strínka, bývalý vedecký pracovník SAV, Martin M. Šimečka, spisovateľ, doc. PhDr. Milan Šimečka, spisovateľ, dr. Alex Tahy, historik, MUDr. Peter Tatár, ekolog, doc. PhDr. Ján Uher, vedecký pracovník, Ľudvík Vaculík, spisovateľ, Ing. Miroslav Zikmund, cestovateľ.

SLOBODA A NÁROD

Parametre slobody

Chápanie slobody je vecou nielen sociológie a politológie, ale predovšetkým etiky. Sloboda si vyžaduje vnútornú orientáciu a mravnú zodpovednosť. Je základnou vlastnosťou autenticity človeka a identity národa. Sloboda a mravná zodpovednosť nie sú len individuálnou záležitosťou, ale aj záležitosťou spoločenskou. Preto človek svoju vnútornú kvalitu môže prejavovať tým, že cíti zodpovednosť voči blížnemu a národu. A zasa vnútorná kvalita národa je reprezentovaná jeho vzťahom k druhým národom.

Človek má právo na slobodu výberu možností, v ktorých realizuje svoj život a národ má právo slobodne realizovať svoj vlastný rozvoj - právo na národnú svojbytnosť, základné právo na život. Je to špecifický etnický vnútorný vzťah národa vychádzajúci z jeho vlastnej minulosti a smerujúci k vlastnej budúcnosti. To predpokladá, že národ môže slobodne rozhodovať o svojich dejinách. Avšak od slobody rozhodovania sa musí vždy prísť k slobode rozhodnosti. Len ten môže byť skutočne slobodný, kto má silu uskutočňovať svoje predsavzatia.

Sloboda tiež znamená záväzky v začlenenom spoločenstve. Kultúrne bohatstvo národa sa vytvára mravnou zodpovednosťou jednotlivcov a ich pozitívnym vzťahom k svojmu národu. To si vyžaduje zrelosť osobnosti, vedomie zodpovednosti, schopnosť obetovať sa za spoločnú vec národa.

Boj o slobodu

V kresťanskom chápaní boj národa o slobodu znamená predovšetkým sebauvedomenie spolupatričnosti jednej etnickej rodiny-národa, jej prirodzenej etnickej osobitosti, z palety etnických rozličností národov celého ľudstva. Prirodzená jedinečnosť národa sa realizuje len v plnom slobodnom rozvoji jeho samobytnosti. Vzťah k prirodzenému právu je mravnou zodpovednosťou každého člena národa. Politická sloboda nie je niečo hotové, čo samo príde bez pričinenia jednotlivcov. Je na morálnej zodpovednosti každého člena národa poznať aj vyžadovať práva, ktoré patria národu. Zasadzovanie sa za národné práva je spojené so slobodou, ktorá vychádza z lásky k národu. V láske neexistuje plánované rozdelenie funkcií, ale dobrovoľná obeta každého podľa prirodzených vlôh prispieť zo svojich individuálnych možností.

Sloboda a pokoj

Sloboda nie je neviazanosť, odpor proti autorite a spoločenským normám. Neviazanosť je živelnosť, ktorá v prírode narušuje prirodzené procesy, v človekovi znemožňuje slobodný rozvoj osobnosti a v národe sa stáva prostriedkom manipulácie s vášňami ľudu. Avšak každý zákon, zavádzaná spoločenská norma aj autorita, ktorá škodí spoločnosti, stráca mravnú legitimitu. Sloboda totiž podporuje prirodzený rozvoj v osobnosti aj v národe a je indikátorom harmonických vzťahov - pokoja, vnútorného pokoja.

V národe sa prejavuje harmónia nielen v jeho prirodzenom slobodnom rozvoji, ale predovšetkým vo vnútorných, tvorivých silách, ktoré sú nevyhnutne podmienené jednotou. /Nejednota je samoničenie tvorivých síl./

Kristus diferencuje pokoj, ktorý vychádza z Neha, z Jednoty, a pokoj tohto sveta. Pokoj tohto sveta vychádza z blahobytu a je pasívnym postojom. Pravý, Kristov pokoj je výsledkom súladu vnútorných a vonkajších postojov človeka, ako úrok za obety, ktoré v boji života prináša. Dnešná reklamná manipulácia verejnej mienky cez masovokomunikačné prostriedky dezorientuje ľud a zatemňuje mu cit pre pravý pokoj a humanitu. V mene humanity sa dovoľáva práva vlastnej pseudoslobody, vychádzajúcej z vášne po blahobyte, ktorá má koreň v pseudopravde. Je to pseudosloboda silnejšieho na úkor slabšieho, trpiaceho. Nie je to rovnováha, ale asymetria vzťahov spoločnosti, ktorá vychádza z vnútorného rozkladu. V takej spoločnosti niet ani slobody.

Je len jedna cesta k slobode: cez vnútornú jednotu a obety. Je to cesta aj za národnú slobodu. Svätý Otec Ján Pavol II. neraz zdôraznil, že pravý pokoj a sloboda sa začínajú v ľudskom srdci, ktoré v spoločenstve získava hodnotu pravej slobody a pravého pokoja pre celé národy.

Jozef Hladký

NOVÝ ZÁKON O VZŤAHOCH MEDZI CIRKVOU A ŠTÁTOM V POĽSKU

Poľský parlament /Sejm/ odhlasoval 17. mája 1989 zákon o úprave vzťahov medzi cirkvou a štátom. Týmto zákonom sa cirkvi priznáva verejno-právny štatút. Odhlasovanie predlohy je predpokladom pre nadviazanie normálnych diplomatických vzťahov medzi PĽR a Svätým Stolicom. Parlament súčasne schválil zákon, ktorý má garantovať slobodu svedomia a vyznania, ako aj zákon o sociálnom poistení duchovných.

Zákon o vzťahoch medzi štátom a katolíckou cirkvou, ktorý bol schválený 306 hlasmi, pričom dvaja poslanci hlasovali proti a 12 sa zdržali hlasovania, priznáva cirkvi právo samosprávy na základe cirkevného práva, právo slobodne vykonávať svoju duchovnú misiu a svoju právnu moc. Biskupská konferencia, diecézy a farnosti ako aj katolícke univerzity a akadémie tiež dostávajú právnu základňu. S novým zákonom katolícka cirkev dostáva právo na vyučovanie nábo-

ženstva a na zakladanie výchovných inštitútov, ako aj na vedenie nemocníc a iných sociálnych zariadení. Cirkev získala aj právo na vlastné vydavateľstvá, noviny, katolícku tlačovú agentúru, kiná, divadlá, ako aj rozhlasovú a televíziu stanicu. Okrem toho sa katolíckej cirkvi umožní voľný prístup k štátnemu rozhlasu a televízii. Zákon ďalej predpokladá, že cirkev môže vlastniť imobílie. Cirkvi sa má umožniť aj opätovne získať cirkevné majetky zhabané po druhej svetovej vojne.

Zákon o vzťahoch medzi štátom a katolíckou cirkvou po prvýkrát dáva všetkým cirkevným inštitúciám a úradným hodnostárom štatút právnych orgánov popr. právnych osôb. Popri Katolíckej univerzite v Lubline sa uznávajú aj Pápežské akadémie a kňazské semináre. Ruší sa doterajšia prax oslobodzovania študentov teológie od vojenskej služby. Seminaristi podliehajú brannej povinnosti s tým obmedzením, že budú slúžiť v sanitačnej službe.

Zákon povoľuje všetky činnosti cirkvi, ktoré štát už niekoľko rokov mlčky trpel, ako napríklad charitatívnu činnosť a kultúrne akcie. Doterajší stav /až na malé zmeny/ sa právne fixuje aj vo sfére majetkoprávných vzťahov, daňových a odvodových povinností. Novým javom je uzákonenie sviatku Nanebovzatia Panny Márie, 15. augusta.

Oproti tomu menovanie biskupov ešte nie je právne celkom zakotvené. V súčasnosti o tom rokuje poľská vláda so Svätým Stolicom. Podľa platného práva mala vláda právo /zriedkavo uplatňované/ námietok voči menovaniu biskupov. Táto úprava sa má nahradit' čirou povinnosťou Svätého Stolca informovať o uvažovaných menovaniach biskupov.

Zákon o slobode vierovyznania garantuje právo každého občana na praktizovanie viery v súkromnom a verejnom živote "v rámci ústavy Poľskej ľudovej republiky" a pod ochranu zákona berie ako právne osoby aj jednotlivé konfesie. "Poľská ľudová republika je svetský štát, ktorý je vo veciach náboženstva a osobného presvedčenia neutrálny", hovorí sa v článku 10. Štát neposkytuje cirkvám nijakú materiálnu podporu, avšak cirkevnú a charitatívnu činnosť oslobodzuje od určitých daní, poplatkov a cla. Medzi "náboženskými funkciami", ktoré môžu cirkevné spoločenstvá nehatene vykonávať, sa okrem iného spomínajú: samospráva podľa vlastného práva, výchova duchovných, rozširovanie náboženských myšlienok vlastnými vydavateľstvami, rozhlasovou a televíznou stanicou a vlastnými školskými zariadeniami, založenie cirkevných organizácií, charitatívna činnosť a prístup k medzinárodným konfesijným spoločenstvám a spolkom.

Prípravné práce k novému zákonu o vzťahoch medzi poľským štátom a katolíckou cirkvou sa začali už roku 1981, ale pre politickú situáciu v krajine nedošlo k dohode. Komisia, zložená zo zástupcov štátu a cirkvi, opäť začala pracovať na návrhu zákona v septembri roku 1987. 4. apríla tohto roku podpísali vo Varšave dohodu minister pre cirkevné záležitosti Władysław Loranc a poľský arcibiskup Serzy Stroba. V parlamentnej debate 17. mája, na ktorej sa zúčastnil aj arcibiskup Stroba, poukázali všetci rečníci na historický význam zákona. Podpredseda poľskej štátnej rady, Kazimierz Barcikowski, ako spravodajca zvláštneho parlamentného výboru zdôraznil pred Sejmom, že text zákona neobsahuje nič, čo by sa predtým neodsúhlasilo počas rokovaní. Prijatie cirkevných zákonov znamená, že poľský štát sa priznáva k zásade svetonázorovej neutrality. Nevylučuje sa však, že by v budúcnosti už nedošlo k sporom medzi štátom a cirkvou. Na riešenie týchto konfliktov však teraz už existuje pevný zákonný rámec.

Bezpartajný katolícky poslanec Ryszard Bender hovoril o "Magna Charta libertatum pre všetky konfesie v Poľsku". Zástupca katolíckeho laického zoskupenia "Pax", ktoré je blízke vláde, povedal, že Poľsko týmito zákonnými ustanoveniami ukazuje ostatným socialistickým štátom dobrý príklad.

Poznámka: Podľa rozhlasových správ Vatikán a poľská vláda nadviazali 17. 7. 1989 diplomatické styky.

/kčd/

LIST PREDSEDOVI MAĎARSKEJ BISKUPSKEJ KONFERENCIE KARDINÁLOVI PASKAIMU

Vaša Eminencia, pán kardínál, arcibiskup a prímas!

Ďakujem Vám za Váš list zo dňa 17. 5., č. 192/1989 vo veci termínu nasledujúceho zasadania biskupskej konferencie. Zároveň v ňom prosíte aj o moje námety k programu. Navrhoval by som toto:

1. Najprv prerokujeme návrh zákona o slobode svedomia, o práve slobodného vyznania a o cirkevných záležitostiach, ktorý vypracoval t. č. už penziovaný predseda Štátneho úradu pre cirkevné záležitosti /ŠÚCZ/. V súvislosti s tým ma prekvapili dve veci. Po prvé: Návrh sa vôbec nezmieňuje o Záverečnom dokumente viedenskej následnej konferencie, ktorý v januári podpísala aj maďarská vláda a ktorého 16. a 17. bod sa vzťahuje práve na slobodu svedomia a vyznania, a ktoré považujem za bezpodmienečne nutné zapracovať do kontextu nového zákona. Po druhé: Medzi cirkevnými osobnosťami, ktoré boli pozvané dať pripomienky k zákonu - ako to bolo vidno zo správy Maďarskej televízie - katolícku cirkev zastupovala iba jedna osoba, tak isto ako ostatné, menšinové cirkvi, hoci katolícka cirkev má viac veriacich ako všetky ostatné cirkvi spolu. Myslím, že by bolo treba zmeniť tento nepomer a na tieto rokovania by bolo treba pozvať aj experta ústavného práva, a nie iba teológov. Myslím, že pri návrhu nového zákona bolo by treba zohľadniť aj text dohody uzavretej v týchto dňoch medzi poľskou katolíckou cirkvou a poľským štátom.

2. Ak ma pamäť neklame, Vaša Eminencia slúbila napísať do turističného vydania časopisu Új Ember článok o rehoľníkoch, v ktorom ste chceli vyzvať doteraz zakázané rehoľné rády, aby podľa možnosti obnovili svoju činnosť. Tento článok nebol publikovaný. Ešte však v interview pre Tomáša Vitrayho v televízii ste vyhlásili, že otázka reorganizácie rehoľných rádov je vyriešená. Kvôli možným dispozíciám v mojej diecéze sa pýtam: Ako je riešená táto otázka, pretože rehoľní predstavení, ktorých som sa na to pýtal, nevedeli o nijakom vyriešení.

3. Vaša Eminencia pred časom už zahlásila potrebu obnoviť a zorganizovať maďarskú kňazskú jednotu. Najväčšou prekážkou tu je stranou vytvorené mierové hnutie kňazov, ktoré na jednej strane celkom neoprávnene vyvolávalo domnienku, že kňaz, ktorý nie je členom tohto hnutia, nie je zástancom mieru, a na druhej strane rozdeľovalo kňazov, ako nás na to upozornili z oficiálneho miesta pri našej minuloročnej návšteve ad limina vo Vatikáne. Toto hnutie neslúžilo ani záujmom Boha, ani záujmom maďarskej cirkvi. Bolo potrebné iba pre stranu, a to natoľko, že honoráre prednášajúcich a cestovné zúčastnených hradila komunistická strana, resp. ňou riadený Národný front. Prosím, aby sa Maďarská biskupská konferencia rozhodla, že nepotrebuje toto mierové hnutie kňazov, a keďže ono rozdeľuje klérus, nech vyzve kňazov, aby vystúpili z neho. Každý katolícky kňaz je kvôli svojmu poslaniu, ktoré dostal od Krista, kňazom mieru. Samozrejme, nie takého mieru, aký je schopný dať tento svet, ale mieru Kristovho /Jn 14,27/. Urobme to aj kvôli tomu, že v súčasnej vážnej hospodárskej situácii vláda potrebuje každý halier. A výdavky na tieto schôdzky sú peniaze vyhodnené von oknom. Zároveň navrhujem, aby biskupská konferencia s okamžitou platnosťou zastavila činnosť svojho hnutia Opus Pacis, pretože bolo potrebné iba z hľadiska vytvorenia domnienky, že katolícke mierové hnutie je skutočne hnutie nezávislé. Ich noviny Katolikus Szó nech sa stanú mládežníckymi novinami, v ktorých by sa dostali k slovu katolícke mládežnícke združenia, spoločenstvá, skauti atď. Zároveň by som prosil aj o omladenie nášho týždenníka Új Ember, aby mohol informovať čitateľov o skutočne aktuálnych náboženských problémoch, a to bez zábran.

4. Nedovoľme, aby sa v mene cirkvi vyjadrovali takí ľudia, ktorí nie sú oficiálne poverení biskupmi. Kňazi z mierového hnutia, ktorých zvolal ŠÚCZ a ktorí nedávno vystupovali v televízii, nezastupovali našu cirkev, ale iba samých seba - na nemalé pohoršenie našich veriacich. Podľa mojich informácií je

celoštátne pobúrenie aj kvôli prejavom prof. Tomáša Nyíryho v masovokomunikačných prostriedkoch. Veriaci mu zazlievajú, že židovský rabin, uznávajúci iba Starý zákon, a kalvínsky teológ majú väčšiu vieru ako on, ktorý vystupuje ako zástupca katolíckej cirkvi. Pri svojom poslednom vystupovaní sa dokonca vyjadril o eutanázii tak, že on má inú mienku v tejto otázke, ako je oficiálne stanovisko cirkvi. Mali by sme upozorniť všetkých kňazov, že v mene cirkvi sa môžu vyjadrovať iba z poverenia biskupa a s jeho predchádzajúcim súhlasom. V opačnom prípade nech dostane upozornenie a nech odvolá svoje pohoršujúce výroky. V prípade vzpierania sa nech dostane kánonický trest /CIC 822-823/.

5. Vaša Eminencia sa v minulom televíznom rozhovore vyjadrila Tomášovi Vitraymu v tom zmysle, že katolíci sa nepostavia na obranu svojej cti, a preto my, katolíci, nič nemusíme podniknúť vo veci pána kardinála Józsefa Mindszentyho. Dovoľte mi odvolať sa na príklad Pána Ježiša, ktorý, keď ho pri vypočúvaní jeden sluha udrel, ohradil sa a neprijal to tupo, s bezduchou poníženosťou /Jn 18,21-24/. Podľa mojej mienky by biskupská konferencia bezpodmienečne mala žiadať od maďarskej vlády oficiálne uznanie nevinnosti pána kardinála Mindszentyho, veď vláda dala sľub na prešetrovanie koncipovaných procesov. A navyše, jeho prejav z novembra r. 1956, vysielaný znova v rozhlase, je jasným dôkazom nepravdivosti ohováraní týkajúcich sa jeho osoby. Urobme to aj kvôli tomu, že on sa už nevie brániť, a že pre hrdinské mučenie za svoju vieru je teraz pýchou maďarskej katolíckej cirkvi. A keď vláda povolila exhumáciu a slávnostný pohreb pozostatkov Imreho Nagya a jeho spoločníkov, žiadajme aj my, aby pozostatky Józsefa Mindszentyho boli z Mariazellu privezené naspäť do vlasti a slávnostne pochované v hrobke ostrihomskej baziliky vedľa ostatných maďarských prímasov.

6. Sem sa žiada aj požiadavka odstrániť tých kňazov z kľúčových pozícií riadenia cirkvi, ktorí sa tam nedostali pre kňazské zásluhy alebo pre ich spoločnosť, ale pre záujmy strany alebo známosti. A navyše, nakolko je len možné, bolo by treba rehabilitovať tých statočných kňazov, ktorí pre svoju vernosť k cirkvi alebo odmietavý postoj k Rakosiho straníckemu režimu sa dostali do nevýhodnej situácie alebo im bola zakázaná pastoračná činnosť.

7. Prosím, aby v stanovách biskupskej konferencie, ktoré ešte nie sú v Ríme schválené, bolo zakotvené, že predsedom Maďarskej biskupskej konferencie sa nestane z titulu funkcie ostrihorský arcibiskup, ale hociktorý biskup zvolený ostatnými biskupmi na 5-ročné obdobie, podľa predpisov nového cirkevného práva /canon 452/. Takto by sa dalo zabrániť tomu, aby strana cez ŠÚCZ prostredníctvom jednej osoby mohla zabezpečiť svoj vplyv na biskupský zbor.

8. Pre tie isté príčiny v prípade smrti alebo obmedzovanie diecézneho biskupa nech administrátora diecézy nezvolí kapitula, ale zbor konzultorov vymenovaný z členov diecézneho kňazského senátu /CIC can. 421 a 502/.

9. Protestujem proti tomu, že sa snažia získať zastrašovaním alebo sľubmi ako denunciantov už klerikov. A kňazom dajme jednoznačne na vedomie zákazy a tresty cirkevného zákonníka pre neverných udavačov, pretože aj ja som už viackrát zažil, že za svoje výroky v kňazskej spoločnosti ma brali na zodpovednosť štátne úrady.

10. V terajšej politickej situácii zakážme kňazom aktívne sa účastniť na živote hociktovej politickej strany alebo prijať v nich hocijakú riadiacu funkciu. Oboznámme ich s predpismi cirkevného zákonníka týkajúcimi sa tejto otázky. My, kňazi, vychovávejme svojich veriacich k takej kresťanskej uvedomelosti a politickej zrelosti, ktorá ich usmerní k najviac vyhovujúcej strane alebo hnutiu. Ale samotní kňazi nech za žiadnych okolností nie sú členmi žiadnej, ani nejakej prípadnej kresťanskej strany, pretože to by mohlo narušiť ich vzťah k veriacim z iných strán, a takto by boli obmedzovaní vo svojom všeobecnom kňazskom povolaní.

11. Pretože zaneprázdnenosť predsedu Maďarskej biskupskej konferencie ho obmedzuje v priebežnom riešení záležitostí biskupského zboru, navrhujem, aby sme ustanovili sekretariát biskupskej konferencie so zodpovedajúcim personálom.

a miestnosťou, tak ako to robia biskupské konferencie ostatných európskych štátov.

12. Rád by som vedel, na základe akých kritérií a komu sa rozdelilo veľmi cenné nemocničné vybavenie, dar maltézskeho rytierskeho rádu? Viacero osôb ma rozhorčene upozornilo na to, že katolícke inštitúcie nedostali buď nič alebo len veľmi málo, zatiaľ sa do budapeštianskej nemocnice ŠTB a banskej nemocnice v Ajke dostalo hojne z týchto zariadení. Bolo by dobré vedieť, koľko je na tom pravdy a kto to bude v budúcnosti robiť ohľadupľnejšie?

13. Bolo by žiaduce vytvoriť v novej situácii pre maďarskú cirkev vážny dušpastiersky program. Ako zabezpečíme vyučovanie náboženstva pri očakávanom rozmachu vyučovania náboženstva v školách? Ako budeme môcť vyhovieť nárokom na ustanovenie nových reholných škôl atď.?

Pretože tento môj list neobsahuje iba návrhy k programu nasledujúceho zasadania biskupskej konferencie, ale jeho obsah vyjadruje - podľa mojich informácií - aj vôľu veriacich a kňazstva, nepošlem ho iba členom biskupského zboru, ale považujem ho za otvorený list, ktorý pošlem aj iným.

Modliac sa za to, aby Vaša Eminencia aj v dnešných ťažkých časoch mohla splniť vôľu Božiu, zostávam v Kristu Vaším bratom

Veszprém 26. 5. 1989

Dr. Szendi József
veszprémsky biskup

JEDINÁ ALTERNATÍVA SLOBODY

Až keď vás Syn oslobodí, budete naozaj slobodní

Slová sv. Pavla "Túto slobodu nám vydobyl Kristus" /Gal 5,1/ sú v konkrétnej súvislosti s Božím oslobodením človeka spod zákona, s oslobodením, ktoré je základom ľudskej dôstojnosti. Kresťanské posolstvo o slobode nemožno pochopiť bez vzťahu k ospravedlneniu hriešnika, bez vykúpenia. Na tomto mieste sa nebudeme dopodrobna zaoberať teológiou vykúpenia, ale poukážeme na základné súvislosti vykúpenia so slobodou a oslobodením, ktoré sa stávajú ústrednými motívami kresťanskej teológie. Je to dôležité aj vzhľadom na niektoré náboženské a sekulárne posolstvá oslobodenia. Je to ťažká úloha, novým spôsobom vyjadriť kresťanské učenie o pojmoch slobody, a tak ukázať, že cirkev je za slobodu. Toto úsilie sa nevyhlo mnohým úskaliam a ťažkostiam. Kresťanská viera nevyvíja praktickú stratégiu prekonania strachu a násilia, ktoré vznikajú v rasových a triednych protikladoch a represiách. A predsa život a smrť Ježiša Krista majú na dejiny oslobodenia človeka podstatný a univerzálny vplyv. Preto chceme odpovedať na otázku: Aký je pravý, neredukovaný prínos Ježiša Nazaretského k oslobodeniu človeka?

Ježišove oslobodzujúce činy

Pavol a Ján ohlasujú základné pojmy oslobodenia, ktoré ovládajú kresťanskú tradíciu. Obaja ich čerpajú zo svojich spomienok na oslobodzujúcu moc, ktorú skúsili oni sami pri stretnutí s Ježišom, s jeho učením a s poznaním Ježiša ako Spasiteľa. V jednotlivých kresťanských spoločenstvách bolo potrebné vysvetliť základ a cieľ slobody a zdôvodniť jej kristologický charakter. Tieto apoštolské vysvetľovania majú základ v samotnom Ježišovom vyučovaní. Novú skutočnosť slobody Ján menuje pravou slobodou. On a Pavol nezakladajú kresťanskú slobodu, ale ju objavujú a ekumajú ako skutočnosť danú v Kristovi a snažia sa ju zachytiť a vyjadriť v pojmoch. Sloboda od samého začiatku určovala nový život, ktorý Kristus sprostredkoval svojim učeníkom. Prameň kresťanskej slobody je v Ježišovi Kristovi.

Autentickou témou Ježišovho ohlasovania je príchod Božieho kráľovstva a jeho moci. Základný dôraz tohto ohlasovania je na oslobodení človeka. Kde Boh kráľuje, tam pôsobia sily jeho kráľovstva pravdy a spravodlivosti, lásky a pokoja. Všetky správy o vyhánaní diablov a o zázračných uzdraveniach ukazujú, ako treba správne chápať Ježišove mocné činy. Čas moci satana a démonov na zemi sa - aspoň v princípe - už skončil. Sloboda je tu predovšetkým sloboda od démonických síl. Kde je ustanovené Božie kráľovstvo, tam sa nevyhnutne radikálne menia i medziludské vzťahy. Tam sú odstránené náboženské i sociálne hranice, mýtnici a hriešnici nie sú vydedení, ale sa prijímajú ako partneri schopní nájsť cestu svojho obrátenia. Tu už nesmú stáť v ceste bratskej láske kultové a rituálne predpisy, ani národnostná predpojatosť. Tu musia byť odstránené otrocké väzby na mamonu, ako i utráčaná starosť o budúcnosť. Ježišovo správanie je vedené živou vôľou Božou, a tá je nad rabínskymi výkladmi Zákona. Ježišovi ani nejde natolko o odstránenie nedostatočnosti jednotlivých predpisov, ako o oslobodzujúcu poslušnosť Božej vôli. Je autonómny a má plnú moc: "A vám však hovorím." Ježiš zapája svojich poslucháčov do slobody lásky - rovnako k Bohu, ako i k blízkym. Zdôrazňuje najvyššiu slobodu Božiu, a tak i slobodu človeka. Boh človeka nenúti, ale láskavo pozýva konať lásku. Ježiš učí ľudí celkom slobodne konať dobro, "i keby Boha nebolo".

Posolstvo, ktoré Ježiš s plnou mocou ohlasoval a praktizoval, nemožno oddeliť od jeho osoby. Oslobodzujúca moc Božia je viditeľná v prvom rade v ňom. Je to podľa jeho vlastného chápania moc Ducha Božieho, ktorá ho splnomocňuje vyučovať a konať /Mt 12,28 a paralelné miesta/. Ježišovu slobodu možno pochopiť len ako slobodu človeka oslobodenú Božím Duchom. Ježiš je plne slobodný muž, slobodnejší ako ostatní ľudia, lebo on svoju vôľu úplne stotožnil s vôľou nebeského Otca, ktorý však chce plnú a opravdivú slobodu človeka. Je to predovšetkým tento jedinečný vzťah k Otcovi, ktorý určuje Ježišovu slobodu. Má slobodu volať Boha svojím Otcom, a tak isto učiť ostatných ľudí robiť to isté. Žije a ohlasuje posolstvo o hľadajúcej láske Božej. Zjavuje Boha, ktorý sa ako Otec zjednocuje so svojím Synom. V pojmoch láska, synovstvo, zjednotenie sa koncentrujú vzťahy medzi Bohom a človekom v novom Božom kráľovstve. Nie človek hľadá Boha, ale Boh hľadá človeka, sám Boh obnovuje zničené spoločenstvo. Byť Ježišovým učeníkom znamená mať v slobode s ním a v ňom opravdivé spoločenstvo s Bohom. V ňom sa uskutočňuje sloboda od Zákona a sloboda od sveta. Pojmy synovstvo a učenie dostávajú u Jána a Pavla výslovné kristologické prehĺbenie. Ježiš nie je len ohlasovateľom a učiteľom slobody, ale je jej prostredníkom. "Až keď vás Syn vyslobodí, budete naozaj slobodní" /Jn 8,36, porov. Gal 4,4-7/. Vzkriesením Ježiša Otec potvrdil jeho život a učenie. Kríž a zmŕtvychvstanie sa javia ako prelom do novej epochy slobody, keď sa uskutoční sloboda celého stvorenia.

Pre Jána nie je oslobodenie iba niečo časné, ale presahuje do večnosti. Táto skutočnosť je prítomná už v Ježišovom pozemskom účinkovaní. Pre obidvoch je však sloboda mysliteľná len ako sloboda sprostredkovaná a darovaná osláveným Ježišom. To je vlastne synovstvo, ktoré sa uskutočňuje nielen skrze napodobňovanie Ježišových skutkov, ale skrze sviatočné vtiahnutie do jeho spoločenstva s Otcom, ktoré má on ako Syn od večnosti.

Kresťanská sloboda ako ponuka

Ján a Pavol výrazne teologicky formulujú a konkretizujú možnosť oslobodenia človeka uskutočnenú v Ježišovi Kristovi. V starozákonnej tradícii nachádzajú na to celý rad podnetov. Nemienime dopodrobna rozvádzať pavlovskú alebo jánovskú náuku o slobode, ale chceme poukázať na tri dejinné súvislosti, ktoré sa zdajú i dnes dôležité.

Ponuku slobody kreslia na temnom pozadí hroznej predstavy, že celé ľudstvo žije v stave radikálnej neslobody. Ľudia stroskotali vo svojej stvorenej slobode. Z tohto stavu sa však sami nevedia, ani nemôžu zachrániť. Tu stroskotávajú všetky pokusy filozofických systémov a prirodzených náboženstiev. V novozákonnom chápaní sloboda človeka nie je v tom, že neúplne disponuje sebou, ale v tom, že sa disponuje ponad seba k Bohu, a tak prekonáva seba. Táto paradoxná

formulácia vyjadruje rozpornosť konečnej slobody. Byť slobodný nie je zlé, ale človek vo svojej konečnosti hľadá a od Boha požaduje úplnú nezávislosť a autonómiu. Práve v tejto túžbe po autonómii vidí Nový Zákon neslobodu, klamnú sebaurčenie človeka, ktorý vo svojej zaslepenosti nie je schopný vidieť. Božia ponuka slobody chce prekonať toto protirečenie, do ktorého sa človek sám dostal, ale z ktorého sa sám nedokáže vyslobodiť.

Pavol dobre pozná starozákonnú cestu k slobode. Za jeho čias bola veľmi živá snaha dokonalým zachovávaním prikázaní a predpisov Zákona získať spravodlivosť a slobodu pred Bohom. Ale Zákon nedokázal prekonať bytostné protirečenie medzi stvorením a Stvoriteľom. Toto protirečenie ide totiž hlbšie ako rozmery Zákona. Práve preto bol ako prostriedok získania spravodlivosti a slobody prežitý. Sloboda a spravodlivosť mohli prísť iba zhora. Sloboda totiž prichádza skrze synovstvo, ktoré sa uskutočňuje v Ježišovi Kristovi. A keď Duch Svätý naplní človeka, tým mu vleje i slobodu dietok Božích a opravdivú autonómiu človeka v Bohu. Čím je teda človek užšie spojený s Bohom Otcom skrze Syna v milosti Ducha Svätého, tým je aj plnšie slobodný, lebo je účastný na slobode Syna Božieho - Ježiša Krista.

Kresťanská sloboda znamená oslobodenie celého človeka. V ostrej polemike s gnosticizmom Pavol a Ján zahrňajú do poriadku spásy a oslobodenia výslovné celé telo človeka. Aj ľudské telo má účasť na oslobodení, lebo je integrálnou súčasťou človeka. Pavol to hovorí nasledovne: Telo je pre Pána a Pán je pre telo /1 Kor 6,13n/. Slobodu v pavlovskom zmysle teda neslobodno chápať čiste duchovne alebo pietisticky, ale celkom životne a konkrétne. Preto aj keď výslovné nehovorí napríklad o hospodárskom a sociálnom oslobodení, má jeho posolstvo o slobode všetkých ľudí v spoločenstve tajomného tela Kristovho určité dôležité ohraňovanie egoistických a straníckych záujmov. To sa odrazilo v prvotnom kresťanstve, keď nik nepokladal svoj majetok za svoje vlastníctvo, ale ho dával k dispozícii spoločenstvu.

Ježiša Krista teda nemôžeme oddeliť od náboženských, ale ani od profánnych dejín ľudstva, a teda ani od otázky sociálneho oslobodenia. Boh raz navždy ukázal v Ježišovi Kristovi, čo znamená človek a čo znamená ľudská sloboda. Ježiš Kristus uskutočnil oslobodenie a naplnenie všetkého, čo je opravdivo ľudské. Povolal k slobode celé ľudstvo, nikoho nevyklučujúc. Kresťan preto víta všetky pozitívne úsilia za slobodu. No zároveň musí mať jemné svedomie, aby rozlíšil, či sú tieto posolstvá prirodzené a pravdivé, alebo či neskracujú alebo neznetvoria pravú slobodu.

Kristus vzal na seba celú ľudskú prirodzenosť, aby ju oslobodil. A tak je aj kresťan povolaný pracovať na oslobodení celého človeka.

Aj stvorenie bude mať účasť na slobode dietok Božích /Rim 8,19-23/. Dejiny spásy nedovoľujú izolovane chápať svet a človeka. Osud sveta je tesne zviazaný s osudom človeka, s jeho zotročením a s jeho oslobodením. Vo vzťahu človeka voči jeho životnému prostrediu, voči prírode sa v súčasnosti vyslovilo veľa námietok i voči cirkvi. C. Amery hovorí o "nemilosrdných následkoch kresťanstva". Podľa jeho presvedčenia leží zodpovednosť za zničenie životného prostredia civilizáciou západného typu na bedrách judaisticko-kresťanskej tradície. Zo správy o stvorení /Gn 1,26nn/ bola vraj odvodená totálna moc človeka nad stvorením. Tak ako sa v minulosti objavovali obvinenia cirkvi, že je proti vede a pokroku, teraz má byť azda zodpovedná za zhoršenie životného prostredia.

Názory amerických historikov nás však nesmú mýliť, aby sme nanovo prenysleli našu zodpovednosť voči stvoreniu. Stvoriteľský príkaz nevolá človeka, aby vybudoval koristnícku moc, ale aby svet pretváral takým spôsobom, aby i stvorenie malo účasť na slobode Božích detí. Tu je obzvlášť výrazný fakt, že sloboda človeka voči prírode má byť vlastne vykúpenou slobodou, teda jej dušou má byť láska.

Tieto tri dimenzie kresťanskej slobody sa nesmú stať len potravou pre uši, ale sa musia stať podnetom činnosti kresťana. Oslobodenie, ktoré prichádza skrze Krista, dáva ľudstvu jedinou alternatívu. Každý sa však musí sám rozhodnúť, či ju chce vo svojom živote premeniť do svojej slobody. Priestor je otvorený, vstúpiť však musí každý sám so svojím vlastným rozhodnutím.

4. Krešťanská sloboda

Musí veriaci človek opustiť svet a jeho dobrá? Nie je to rozhodujúce, nie je to ani normálne. Opustiť svet alebo niektoré jeho osbitné oblasti môže dostať niektorý kresťan ako dar Ducha, ako svoje vlastné, od Boha darované povolanie. Tak dostal Pavol dar bezženstva, eschatologické znamenie konca časov. "Čas je krátky...tvárnosť tohto sveta sa pomína" /1Kor 7,29-31/. Pavol chváli dar celibátu, ale ihneď dodáva: "ale každý má svoj vlastný dar od Boha: jeden tak, druhý inak" /1Kor 7,7/. Podľa svätého Pavla sú dary Ducha nielen nápadné charizmy, ale aj všetky skutky bratskej lásky. "Máme rozličné dary podľa milosti, ktorú sme dostali: či už dar prorokovať v súlade s vierou, alebo dar slúžiť v službe, alebo učiť pri vyučovaní, či povzbudzovať pri povzbudzovaní" /Rim 12,6-8/.

Kresťan sa má radovať s radujúcimi a plakať s plačúcimi /Rim 12,15/. Môže sa bez strachu a pokrytectva tešiť z dobier tohto sveta. Aj Ježiš sa /na rozdiel od askétu Jána/ zúčastňoval na hostinách, až si vyslúžil titul "pažravce a pijan" /Mt 11,19/. Vysoko si cenil manželstvo, zdôraznil jeho nerozlučiteľnosť a tešil sa s deťmi. Denapadal vlastnícke vzťahy a nehlásal ich nové rozdelenie. Uznával štátnu moc a právo vyberať dane a k občianskym povinnostiam zaujal kladný postoj. Ani svojich žiakov nechcel vylúčiť zo sveta. Nechcel, aby sa jeho učeníci odvrátili od ľudu a utvorili uzavreté obce s prísny mravným poriadkom. Ani nechcel, aby tvorili izolované skupiny v obciach. Ježiš poslal svojich učeníkov do celého sveta. Peter, Pánovi bratia a ostatní apoštolí pri hlásaní evanjelia brali so sebou aj svoje manželky /1 Kor 9,5/.

Boh žiada od každého veriaceho evanjeliu "dokonalosť", plné zameranie kresťanskej existencie na Neho. Necháva voľné rozličné cesty. Pre kresťana nie je rozhodujúce, aby sa zriekol sveta, ale aby sa naň nezavesil, neoddal sa mu, nestratil sa v ňom, ani v sexe, ani v bohatstve, ani v moci. Vzdať sa, oddať sa, splynúť môže kresťan len s Bohom, pre ktorého sa totálne a radikálne rozhodol. Boh je absolútny. Všetko ostatné je relatívne. Nie je teda rozhodujúce pre kresťana, aby opustil svet a jeho dobrá, ale aby im neprepadol. Pozitívne povedané, aby si uchránil tú vzácnu slobodu, ktorá sa prejavuje vo vnútornom dištancovaní sa od vecí tohto sveta. Hlavný je nie vonkajší, priestorový, ale vnútorný, osobný odstup. Pavol neodmieta "hojnosť" tohto sveta, on dokáže žiť aj v hojnosti. Chráni si uvážený odstup slobodného človeka, ktorý je nakoniec ľahostajný voči nedostatku aj voči hojnosti. "Naučil som sa vystačiť s tým, čo mám. Viem žiť skromne a viem aj oplývať. Všade a všetko som sa už naučil: byť sýty aj hladovať, mať hojnosť i núdzu trpieť. Všetko môžem v tom, ktorý ma posilňuje" /Fil 4,11-13/. To je správny a radostný postoj kresťana vo svete. Nie únava a smútok z nutnosti prinášať obete, ale - ako to Pavol nazýva - "Eutarkia", sebestačnosť, sloboda v každej situácii.

V tejto slobode je človek voľný od strachu ľudí prepadnutých svetu, ktorí žijú "v duchu otroctva", lebo toto nutne plodí "strach" /Rim 8,15/. Človek, ktorý je otrokom sveta "je ustarostený": "stará sa o svetské veci" /1 Kor 7,33/, aby si ich pomocou zaistil budúcnosť. Človek, ktorý je otrokom sveta, je "žia-dostivý", "žia-dostivý zlého" /1 Kor 13,6/, ako keby bolo možné nájsť pokoj a mier v "skutkoch tela". Človek, ktorý je otrokom sveta, "sa chváli". Chváli sa sebou, vlastnou silou, výkonmi a dielami /1 Kor 4,7/, ako keby mal dačo sám od seba. Človek, ktorý je otrokom sveta, "svoju dôveru vkladá do tela", "dôveruje sám sebe" /2 Kor 1,9/, ako keby mal trvanie sám od seba. Taký človek, ktorý prepadol svetu a jeho dobrám, ktorý žije nielen "v tele", ale aj "podľa tela", nachádza sa v neustálom omyle. Nie v omyle, ale v hriechu. Namiesto Stvoriteľa vi sveta sa upíše stvoreniam, aby tu márne hľadal silu a normu pre svoj život. Tak sa dostáva do "nepriateľstva proti Bohu" /Rim 8,7/.

Kresťan, ktorý nie je otrokom tela a sveta, ale je voči svetu slobodný, stáva sa služobníkom, ba viac, dieťaťom Božím. Nestará sa o veci sveta, ale

"o veci Pánove" /1 Kor 7,32/. Netúži po skutkoch tela, ale po tom, aby mohol "byť s Kristom" /Fil 1,23/. Nechváli sa sebou samým, ale Pánom a práve tak svojou slabosťou /2 Kor 11,30/. Svoju nádej nevkladá do seba, ale "v Boha, ktorý kriesi mŕtvych" /2 Kor 1,9/. Pravý kresťan vo svete "nepatrí sebe" /1 Kor 6,19/, ale Bohu. Nežije podľa tela, ale podľa Ducha /Rim 8,4/. Neviaže sa na viditeľné, pominuteľné, smrteľné, ale na neviditeľné, nepominuteľné, na život. Nežije pre seba, ale pre Boha "v slobode, ktorú nám vydobyl Kristus" /Gal 5,1/. Táto sloboda nepozostáva z neviazanej svojvôle, ale z novej, radostnej služby Bohu a blížnym. Sloboda má svoje požiadavky: "...nepripodobňujte sa tomuto svetu, ale premeňte sa obnou zmysľania, aby ste vedeli rozoznať čo je Božia vôľa, čo je dobré, milé a dokonalé /Rim 12,2/.

Pre kresťana platí veľké slovo "všetko smiem", ale "ale ja sa ničím nedám zotročiť" /1 Kor 6,12/. Vo svete ako takom "nič nie je nečisté" /Rim 14,14/, ani v oblasti rodiny, spoločnosti, politiky, ani sexu, ani vlastníctva, ani moci. Ale môžem pri holičom vo svete stratiť svoju slobodu tak, že sa mi to stane modlou. Potom platí: "Všetko smiem. Ale nie všetko osoží" /1 Kor 6,12/. Ba čo viac: Čo mne samo osebe je dovolené, ba dokonca osoží, môže byť na škodu môjho blížneho. Potom platí: "Slobodno všetko. Ale nie všetko osoží. Nech nik nehladá vlastné záujmy, ale záujmy iného /1 Kor 10,23/. Kresťan slúži iným, ale slobodne. "Nestaňte sa otrokmi ľudí" /1 Kor 7,23/. Kresťan nie je viazaný ani na ľudské mienky, sudy, hodnoty, konvencie a tradície. "Veď prečo by malo svedomie iného odsúdiť moju slobodu?" /1 Kor 10,29/. Moje vlastné svedomie, ktoré vie o dobre a zle, ma zaväzuje /1 Kor 8,7-12/.

Kresťanská sloboda je slobodou vo svete, slobodou od sveta pre Boha, iba v službe lásky svojim blížnym vo všetkých oblastiach. Táto sloboda je pre kresťana potrebná vždy, keď sa zo sveta teší a vždy, keď "užíva tento svet" /1 Kor 7,31/. Kresťan nesmie prepadnúť pokušeniu užívať, vlastniť alebo vládnuť, nesmie sa oddať démonickému sexu, majetku alebo ovládaniu iných. Kresťan smie milovať ženy, rodinu a tešiť sa zo svojho majetku, môže slúžiť štátu a poriadku, ale v slobode. Táto základná sloboda kresťana, ktorý užíva svet, môže v každom okamihu nadobudnúť formu odriekania v službe Bohu a svojim blížnym. Kresťan sa zrieka dobieť tohto sveta, ale nie svojej slobody. V odriekaní si svoju slobodu maximálnym spôsobom uvedomuje a uskutočňuje. Maximálne odriekanie je skúškou kresťanskej slobody. V konkrétnom odriekaní ukazuje veriaci, aká trvalá a pevná je jeho sloboda. Tu ukazuje, že jeho slobodná, radikálna voľba Boha, ktorá je sotva viditeľná v radoostiach a žalostiach, v užívaní a odriekaní každodenného života, nie je len prázdne slovo, pekný program, nábožný ideál, nie je len vnútorná úvaha, ale rozhodujúci čin. V konkrétnom a reálnom odriekaní kresťan ukazuje svoju ozajstnú slobodu pre Boha. Kresťan má veľmi často možnosť niečo si odrieknuť z lásky k Bohu a k svojim blížnym vo všetkých oblastiach. Najväčšia skúška kresťanskej slobody sa uskutoční, keď sa od človeka žiada z lásky k Bohu opustiť nielen voľačo, ale všetko. Zanechať "všetko, čo má", aby mohol vlastniť "pole so skrytým pokladom", alebo "drahocennú perlu" /Mt 13,44-46/. Najväčšou skúškou kresťanskej slobody je vedieť sa zrieknuť nielen voľačoho, ale totálne sa zrieknuť všetkého. Pred podobnú, najväčšiu skúšku bol postavený Sir Tomáš Morus.

5. Smrť a život

Veľká skúška pre kresťana, ktorý sa vo viere radikálne rozhodol pre Boha a pre Jeho vládu je byť na všetko pripravený. Pre Tomáša Morusa neznamenal táto veľká skúška obrátenie, ale aktivizovanie tej základnej ochoty vo viere, v ktorej sa vyznamenal ako študent, manžel, rodič, právnik, sudca, diplomat a kancelár. Bol vždy ochotný všetko obetovať.

"Indignatio principis mors est. Nevôľa panovníka znamená smrť", vyhlásil vojvoda z Norfolku. "Ak je to všetko, pane, tak niet iného rozdielu medzi Vašou milosťou a mnou, iba to, že ja umriem dnes a Vy zajtra", odpovedal Morus. Nemohol schvalovať, že sa kráľ kvôli manželskej afére vyhlásil proti pápežovi za "jediného ochrancu a najvyššiu hlavu cirkvi a duchovenstva v Anglicku". "Zo zdravotných dôvodov" sa pokúšal vyhnúť otvorenej zrážke, ustúpiť z funkcie

a utiahnuť sa do súkromia. Nevyhľadával mučeníctvo. Stále znova zdôrazňoval, že rešpektuje svedomie tých, čo zmýšľajú inakšie ako on, a že sa nesnaží presvedčať ich o opaku. "Neodvažujem sa súdiť alebo karhať svedomie, vernosť alebo múdrosť iných ľudí". "Chcem sa starať len o seba samého a o to, čo mi káže vlastné svedomie. A práve toto svedomie mi pripomína toľké nedokonalosti môjho života, že musím prosiť Boha o zľutovanie". Ale sloboda, ktorú on doprial ostatným, jemu dopriata nebola. Bol obžalovaný z velezrady. Nám nejde o to, aby sme posudzovali jeho postoj voči Henrichovi VIII. Morus nebol absolutistický pápežovec, ktorý by pápeža zbožňoval. "Pápež je zvrchovaný panovník, ako vy. Môže sa stať, že Váš majestát s ním príde do sporu". Tak napomínal kráľa, keď vo svojom počiatočnom vládnom období príliš vysoko cenil pápežovu moc /aj vo svetských veciach/. Morus nebol ani absolutistický rojalista, ktorý by sa klaňal kráľovi. "Keďže táto obžaloba sa zakladá na parlamentnom uznesení a jasne protirečí zákonu Božiemu a jeho svätej cirkvi, ktorej najvyššiemu vedeniu či už v celku a či v častiach sa žiadne svetské knieža nemôže rovnáť, lebo je to proti právu svätej Stolicy v Ríme,... preto je medzi kresťanmi, zákonite nemožné vyhlásiť podobnú obžalobu". Tak odpovedal Morus súdu Henricha VIII., ktorý vo svojom neskoršom vládnom období podceňoval autoritu pápeža /aj vo veciach duchovných/.

Môžno sa stavať kriticky proti tomuto jeho postoj: v každom prípade ho však treba vysoko oceniť. Je to čestné rozhodnutie veriaceho kresťana, ktorý bol ochotný zaplatiť zaň akúkoľvek cenu. "Iba z nutnosti musím takto hovoriť, aby som uľahčil svojmu svedomiu. Preto volám za svedka Boha, ktorého oko jediné preniká do hĺbín ľudského srdca, aby bol mojím svedkom".

V tej chvíli, keď je základná voľba medzi Bohom a svetom vystavená najväčšej skúške, odovzdáva tento svetský človek všetko pre poznanú vôľu Božiu. Zrieka sa svojho postavenia v štáte. Zrieka sa všetkých úradov a kráľovi vráti kráľovskú pečať. Do samoty vo väzení v Toweri uvrhli muža, ktorý bol najväčším štátnikom v Anglicku.

Zrieka sa všetkého majetku. Stráca príjmy, musí prepustiť služobníctvo, dáva do podnájmu majetky. Chudobný, starý a chorý, opretý o palicu stojí bývalý Lord-kancelár pred svojimi sudcami.

Zrieka sa svojej rodiny. Rozlúči sa s manželkou, deťmi, ktorí ho nakoniec nespújú vo väzení ani len navštíviť. Celkom osamotený je človek, ktorý svojmu talianskemu priateľovi Antoniovovi Bonvisiovovi v rozlúčkovom liste ako postscriptum pripísal: "Tomáš Morus. Bola by to samolúbosť. Chcel som dodať ešte Tvoj. Ty o tom nepochybujes, lebo si si to získal toľkými dobrodeniami. Teraz už nie som ani len človek, na ktorom by záležalo, či je".

Svojej milovanej dcére Meg /Margite/ sa vo väzení priznal, že sa bojí. "Meg, nenájdeš slabšie a citlivejšie srdce, ako má tvoj otec. A predsa. Hoci sa moja prirodzenosť tak hrozne búri proti utrpeniu a pri každej novej urážke sa až chvejem, práve v tom je moja sila, dcéra milá, že vo všetkých smrteľných úzkostiach, ktoré som musel prekonať, s milosťou a pomocou Božou som nikdy nepomyslel na to, aby som pripustil, čo by bolo proti môjmu svedomiu." Vo svojej úzkosti prosil len za to, aby mu Boh dal silu trpezlivo znášať všetko utrpenie "a podľa možnosti aj s troškou humoru". Svojmu priateľovi Bonvisiovovi napísal, čo bolo akoby jeho rozlúčkou s medzinárodnými humanistickými priateľmi: "Okrem toho, môj milý Antonio, nech Tebe, mne a všetkým ľuďom na celom svete Boh dá silu, aby sme pre budúcu veľkú radosť všetky bohatstvá tohto sveta, so všetkou slávou a aj všetky radosti tohto života pokladali za nič".

Nasledovanie Krista bolo pre Tomáša Morusa doslovnou skutočnosťou. Vo väzení napísal: "Nik nemôže bez hlavy vojsť do večnej slávy. Našou hlavou je Kristus. Preto musíme byť s ním spojení a musíme ho ako jeho údy nasledovať, ak chceme prísť tu, kde je On. On je naším vodcom, ktorý nás vedie k sebe. Či neviete, že Kristus musel trpieť a tak vojsť do svojej slávy? Museli by sme sa hanbiť, keby sme chceli vo všetkom pohodlí vojsť do Kristovho kráľovstva, keď On sám tu vošiel za cenu toľkých utrpení".

Morus čerpal svoju silu z Ježišovho utrpenia. Vo svojej poslednej knižke "Pojechanie o pašiách" sa pripravoval na svoj koniec. Keď prišiel k slovám "položili na neho ruky", boli mu odnaté knihy, papier a všetky ostatné väzenské "výhody". Kústikom dreveného uhlia ešte napísal na papierik: "Netúžim po žiadnych svetských veciach." Uhlíkom napísal "váš milovaný, láskavý otec,... ktorý vo svojich skromných modlitbách nezabúda na nikoho z vás....a žíte dobre! Koniec papiera. Náš Pán nech vás stále chráni. Verný. Milujúci."

Tak zomrel Sir Tomáš Morus ako málokto pred ním a málokto po ňom: na popravisť, radostne, s úsmevom, s kráľovskou slobodu kresťana. Krátko sa pomodlil, povzbudil okolostojacich, aby sa modlili za kráľa a zomrel "ako dobrý kráľov sluha, ale najprv Boží služobník". Jeho posledné slová boli vtipom na jeho bradu. Požiadala kata, aby mu odsunul a nepresekol bradu, lebo "ona nespácha žiadnu velezradu". Tomáš stratil svoj život, aby ho zachránil. V jeho prípade sa jasne naplnil paradox kresťana:

Keď nás preklínajú, my žehnáme,
keď nás prenasledujú, my to znášame,
keď nás potupujú, my sa modlíme /1 Kor 4,12/.
Ako zvodcovia, ale pravdiví,
ako neznámi, a predsa dobre známi,
akoby zomierajúci, a hľa, žijeme,
ako trestaní, ale nie usmrtení,
akoby smutní, no vždy sa radujeme,
ako chudobní, a mnohých obohacujeme,
akoby sme nič nemali, a pritom nám všetko patrí. /2 Kor 6,8-10/.

Tomáš Morus v civilnom obleku, so svetským vzdelaním, obklopený rodinou, majetkom a v službe štátu bol svätým. Nie preto, že by nemal žiadne chyby a hriechy. Mal ich ako každý iný človek. Pred svojou smrťou sa častejšie vyznával: "Nežil som svoj život tak príkladne, že by som sa bez všetkého mohol pokúšať smrť. Za takú pýchu by ma mohol Pán Boh potrestať. Nemôžem sa preto pokúšať. Naopak, skôr čakať. Keď to bude vôľa Božia, aby som umrel, tak dúfam v jeho milosrdenstvo, ktoré mi v poslednej hodine neodmietne zľutovanie a spásu." Napriek svojej nedokonalosti bol svätým, lebo ako slabý človek bol Božou milosťou za Krista nadšený, Ním vyvolený, v Kristu posvätený, "povolaný, svätý" /1 Kor 1,2/. Radikálne sa rozhodol pre Boha a z lásky k Bohu bol ochotný po celý svoj život a napokon aj v smrti podstúpiť najťažšiu skúšku. Tak sme v Kristovi zakúsili Božiu lásku, od ktorej človeka nič nemôže odlúčiť. Ani život, ani smrť.

Veď všetko je vaše.....
svet, život i smrť,
prítomnosť aj budúcnosť
všetko je vaše,
ale vy ste Kristovi
a Kristus Boží /1 Kor 3,21-23/.

Dal nám príklad, že veriaci kresťan s Božou pomocou môže plne žiť svoj život, môže sa cítiť povolaný a vyvolený Kristom, môže žiť vo svete podľa evanjelia a nasledovať Krista uprostred rodiny, vlastníctva a spoločnosti. Skromne, čestne, bez zbytočných gest, bez sväťuškárstva, vážne a súčasne radostne.

O čo teda ide kresťanovi vo svete? O to, aby sa vo všetkej svojej slabosti rozhodol vo viere radikálne pre Boha, ktorý je Pánom, a pre jeho vládu, pre základnú slobodu od sveta vo svete. Aby vo všetkom oslavoval Boha a slúžil svojim bližným. Aby bol ochotný kedykoľvek sa zrieknuť tejto slobody, aj v prípade, že by sa od neho očakávalo zrieknuť sa všetkého. Len táto Bohom darovaná kresťanská sloboda od sveta a vo svete, sloboda pre Boha, ktorý je zvrchovaným Pánom, je veriacemu človeku zdrojom sily, útechy, moci, radosti a víťazstva.

/s/

K SEXUÁLNEJ VÝCHOVE NA ŠKOLÁCH

V 23. čísle Rodinného spoločenstva /máj 1989/ sme upozornili na niektoré praktiky pripravované v rámci sexuálnej výchovy detí a mládeže na základných a stredných školách a uvádzané v týždenníku Vlasta č. 48, roč. 42/88 v článku "O zakázanom ovocí" a v niektorých televíznych reláciách.

Mnohí rodičia i zodpovední vychovávatelia postrehli nebezpečnosť spomínaných praktík a napísali listy na Ministerstvo školstva, mládeže a telesnej výchovy SSR, do redakcií rôznych zainteresovaných časopisov i cirkevným hodnostárom a inštitúciám. Vyjadrili svoj jednoznačný nesúhlas s pripravovanými metódami a súčasne podali návrhy na riešenie problému sexuálnej výchovy u nás.

V článku G. Belanovej Je sex niečo neslušné?, uverejnenom v Smene na nedelu 15. 9. 1989, dr. Eva Poliaková uvádza, že Ministerstvo školstva dostalo 1500 takýchto listov z rôznych kútov Slovenska s 15 tisíc podpismi. Boli to listy z Bratislavy i jej okolia, z Košíc, z okresov Bardejov, Prešov, Humenné, Michalovce, Vranov nad Topľou, z okresov Trnava, Trenčín, Nitra, Banská Bystrica, Dolný Kubín, Žilina a z ďalších miest a dedín. /Počty podpisov na jednotlivých listoch sa pohybovali od niekoľko stoviek - 937, 234, 182 - cez niekoľko desiatok až k listom odoslaným osobne alebo v mene vlastnej rodiny./

Treba vysoko oceniť iniciatívu i schopnosť všetkých rodičov a pisateľov, ktorí takto pružne, otvorene a nekompromisne, pritom s veľkou dávkou odborných znalostí, otcovského i materského pitu, s hĺbkou svojho presvedčenia a zodpovednosti za budúcnosť slovenských generácií vyjadrili svoj postoj na obhajbu mravnosti, a tým aj dôstojného života našich národov.

Vyjadrili nielen svoje náboženské presvedčenie /alebo spomínaná dr. E. Poliaková píše, že 500 listov nieslo podpis: katolícka farnosť v tej a tej obci, iné boli dané na vedomie kardinálovi Tomáškovi alebo arcibiskupovi Sokolovi/, ale predovšetkým jeho správnosť, aktuálnosť i schopnosť riešiť aj najťažšie problémy.

Preto sú úplne nevhodné a dežijavúcou /alebo oživujúcou?/ demagógiou naskiaknuté názory, ktoré mohla v oficiálnom denníku /SNN 15. 9. 1989/ vyjadriť dr. E. Poliaková: "V tých listoch sú nezmyselné tvrdenia, ktoré sa nezakladajú na pravde, a mnohé majú ten istý štýl, čo napovedá, že ide o premyslenú a organizovanú akciu." O aké nezmyselné a na pravde sa nezakladajúce tvrdenia ide, sa samozrejme čitateľ nedozvie. Ak podobnosť štýlu a premyslenosť je dôvod na znehodnotenie postoja 15.000 ľudí, tak potom to isté je tiež dôvodom na odmietnutie názoru dr. E. Poliakovej, doc. MUDr. J. Štencla, CSc., autorov článku z Vlasty,...

Spomenieme ešte jeden fakt usvedčujúci dr. E. Poliakovú z neseriózneho postupu. Hovorí, že vo všetkých 1500 listoch "pisatelia zásadne protestovali proti sexuálnej výchove na školách. Všetky listy mali spoločného menovateľa: rodičia tvrdili, že sú pripravení zvládnuť sexuálnu výchovu svojich detí samy". My však vieme, že každý si mohol doteraz prečítať viacero ohlasov, ktoré na túto tému uverejnili Nové slovo a Literárny týždenník /napr. Nové slovo v č. 27/89, 35/89, Literárny týždenník v č. 33/89, 34/89/. Väčšina týchto ohlasov bola kategoricky proti premietaniu filmov spomínaných vo Vlaste č. 48, ale ani jeden list nebol proti sexuálnej výchove na školách. Mnohí rodičia žiadali, aby mali možnosť vyjadriť sa ku konkrétnej forme sexuálnej výchovy svojich detí, ale nik netvrdil, že spoluprácu so školou nepotrebuje.

Problémy s mládežou, o ktorých hovorila dnes verejne aj oznamovacie prostriedky, sú predovšetkým problémami rodičov týchto detí. Celú zodpovednosť a ťarchu nesú rodičia s deťmi. Preto nikto nemá právo, ani socialistické školstvo, manipulovať s mladou generáciou v najcitlivejšej oblasti jej života.

Pre informáciu čitateľov /i ako dôkaz/ horeuvedených tvrdení, pre povzbudenie ďalších rodičov, aby sa neváhali postaviť v škole i na verejnosti na obranu svojich bezbranných a ohrozených detí, uvádzame výber z niektorých listov, ktoré rodičia poslali rôznym inštitúciám a listov, ktoré z týchto inštitúcií dostali:

1. Konzumný sex alebo rodinný život? /Úryvok z článku v Novom slove, 35/89./

Nenašli sme v tlači seriózne vyhodnotenie skúseností so "švédskou metódou" v samotnom Švédsku, kde sa používa od 40. rokov dobrovoľne a od roku 1950 povinne.

Z dostupných údajov, uvedených aj v príspevku RNDr. K. Pastora, CSc., zdá sa, že táto vychvalovaná metóda sa neosvedčila ani vo Švédsku: potratovosť do 19 rokov je vo Švédsku vyššia ako u nás a vyššia ako bola vo Švédsku pred zavedením metódy; generácia vychovaná touto metódou má zníženú schopnosť žiť v stabilnom manželstve /vo Švédsku každé druhé manželstvo sa rozvádza/; percento detí narodených mimo manželstva je niekoľkonásobne vyššie ako u nás, v USA alebo NSR.

Hlavným argumentom propagátorov "švédskej metódy" je naliehavá potreba podrobných a praktických informácií o pohlavnom živote a antikoncepcii, a to ešte pred pubertou. V skutočnosti však čiste vecná informácia najmä v tejto citlivej oblasti neexistuje: podrobná a názorná informácia je zároveň motiváciou k činu. Ak deťom predvádzame /pomocou filmov, na maketách/ techniku súlaže a antikoncepcie, dokonca homosexuálne styky, s dôrazným varovaním, aby už pri prvom styku použili kondóm, tým ich zároveň motivujeme, aby to čím skôr vyskúšali. To je zároveň presvedčovaním, že sexuálne styky ešte predpohlavnou zrelosťou, mimo rámca manželstva a heterosexuálnych stykov, je čosi úplne bežné a žiaduce, že to patrí k modernému štýlu života ako pop, rock a pepsicola. Inými slovami: je to šírenie konzumného postoja k sexu. "Švédska metóda" teda de facto napomáha predčasným sexuálnym skúsenostiam; skúsenosti psychiatrov však ukazujú, že predčasný sexuálny život môže vážne narušiť vývoj osobnosti.

Nevieme, či si niektorí uvedomil, že postoje v sexuálnej oblasti majú výrazne etický charakter; "švédska metóda" však propaguje nielen informácie, ale priamo či nepriamo aj také postoje, ktoré sú v rozpore s etickými postojmi veľkej časti rodičov najmä na Slovensku. To znamená, že predstavuje hrubé narušenie práv rodičov vychovávať deti v súlade so svojím svedomím. Je mnoho rodičov, ktorí ju budú kvalifikovať ako mravné narušenie mládeže.

"Švédska metóda" vznikla v prostredí poznačenom individualizmom, konzumným postojom k životu aj k sexuálnym vzťahom, ako aj komercializáciou sexu. Preto treba položiť otázku, či postoje, ktoré rozhodujúcim spôsobom ovplyvnili "švédsku metódu" sú porovnateľné s humanistickými ideálmi našej spoločnosti, ktorá buduje na celoživotnej stabilite monogamnej rodiny, ako aj na vzájomnej podmienenosti stability manželstva a stability spoločnosti.

Ing. Terézia Lenczová, CSc.
Ladislav Lencz
Bratislava

2. Niečo pošušky, niečo nahlas. /Výber z článku v Novom slove, 27/89./

Nie som proti sexuálnej výchove. Na otázku v nadpise - Pošušky či nahlas? - by som odpovedal: O niečom nahlas, o niečom pošušky, o niečom vôbec nie.

Nahlas by sa mali hovoriť zásadné stanoviská. Darmo vzdycháme, že u nás ženy používajú interrupciu ako formu antikoncepcie, ak nepovieť nahlas a zreteľne, v čom je rozdiel: že pri potrate je usmrcovaný človek, ešte nenarodený ale už žijúci, a že ak je umolý potrat trpený, tak len preto, aby sa predišlo prípadnému väčšiemu zlu.

Pošušky, vlastne decentne, diskretne, by sa mali podávať informácie o sexuálnom živote. Ísť s týmito vecami na ulicu a do televízie je nechutné.

Intímny život sa nemá zbavovať intimity. Informácie by sa mali podávať veku primerane a tak, aby sa nestali podnetom pre predčasnú sexuálnu aktivitu, resp. naopak traumatizujúcim zážitkom. Oboje hrozí, ak výklad bude priveľmi názorný.

Vôbec by sa nemalo hovoriť o sexualite ako o čomsi samoučelnom /hoci, alebo práve preto, že na túto otázku existujú rôzne názory/. Nemal by sa oddeľovať sex od lásky, manželstva a rodičovstva. Takisto pri školskej sexuálnej výchove by sa v žiadnom prípade nemali hlásať také názory, ktoré rušia pozitívny vplyv rodinnej výchovy.

Nesúhlasím s názorom, že o sexe sa u nás málo hovorí. Hovorí sa veľa, ale zle. Preto ak sa v masmédiách a kultúre vôbec neprestane /priamo či nepriamo/ propagovať voľný sex, upevnenie stability rodín sotva možno očakávať. To, čo chýba našej mládeži, nie sú ani tak technické informácie o sexe, ako mravné kritériá...

RNDr. Karol Pastor, CSc.,
Bratislava

3. List ministrovi školstva

Týmto sa obraciame na Ministerstvo školstva ako na kompetentný orgán, ktorý nám ako rodičom môže poskytnúť zodpovedné informácie ohľadne problému, o ktorom sa zmienime. Podľa článku z časopisu "Vlasta" č. 48/1988 s titulkom "O zakázanom sexe" sa má na ZŠ vyššieho stupňa rozšíriť sexuálna výchova pomocou filmov zo zahraničia v snahe, aby sa zabránilo zväčšujúcemu sa počtu tehotenstiev u dievčat pod 15 rokov a šíreniu pohlavných chorôb u detí pod 14 rokov.

Ochomilo nás však to, aký spôsob výuky sa pre tento veľmi dôležitý cieľ volí. Veríme, že obsah článku je vám známy, a preto citujeme z neho časť, ktorej autor PhDr. Jan Podešva, pracovník ministerstva školství, mládeže a telovýchovy ČR, hovorí:

"Za závažné a moudré považujú zatiaľ schválení kúpeľ a promítaní filmů zaměřených na sexuální výchovu. Jde nám o to, aby školáci, kteří je uvidí, si v nich odvykli hledat zakázanou senzaci; ale uvědomili si vše, co souvisí v kladném i záporném slova smyslu s erotikou. Ve filmu Chceš zabít jsou obrázky, na něž ještě nejme zcela zvyklí, nahá těla žen a mužů, pohlavní styk a třeba i skupinový sex, homosexuálové, střídání partnerů."

Ako rodičia, uvítali by sme zdravú sexuálnu výchovu vo fázach dospievania detí a mládeže s cieľom

1. úcty k životu, k počatiu, k narodeniu dieťaťa a tým aj zamedzeniu predčasného tehotenstva u dievčat;

2. s poukázaním na nebezpečenstvo vzniku pohlavných chorôb, AIDS a ich následkov na jedinca a generácie, nehovoriac o následkoch psychických či fyziologických u dievčat po prerušení tehotenstva.

Ak by tieto problémy boli rozpracované odborníkmi psychológmi a sexuológmi vo forme prednášok podľa veku a chápania žiakov, poprípade doplnené príkladmi zo života v tejto oblasti s odstrašujúcimi dôsledkami a následkami na život a zdravie niektorých ľudí atď., všetko toto by sme uvítali s nádejou, že riešenie týchto problémov môže byť reálne.

Podľa citovaného článku však nepovažujeme za prínos, aby sa nadhodený problém riešil upútaním pozornosti dieťaťa na nahotu ľudského tela oboch pohlaví, pohlavný styk, dokonca na skupinový sex, pohľad na homosexualitu, striedanie partnerov atď.

Zo skúseností vieme, že vizuálny vnem je silnejší ako príslušný komentár k filmu a je znásobený zážitkom z nového, pre mnohých nepoznaného. /Nehovoriac o tom, že u mnohých detí môže vzbudiť psychotraumatický zážitok a podľa psychológov môže mať pre ne negatívny vplyv na ich osobnú sexualitu./

Tým, že premietneme deťom perfektne pripravený spôsob lúpeže, násilnosti, resp. výroby drog a výbušnín, máme to považovať za odstrašujúci príklad? Nebol by to skôr návod na uskutočnenie a vyskúšanie nového poznania, resp. jeho zdokonalenie?

Tým, že ukážeme deťom homosexualitu, skupinový sex, ale i samotný pohlavný styk, nemyslíme si naivne, že to deti odstraší, nebude ich to viesť k vyskúšaniu a ďalšiemu praktizovaniu poznaneho?

Môže takéto poznanie viesť k úcte k partnerovi a životu vôbec?

Alebo si azda myslíme, že matka a otec z usporiadaného manželstva v snahe vychovať svoje dieťa p. sexuálnej stránke majú mu predviesť svoj intímny život?

Na všetky tieto nadhodnené problémy žiadame odbornú odpoveď, podloženú výskumami psychológie a sexualógie, na ktorých sa má každé, dosiaľ nevyskúšané rozhodnutie o výchove mladej generácie zakladať. Okrem toho žiadame, aby akékoľvek rozhodnutie o výchove našich detí bolo vopred predkladané na všeobecnú diskusiu i na diskusiu v rámci ZRPŠ a aby rôznosť názorov bola braná do úvahy. Súčasne tiež navrhujeme a žiadame, aby všetky formy sexuálnej výchovy detí boli vopred a v úplnosti predvedené rodičom.

Pokiaľ by sexuálna výchova na školách nemala mať dostatočnú odbornú, účinnú a overenú úroveň, ako rodičia, si neželáme, aby prebiehala na podradnej úrovni nejakého západného filmu.

Žiadame a vyrozumenie a ostávame s pozdravom
manželia a rodičia

V Bratislave 9. 6. 1989

4. Z listu Ministerstvu školstva

Ak budú dospievajúce deti vplyvom spomínaného filmového materiálu presvedčené, že pohlavný pud je normálny /s tým určite možno súhlasiť/ a majú právo na jeho ukávanie /sami si to "právo" vezmú a nebudú sa nikoho pýtať/, lavína sa pohne. Ak sa tými filmami ešte poučia, ako na to, aby už "nič nehrozilo" /to je ten tragický omyl autorov zámeru/, lavína už nik nezastaví.

Ak sú tie filmy už zakúpené, bude múdрым a záslušným činom hodným úcty, ak sa včas uzná omyl a filmy sa pošlú do archívu. Ak sa filmy použijú, následky budú neradosťné.

Preto Vás upozorňujem, že ak by podobné filmy mali byť premietnuté mojim deťom, v ten deň nepustím svoje deti do školy. Ako rodičia máme právo a povinnosť spolurozhodovať o výchove našich detí a tohto práva a povinnosti sa nezmienime vzdať. Sme za výchovu aj v sexuálnej oblasti, ale za výchovu vedecky podloženú a zodpovednú.

S pozdravom a želaním úspechov vo Vašej zodpovednej práci

/ap pp/

5. Z listu redakcii Slovenky

Mnohí odborníci i laici sa nádejajú, že umelým potratom a tiež vynútaným predčasným sobášom a tak i rozvodom sa podarí čeliť masovému rozšíreniu antikoncepcie medzi mládežou. Žiaľ, je to omyl. Ako ukazujú štatistiky, vo všeobecnosti propagácia antikoncepcie neprináša očakávaný efekt ani u nás ani v zahraničí, zrejme preto, že devaluje sexuálnu zdržanlivosť. Preto sexuálna výchova by nemal byť výchovou k antikoncepcii, ale k sexuálnej zodpovednosti. Nemožno predsa očakávať, že antikoncepcia napraví, čo sa pokazilo kdesi inde.

Informácií o sexe majú dnešní mladí pomerne dosť /určite viac, ako predchádzajúce generácie/. To však ešte nie je výchova. Tá sa nedeje len prostredníctvom literatúry a školského vyučovania. Najlepšou a len ťažko nahraditeľnou výchovou je dobré rodinné prostredie. Vychováva i kultúra a masmédiá - žiaľ, pôsobia v súčasnosti skôr v opačnom smere, než treba.

6. Odpoveď Ministerstva školstva.

Bratislava 4. 7. 1989

Číslo:

Vážený súdruh /súdružka/,

V súvislosti s Vaším listom zaslaným tunajšiemu ministerstvu vo veci sexuálnej výchovy detí a mládeže sme pripravili informačný článok do časopisu Slovenka, ktorého kópiu Vám prikladám.

Príloha: 1

Riaditeľ odboru 20:

nečitateľný podpis

Prikladáme aj spomínaný informačný článok /Slovenka 35/89./

7. Stanovisko Ministerstva školstva, mládeže a telesnej výchovy SSR

Súčasná škola si kladie za cieľ vychovať všestranne a harmonicky rozvinutého človeka pripraveného na život v socialistickej spoločnosti. Výchovné pôsobenie školy spolu s pôsobením rodiny, spoločenských organizácií, oznamovacích prostriedkov pri výchove k manželstvu a zodpovednému rodičovstvu musí smerovať k vytváraniu takých rysov osobnosti dieťaťa, ktoré mu v budúcnosti pomôžu založiť a udržať zdravo fungujúcu rodinu založenú na základe hlbokého citu, lásky a porozumenia. Preto sa v školskej výchove kladie dôraz na prípravu na život v rodine s prihliadnutím na novú deľbu práce medzi mužom a ženou, na výber partnera, spoluprácu oboch rodičov pri výchove detí, na zručnosť hospodáriť s financiami, zariadiť si byt, viesť domácnosť a pod.

Súčasťou tejto výchovy je aj základné poučenie v sexuálnej oblasti. Škola nemôže túto oblasť prehliadať a predstierať, že problémy dospievajúcej mládeže neexistujú alebo sa školy nedotýkajú. Dieťa očakáva i stanoviska učiteľov prírodovedy, biológie, občianskej náuky i triedneho učiteľa, ktorý rieši najrôznejšie výchovné situácie.

Vysvetlenie deti očakávajú aj od rodičov. Musíme žiaľ konštatovať, že nie všetci rodičia sú schopní a ochotní so svojimi deťmi otvorene hovoriť o týchto otázkach ani v období, keď je toto poučenie nanajvýš potrebné. Tieto informácie však deti musia dostať od zodpovedných, pretože dôsledky informácií pochybnej povahy, ku ktorým sa deti dostanú rôznymi inými cestami, môžu dieťa poznačiť na celý život.

Obavy rodičov, ktorí nám napísali svoje názory na sexuálnu výchovu na základnej škole ako reakciu na článok uverejnený v minulom roku v časopise Vlasta, sú pochopiteľné. Väčšina z nich je motivovaná príspevkom predneseným na školení lektorov k manželstvu a zodpovednému rodičovstvu v ČSR a uverejneným pod názvom O zakázanom ovocí. Filmy, ktoré sa v článku uvádzajú, nie sú určené žiakom základnej školy. Koménium n. p. Praha pripravuje pre základné školy súbor filmov k výchove k rodičovstvu. Tento súbor zahŕňa celé obdobie ľudského života od detstva až po starobu. Bude spracovaný podľa literárnej predlohy MUDr. Marty Brtníkovej a ako každý film pre školy ho posúdi skupina odborníkov - pedagógov, lekárov a psychológov. O využití filmu rozhodne riaditeľ školy podľa konkrétnych podmienok, najlepšie po dohode so ZRPŠ.

Výchova k manželstvu a rodičovstvu na základných školách nie je zužovaná iba na sexuálnu osvetu a už vôbec nejde o propagáciu sexu. Školy veľmi citlivo zvažujú spôsob realizácie zámerov sexuálnej výchovy ako súčasti výchovy k manželstvu a rodičovstvu, využívajú pomoc lekárov a psychológov. Pedagogickí pracovníci sú aj rodičmi a majú záujem na tom, aby sa morálna výchova detí uberala správnym smerom. Vedia odhadnúť, v ktorej chvíli je najvhodnejšie slovo, text či obraz. Škola však nemôže utajiť existenciu a spôsob šírenia AIDS a pohlavných chorôb, podobne ako drogovú závislosť, nebezpečie alkoholizmu a pod. Na vhodnom stupni rozvoja im musí poskytnúť nevyhnutné informácie.

Chcem ubezpečiť rodičov, že Ministerstvo školstva, mládeže a telesnej výchovy SSR využije podnety uvedené v listoch na prehĺbenie výchovného pôsobenia školy a informácie o intímnych otázkach budú aj naďalej poskytované deťom

primeranou formou zodpovedajúcou veku, ale bez zamlčovania a skresľovania.

/jt/

Poznámka: V súčasnosti je potrebné, aby sa rodičia na základe horeuvedeného postoja Ministerstva školstva, mládeže a telesnej výchovy dožadovali úplnej a pravdivej informovanosti zo strany riaditeľstiev škôl, resp. ZRPŠ o všetkých pripravovaných podujatiach týkajúcich sa sexuálnej výchovy a aby sa dožadovali aj možnosti konštruktívne zasahovať do jej realizácie.

Tiež je potrebné, aby biskupské úrady a kňazi v spolupráci s rodičmi vyjadrovali zásadné stanoviská cirkvi a výskumu k otázkam sexuálneho života a výchovy a tak budovali a upevňovali mravnú orientáciu rodičov a mládeže.

Spracoval Justin Trenčanský

ZÁKONODARSTVO O VÝCHOVE DETÍ

V poslednom období sa veľa hovorí o zavedení sexuálnej výchovy našich maloletých detí na základných školách. /Pozri tiež ROS 23 a 24/1989./ Vo vyučovacom procese mala byť zavedená v školskom roku 1989/90 pre deti od 10. roku. Vďaka veľkej iniciatíve rodičov /pozri článok z tohto čísla K sexuálnej výchove na školách/ i rovnakému stanovisku cirkvi, ktoré oznámil pastiersky list otca arcibiskupa Mons. Jána Sokola čítaný pri slávnostnej sv. omši Te Deum na konci školského roku 1988/89 sa pokračuje vo verejnej diskusii o tomto probléme. I keď sa so sexuálnou výchovou v tomto školskom roku na školách nezačalo, proklamované porno-filmy sa už premietajú v rámci povinných školských akcií učňovskej /ateďa stredoškolskej/ mládeže i záujemcom v univerzitnej knižnici na Jiráskovej ulici v Bratislave. Dá sa očakávať, že podobným spôsobom /napr. cez kultúrne strediská/ sa budú školy obchádzať aj v iných okresoch a obvodoch a tým sa znemožní sľubovaná spolupráca riaditeľstiev škôl s rodičmi v otázkach sexuálnej výchovy. /Pozri časť Stanovisko Ministerstva školstva, mládeže a telesnej výchovy SSR z článku K sexuálnej výchove na školách./

Vzhľadom na túto skutočnosť je potrebné zaujať správne stanovisko rodičov k tejto výchove z hľadiska kresťanskej etiky a morálky, ako aj zo spoločenského hľadiska. Preto na pomoc rodičom uvádzame súčasnú právnu úpravu z oblasti rodinného a trestného práva.

Zákon o rodine č. 94/1963 Zb. v znení zákona č. 132/1982 Zb. a úplné znenie vyhlásené pod č. 65/1983 Zb.

§ 30 stanovuje:

"O výchovu detí sa starajú v nerozlučnej jednote rodičia, štát a spoločenské organizácie /najmä SZM a jeho PO./"

§ 31 ods. 1 cit. zákona: "Prvoradou výchovnou úlohou je pôsobiť na citový, rozumový a mravný vývoj detí v duchu zásad morálky v socialistickej spoločnosti."

§ 32 ods. 1 cit. zákona: ~~Rozhodujúcu~~ Rozhodujúcu úlohu vo výchove detí majú rodičia.

§ 33 ods. 1 cit. zákona: "Rodičia zodpovedajú spoločnosti za všestranný vývoj svojich detí, starajú sa sústavne a dôsledne o ich výchovu, výživu a riadia ich konanie tak, aby z nich vyrástli zdraví a uvedomelí občania."

Z citovaných zákonných noriem rodinného práva jednoznačne vyplýva, že rodičia majú prvoradé postavenie vo výchovnom procese svojich detí, a preto majú aj právo a zároveň povinnosť trvať na tom, aby štát a spoločnosť usmerňoval výchovu v súlade s rodičovskou výchovou, najmä čo sa týka morálky. Zavedenie sexuálnej výchovy na základných školách pripravovanými metódami musia rodičia jednoznačne odmietnuť. V tomto smere treba vystúpiť aj na triednych, resp. celoškolských schôdzkach ZRPŠ, ak by sa predmet s takýmto obsahom mal zaradiť do vyučovacieho procesu.

Zo zmyslu § 41 ods. 1, cit. zákona vyplýva, že s rozvojom spoločnosti rastie aj jej vplyv na výchovu dorastajúcej generácie. Spoločnosť pritom dbá, aby rodičia mohli riadne vykonávať svoje práva a povinnosti pri výchove detí.

Teda spoločnosť musí pomáhať a poskytovať podmienky rodičom, aby rodičia mohli riadne vykonávať svoje rodičovské práva, najmä právo na výchovu ako prvoradé právo.

Z obsahu doteraz publikovaných televíznych relácií a uverejnených článkov na túto tému vyplýva, že všetko je "mladým ľuďom - deťom" dovolené, len si treba dať pozor na pohlavnú chorobu a nežiadúce tehotenstvo. Všetci dobre vieme, aký dôsledok má potom morálny úpadok na celú spoločnosť a národ. Z histórie sme sa mohli presvedčiť, ako mnohé "kultúrne národy" doplatili, resp. aké majú mnohé krajiny vo svete v súčasnosti s týmto problémom, keď morálku v oblasti sexuálnych vzťahov postavili na vedľajšiu koľaj a ponechali jej neobmedzený priebeh, nikým a ničím regulovaný.

Nesúhlasnému stanovisku zavedenia proklamovanej sexuálnej výchovy na základných školách zodpovedajú aj ustanovenia Trestného zákona č. 140 z 29.11.1961, úplné znenie v zmysle neskorších noviel vydané pod č. 113/1973 Zb.

§ 217 - Ohrozovanie mravnej výchovy mládeže: "Kto vydá, čo aj z nedbanlivosti, osobu mladšiu ako 18 rokov nebezpečenstvu spustnutia tým, že
a/ umožní jej viesť záhalčivý alebo nemravný život, alebo
b/ zvädza ju k záhalčivému alebo nemravnému životu,
potresce sa odňatím slobody až na 2 roky.

§ 205 - Ohrozovanie mravnosti

Ods. 1, Kto uvádza do obehu alebo robí verejne prístupným tlačovinu, film, vyobrazenie alebo iný predmet, ktoré ohrozujú mravnosť, alebo kto taký predmet za tým účelom vyrobí alebo prechováva, potresce sa odňatím slobody až na 6 mesiacov alebo nápravným opatrením alebo peňažným trestom alebo prepadnutím veci.

Ods. 2, Odňatím slobody až na 2 roky sa páchatel potresce,

- a/ ak spácha čin uvedený v ods. 1 v značnom rozsahu,
- b/ ak okroží takým činom mravnosť osoby mladšej ako 18 rokov,
- c/ ak spácha taký čin pre zárobok."

Kresťanskí rodičia, nežime len súčasnosť, ale majme na mysli aj budúcnosť slovenského národa, ktorá má jedinou perspektívu v zdravej a morálne vyspelej mladej generácii. Myslime na naše deti aj v našich denných modlitbách.

K VÝCHOVE DETÍ A MLÁDEŽE

Na základe viacerých podnetov otvárame novú rubriku "K výchove detí a mládeže", v ktorej by sme chceli hovoriť o aktuálnych problémoch kresťanskej výchovy a tak poskytnúť rodičom odbornú pomoc pri ich zodpovednej úlohe a súčasne dať deťom a mládeži mravnú a etickú orientáciu na ich náročnej ceste k šťastnému životu a zodpovednému prístupu k nemu.

Prvá séria článkov sa bude zaoberať problémami sexuálnej výchovy v rodine a mala by viac upriamiť pozornosť rodičov na túto závažnú a v súčasnosti veľmi aktuálnu oblasť výchovy.

Sexuálna výchova v katolíckej rodine. 1

Ak sme sa rozhodli v našom časopise uverejniť aj sériu článkov na túto tému, nebolo to jednoducho pre jej všeobecnú atraktivnosť a pre širokú pozornosť, ako jej venujú v súčasnosti všetky masovo-komunikačné prostriedky. I keď treba otvorene priznať, nám frekventovanosť uvedenej problematiky rozhodne slúžila ako podnet, ako indikátor potreby o nej komunikovať a zaujať stanovisko

na orientáciu pre súčasných katolíckych rodičov, vychovávateľov svojich detí. Spolupôsobila tu aj iná okolnosť nesmierne závažného významu - a síce plánovaná sexuálna výchova na školách /k tomu pozri bližšie číslo ROSu 1989/3/, ktorá vyvolala a stále vyvoláva veľkú polemiku v tlači /ako mohli naši čitatelia sami zaregistrovať, v Smene na nedeľu, Večerníku, Literárnom týždenníku, Novom slove a pod./. Z uvedeného viac-menej jednoznačne vyplýva, že problematiku sexu a sexuálnej výchovy nemožno obchádzať, ale - naopak - vyvstáva tu potreba primerane ich zakomponovať do integrálneho celku katolíckej výchovy v rodinách a katolíckeho štýlu života.

Je určite pravda, že akceptovanie sexualitu v našich kresťanských rodinách robí ešte vždy problémy, a preto aj táto téma zostáva tabu tak v manželskej komunikácii, ako - a to ešte výraznejšie - aj vo výchovných snaženiach, v zameraní na deti. Sex pôsobí stále akosi rušivo v našom zameraní na duchovno a v snahách po dosiahnutí dokonalosti. A pritom je sexualita základnou zložkou osobnosti človeka: Ako ľudia sme vlastne sexuálne bytosti. Už stvorenie človeka to celkom podstatne ukazuje - človek bol stvorený v dvoch podobách: "A stvoril Boh človeka na svoj obraz, na obraz Boží stvoril ho, muža a ženu stvoril ich" /Gn 1,27/. V tomto integrálnom chápaní nachádza sexualita vlastne svoje prapôvodné určenie a môže sa zahrnúť aj do výchovných snáh už nielen s požiadavkou na jej ovládnutie, ale naopak, na adekvátne, plné rozvinutie do podoby zrelej sexualitu. O niektorých týchto otázkach sa mohli naši čitatelia dočítať v stati "A budú jedno telo..." /ROS 12. 1987/2 /.

Kresťanská morálka doposiaľ registrovala sexuálnu stránku osobnosti ako akési nutné zlo, s ktorým sa treba vyrovnávať vo výchovnom procese a vôbec v živote, predovšetkým umŕtvovaním, askézou, čiže ponúkala ako jediný prostriedok, ktorým možno ovládať mohutné biologické hnutia, ich potlačenie. Z takéhoto ponímania, ktoré je odvodené z úzkostného koncentrovania sa na princíp hriechu a vyhnutie sa trestu /opomínajúc všadeprítomnú milosť/, je zrejmé, že celý problém hriechu, prvotným hriechom počnúc, sa vnímal /i keď skôr v interpretáciách ako teologicky/ práve vo vzťahu k sexualite. Aj slovnému obratu "Ješť zo zakázaného ovocia", ktorý etymologicky pramení z rajského zlyhania našich prarodičov, sa pripisoval najčastejšie sexuálny význam. Preto sa nemožno čudovať, keď celá dovtedajšia kresťanská výchova si ako svoj prvoradý výchovný cieľ stavia ovládnuť sexualitu.

No v dnešnej dobe sa dochádza k poznaniu, že sexualita nie je nejaký prídomok osobnosti, ktorý človek musí nieť ako zdroj pokušenia a pozostatok prvotného hriechu a krvopotne sa s ním vyrovnávať, ale že je to esenciálny, podstatný atribút ľudskej osobnosti, ktorý dozrieva vo sviatosťnom manželstve a pôsobí ako pomáhajúci prostriedok k milosti.

Toto sme považovali za nutné predoslať našim úvahám o sexuálnej výchove v katolíckej rodine. Ide nám totiž o to, aby kresťanskí rodičia stratili v tejto oblasti ostych, ktorý bol odvodený z ich vlastnej skúsenosti tabuizovania všetkého, čo nejak súviselo so sexualitou, a opradenia atribútom hriechnosti. Dnešní rodičia sa nemôžu spoliehať, že sa ich deti bez akejkoľvek prípravy dokážu vysporiadať s náročnými problémami pohlavného dospievania samostatne. /Každý rodič si ľahko môže spomenúť na vlastné ťažkosti v tomto smere, ktoré ho prenasledovali v období jeho dospievania a ktoré mnoho raz zostávajú pre neho problémom doposiaľ./ Dnešné deti nemožno totiž absolútne izolovať od rozličných zdrojov informácií, ani od prostredia, v ktorom žijú, v ktorom sú tieto témy na pretrase často od raného školského veku. Naopak, dnešný rodič nesmierne riskuje, ak ponecháva vo svojich výchovných snaženiach tieto otázky bokom alebo ich odbíja. Dieťa sa iste dostane k odpovediam, lež nie k tým najprimeranejším, z povolaných úst a takým spôsobom, aby to zapadalo do ostatného celku kresťanských výchovných snáh. Ako šokujúco pôsobí v tejto súvislosti vyhlásenie jednej, tiež kresťanskej matky ohľadne jej 12-ročnej dcéry "Našťastie sa ma na to nepýta. A zrejme je už poučená". Čo tu povedať ako komentár? Zodpovedne zmýšľajúci rodič nemôže nechávať tieto otázky nezodpovedané, odsúvať ich alebo ponechávať ich zodpovedanie na niekoho iného /často ani nevediac, vlastne na koho/. Musí si uvedomiť, že v prvom rade sám nesie plnú zodpovednosť

za výchovu svojho dieťaťa a tejto zodpovednosti ho nik a nič nemôže zbaviť - dokonca ani vlastná neskúsenosť, hanblivosť či ostych. Upozorňuje nás na to vo svojej apoštolskej exhortácii Familiaris consortio aj sv. Otec Ján Pavol II., keď píše: "Výchova k láske ako k sebadarovaniu sa je tiež nepostrádateľným predpokladom pre rodičov, povolaných na to, aby dali deťom jasnú a rozumnú poňavajú výchovu. Vzhľadom na kultúru, ktorá ľudskú sexualitu z väčšej časti vulgarizuje, pretože ju chápe a prežíva obmedzene a ochudobňuje ju tým, že ju spája výlučne so sebeckým telesným pôžitkom, musí sa výchovná služba rodičov pevne opierať o skutočne plnú osobnú sexuálnu kultúru. Sexualita je bohatstvom celej osobnosti - tela, citu i duše - a prejavuje svoj vnútorný význam tým, že vedie človeka k darovaniu sa v láske. Pohlavná výchova, ktorá je prvotným právom a povinnosťou rodičov, má sa či už doma alebo vo výchovných strediskách, ktoré si oni zvolia a kontrolujú, vždy diať pod ich starostlivým vedením. V tomto zmysle cirkev zdôrazňuje zákon vzájomnej výpomoci, ktorým sa má škola riadiť, keď pomáha pri pohlavnej výchove, a to v rovnakom duchu ako rodičia". /Fam. consortio, čl. 37/.

Z uvedeného je zrejmé, že zodpovednosť rodičov v tomto smere je veľká, keďže sa v našich špecifických podmienkach vôbec nemôžu spoliehať na výpomoc vo výchove "v rovnakom duchu" zo strany školy. Ale či rodič aj vo svojich ostatných výchovných snahách, napr. pre svoje hudobne nadané dieťa, nehľadá toho najprímeranejšieho pedagóga alebo "jazykára", keď chce, aby sa dieťa učilo trebárs po nemecky? Prečo potom - a nie dokonca v ešte väčšej miere - nehľadá aj najprímeranejšieho vychovávateľa pre svoje dieťa v takých závažných otázkach, ako je láska a odovzdávanie života?

Rodičia sa často zdráhajú pristúpiť k tejto výchove aj z pocitu nedostatočnej kompetencie, prípadne viac alebo menej uvedomovanej nedokonalosti vlastnej informovanosti v tejto oblasti. V tejto súvislosti si treba uvedomiť nasledovné: Sexuálna výchova nie je nejaká zvláštna výchova, je to súčasť výchovy vôbec, a ako taká sa aj najprímeranejšie realizuje v rodine, kde učíme dieťa láskavosti, obetavosti, spolupráci a kde aj ľahšie vnesieme prvky adekvátneho poučania a dáme ich do súvisu s formovaním ostatných morálnych postojov.

Ešte jeden aspekt - psychologický - hovorí pre výchovu v tomto smere v rodine. Každé dieťa, ako je známe, sa vyvíja individuálne odlišne, stretáva sa s odlišnými zážitkami, skúsenosťami, ľuďmi, a preto aj odlišným spôsobom dozrieva. Rodičia viacerých detí si to často uvedomujú, i keď s počudovaním konštatujú, aké sú ich deti - napriek rovnakému rodinnému prostrediu - odlišné a ako si vyžadujú odlišný prístup. Áno, každé dieťa si vyžaduje odlišný prístup v mnohých aspektoch výchovy a - obzvlášť - v tejto takej intímnej sfére, kde je často také nemožné vystihnúť ten pravý okamžik a tú najprímeranejšiu formu. Preto je neprimerané púšťať sa do tejto výchovy v širšom spoločenstve, u detí nerovnako zreých, pochádzajúcich z rozličných výchovných prostredí. A práve preto nemôže škola suplovať primárnu úlohu rodičov. Teda "tarcha" výchovnej starostlivosti zostáva na rodičoch. Ale rodičia, ktorí vďačne prijali deti z rúk Božích ako dar, sú povolaní "k účasti na tej istej autorite a láske, akú má Boh Otec a Kristus, Dobrý Pastier, ako aj na materskej láske cirkvi. "Nemusia sa preto starať vo svojej úzkosti, že by niečo nedokázali primerane, keďže pritom ich obohacuje múdrosťou, radou, silou a všetkými ostatnými darmi Ducha Svätého, ktoré pomáhajú deťom v ich ľudskom a kresťanskom dozrievaní" /Fam. consortio, čl. 38/.

K tejto pomoci katolíckym rodičom v ich snahe adekvátne a dôstojne zakomponovanie sexuálnej výchovy /"výchovy k láske a odovzdávaniu života"/ do kresťanskej výchovy chceme i my prispieť ďalšími pokračovaniami týchto úvah. Chceme v nich predostrieť niektoré praktické návody, ako v konkrétnych situáciách - od najútľejšieho detstva až po pubertu, dospievanie a prípravu na manželstvo - primerane poučať a viesť naše deti a mládež v týchto zložitých problémoch našej zložitej doby.

Záverom ešte zhrnieme: Sexualita je neoddeliteľnou súčasťou ľudskej osobnosti, a realizuje sa v láskyplnom vzájomnom odovzdávaní sa muža a ženy,

spojených vo sviatosťnom manželskom zväzku. Je neodškriepiteľným právom, ale i povinnosťou rodičov vychovať k takémuto postoju aj svoje deti.

/Pokračovanie/

PRAX POHLAVNEJ VÝCHOVY V RODINE

V otázkach pohlavnosti je Biblia jedna z najetvorenejších kníh.

Hneď v úvode knihy Genezis sa hovorí: "Boh stvoril človeka na svoj obraz ... Ako muža a ženu ich stvoril... Požehnal ich a riekol im: Ploďte sa a množte sa." V závere tohto odseku stojí: "Boh videl všetko, čo učinil, a hľa, bolo to veľmi dobré."

Boh teda ustanovil, že pohlavnosť patrí k ľudskému životu. A keďže pochádza z jeho rúk, musíme k nej mať dôstojný vzťah. No ľudia dospeli k názoru, že telo je zlé, že na sexualite je niečo nečisté, že sexuálne city treba potlačovať. Dnes prežívame dobu silnej reakcie proti tomuto poňatiu.

Pohlavnosť sama o sebe nie je hriešna. Je to prirodzený dar, ktorý treba zošľachtiť a ovládať tak, aby sa stal pozitívnou silou života. Pohlavnosť je súčasťou ľudského tela /ktoré je od chvíle krstu chrámom Ducha Svätého/, nesmieme teda z nej robiť niečo zakázané a tajomné.

Každý človek má právo na potrebné informácie o pohlavných veciach, primerané jeho veku a rozvoju. Pritom treba dosiahnuť, aby mladý človek dostával informácie o týchto otázkach z kvalifikovaného prameňa, a nie zo skreslených prameňov na ulici.

Informácie o pohlavných veciach nemajú byť neurčité. Pravda, i tu treba zachovať mieru. Ako je nesprávne sa týmito veciam z falošného studu vyhýbať, tak je aj nesprávne hovoriť o nich predčasne, bez lađu a skladu, tak, že sa potom mladý človek iným ani nezaobera, len otázkami pohlavnosti. Kto sa zbytočne, bez potreby zaoberá stále pohlavnými vecami, dáva do pohybu myšlienky, city a telesné hnutia, ktoré potom azda nezvládne, pričom sebecky zneužije pohlavnú silu svoju alebo aj iných. A to je hriech!

Pohlavnú silu neslobodne zbytočne dráždiť. Treba si ju čistú uchovať až do manželstva, a aj tam ju treba viesť hlboko ľudsky ovládať, aby bola stále v službe lásky a darovania života.

Dnešný svet však našim mladým ľuďom robí príťažlivým - a akoby prirodzeným, a teda dovoleným - celkom iné konanie. Sex sa propaguje skryte alebo aj celkom verejne temer všade: v literatúre, v kinách, v divadlách, v televízii - inscenáciami počnúc a reklamou na šampón končiac. Nemali by títo traviči našej mládeže vziať na seba aj zodpovednosť za to, čo svojimi akciami vyvolali? Nemali by československá televízia a československý film, niektoré naše divadlá a vydavateľstvá, spisovatelia a speváci, výrobcovia kozmetiky a alkoholu prevziať aj časť financovania ústavov pre opustené deti, kliník na liečenia pohlavných chorôb, psychiatrických oddelení pre tých, ktorých život sa práve ich vinou dostal do kritického stavu, nemali by si uvedomiť zodpovednosť za legálnu likvidáciu nášho národa potratmi?

Výchova v pohlavných veciach nie je ľahká. Často sa stáva, že rodičia o týchto veciach radšej mlčia, je im nepríjemné o tom hovoriť, alebo na základe svojej výchovy a skúseností si myslia, že pohlavnosť je niečo nečisté. Deti sú potom nútené získavať informácie z iných zdrojov, ktoré sú pokútneho charakteru, takže im to skreslí pohľad na celý život.

Nebude jednoduché prebojovať sa k postoju, cez ktorý by sme vedeli hovoriť s mladými ľuďmi o pohlavných veciach otvorene, s úctou a dôstojne, postupne a systematicky už od detstva.

Známy teológ a pedagóg K. Tillman svoje skúsenosti zhrňa v pozoruhodnom návode:

Dnes si zreteľne uvedomujeme, že pohlavnú silu stvoril Boh a že je preto dobrá. Uvedomujeme si však aj to, že táto sila sa môže človeku vymknúť z rúk a že človek ju môže zneužiť. Pri výchove sa treba naučiť hovoriť o nej s určitým pokojom a s úctou prameniacej z viery.

Trojročnému dieťaťu, ktoré sa pýta, ako prišlo na svet, povieme, že Pán Boh dáva dieťaťu život v matkinom tele, z ktorého sa potom dieťa narodí; a preto sa mamička a dieťa majú tak rady. Rozhovor o tejto téme s deväťročným dieťaťom už musí byť trochu podrobnejší. Tu už treba povedať niečo o úlohe oboch rodičov: Otec dáva do matkinho tela semienko, a tak sa začína nový život malého dieťaťa.

Iba vhodnými poučeniami môžeme ochrániť deti pred nečistými a skreslenými rečami o pohlavných veciach. Schovávanie hlavy do piesku nám nepomôže, pestujeme tým len pokrytectvo.

Na každú otázku dieťaťa treba odpovedať primerane, avšak nikdy nesmieme hovoriť viac, než to, na čo sa dieťa pýta. Treba dobre sledovať slová otázky a nepredstavovať si hneď, čo sa bude dieťa pýtať neskôr. To môže trvať ešte mesiace, ba i roky.

Keď sa dieťa pýta, odkiaľ pochádzajú deti, treba odpovedať konkrétne: Od matky. Dieťa dostalo odpoveď, a my sme do nej nezaplietli svoje predstavy, ktoré dieťa ešte nemá. Keď sa bude neskôr pýtať, odkiaľ prichádza dieťa do mamičky, odpovieme: Od otca. Ani tu ešte netreba pridávať názorné predstavy. Dieťa sa ešte nezaujíma o fyziologické mechanizmy. Keď nám položí ďalšiu otázku: Ako?, možno odpovedať: Žijú spolu a majú sa radi.

O javoch dospievania, nočných polúciach, menštruácii treba hovoriť skôr, ako sa dostavia, aby sme vtedy nenechali deti samotné a bezradné - alebo znova odkázané na ulicu.

So šesťnásťročnou mládežou hovoríme o tom, čo je druhé pohlavie, a postupne jej otvárame svet erotiky, lásky a sexu ako vecí posvätných v živote človeka. Robíme to bez senzacnosti a s úctou, ale zase nie úzkostlivo a nejasne. Hovoríme dôstojne a otvorene ako muži a ženy, ktorí majú v tejto veci sami jasno, ktorí zaspievajú novú generáciu do dôstojnosti tejto oblasti a do správnych postojov a ktorí chcú mladým ľuďom v ich problémoch stáť po boku. Bolo by svedectvom našej nezrelosti, keby sme nevedeli hovoriť s mladými ľuďmi o týchto veciach otvorene a zodpovedne.

B. Graham, známy baptistický kazateľ, dáva dnešným mladým ľuďom k problémom sexuality týchto desať rád:

1. Vyhybaj sa zlej spoločnosti! Ak sa stýkame so zlou spoločnosťou, určite sa na nás z nej preniesie niečo zlé.
2. Varuj sa druhého pohľadu! Proti prvému si bezmocný, avšak proti druhému, ktorý zvädza na hriech, už nie.
3. Dávaj si pozor na svoje reči! Nehovor oplzlé vtipy. Zlé správanie sa pokazi dobré mravy.
4. Dbaj na svoje oblečenie! Aj za spôsob svojho obliekania sa budeš zodpovedať Bohu.
5. Vyberaj si opatrne zábavy, ktoré chceš navštíviť, a kriticky posudzuj televízne programy, na ktoré sa chceš dívať!
6. Starostlivo si vyberaj, čo chceš čítať! Veľká časť súčasnej literatúry sa zaoberá sexuálnym inštinktom.
7. Opatrne zachádzaj so svojím voľným časom! Keď mal Dávid naľbytok voľného času, poznal Betsabé a dostal sa do ťažkostí.

8. Povedz si, že nebudeš flirtovať! Mladí kresťania by sa mali pred každým stretnutím pomodliť.

9. Venuj veľa času čítaniu Svätého písma! Nauč sa niektoré časti naspať a pri pokušení si ich opakuj. Diabol vtedy nič nezmôže.

10. Nechaj Ježiša Krista stále vládnuť vo svojom živote a vo svojom srdci. Boh ťa miluje. Veď, že silná viera už mnohých odvrátila od zlého.

A čo máme robiť, keď sme už padli, zhrešili?

Vo sviatostiach máme trvalú možnosť odpustenia a zdroje veľkých duchovných síl. Pomocou nich získavame pre svoje duše veľa milostí, ktoré nám pomôžu náš život zmeniť a prenechať v ňom prvé miesto Ježišovi Kristovi.

Neskoršie, s mladými snúbencami a manželmi, sa treba rozprávať aj o tom, ako sa majú k sebe správať, čo je opravdivá láska, v čom spočíva čistý pohlavný život v manželstve, aké sú jeho úskalia a aká je naša zodpovednosť za to, aby pohlavná sila bola silou naozaj tvorivou podľa Božích zámerov. Pritom vychádzame zo skúsenosti, že aj mohutnosti pohlavnosti treba včleniť s láskou do celku svojho života, do života spoločenstva, a tak aj do služby duchovného poslania človeka.

Pri rozhovoroch o týchto otázkach s mladými ľuďmi nesmieme zabudnúť upozorniť na to, že v kresťanskom chápaní života jestvuje i možnosť, v katolíckej cirkvi prežívaná od stáročí až do dnešného dňa, že niektorí sa na základe Božieho volania rozhodnú venovať bezvýhradne a úplne duchovnému poslaniu, a že preto nechcú patriť nijakému jedinému človeku v manželstve, ale chcú patriť bezprostredne Bohu a cez neho všetkým ľuďom, ktorí ich potrebujú. Sú to kňazi, rehoľníci a rehoľné sestry alebo laickí apoštoli, ktorí sa rozhodli žiť v celibáte. Celý svoj život i pohlavnú silu dávajú do služby ducha v ohlasovaní evanjelia a v službe lásky k iným. Títo ľudia sú znamením duchovnosti človeka. Zároveň dokazujú svetu, že jestvuje možnosť nielen čiastočne ovládnuť pohlavnú silu, ale sa aj v znamení iných, väčších hodnôt, ku ktorým je niekto volaný, úplne a natrvalo zrieknuť pohlavného života a pohlavnú silu zapojiť do služby ducha.

/m/

PSYCHOLÓG MEDZI NAMI

Premena života

/Dokončenie/

"Tým, čo veria v teba, Bože, život sa neodníma, ale mení; a keď skončíme život v smrteľnom tele, máme pripravený večný príbytok v nebesiach."

/Sv. omša za zesnulých/

Napriek tomu, že vývin človeka smeruje prirodzene od narodenia k smrti, čo predpokladá aj proces dozrievania, smrť si nevyberá. Úraz, náhla cievná príhoda, ťažké ochorenie alebo dlhodobá chronická choroba s nepriaznivou prognózou často pristihnú človeka nepripraveného. V pudovom živote človeka totiž prevládajú mechanizmy smerujúce k zachovaniu a upevneniu života. Preto každý človek prežíva pri strate zdravia pocity ohrozenia a bráni sa spôsobom opísaným v prvej časti.

V jednotlivých vývinových fázach má postoj k smrti svoje osobitosti, ktoré potrebujeme poznať, aby sme správne chápali reakcie ľudí.

Je rozpor

medzi prežívaním ťažkej choroby u dieťaťa a dospelého: Pacienti do piateho roku života prežívajú strach zo smrti formou úzkosti z odlúčenia od matky. Neskôr - asi do 10. roku - sa strach zo smrti spája so strachom z bolestivých zákrokov. Viacerí autori zdôrazňujú, že deti nepodliehajú viditeľnej panike zo smrti. Ilustruje to výrok 4-ročného dievčatka, chorého na leukémiu: "Ja pôjdem do nebička a tam mi bude dobre, už ma nič nebude bolieť." Dieťaťu dosť dlho chýba pochopenie smrti ako odlúčenia "navždy"; tento fakt chápe až okolo 8. roku; ale i v neskoršom veku reagujú deti na smrť blízkeho človeka /rodiča/ paradoxne. Nečávajú najavo smútok, neplačú, čo ich okolie hodnotí ako ohľad alebo bezcitnosť. U takýchto detí sa pocity žiaľu zo straty milovanej osoby môžu transformovať do rôznych porúch správania sa a pod. V puberte a adolescencii sa môžu vyskytnúť pocity úzkosti z nemožnosti naplniť ciele, ktoré si mladý človek vytýčil, ale aj paradoxné reakcie, napr. neochota rešpektovať diétetické a iné obmedzenia, odmietanie liekov, priestupky proti režimu. Adolescent je náchylný impulzívne hazardovať so svojím životom, čo sa odráža v záľube vystavovať sa riziku a vo zvýšenom počte samovrážd v tomto veku. Ťažko chorý človek stredného veku býva chorobou "zaskočený". Smrti sa bojí, pretože je orientovaný na dosiahnutie vysoko pozitívnych cieľov a hodnôt /ročná, deti, profesionálna orientácia a postup v zamestnaní, tvorivá činnosť v umení a vede/. Svojimi obrannými mechanizmami je často schopný odolávať smrti tak dlho, kým nedovŕši cieľ, ktorý je pre neho hodnotou. Choroba a umieranie vo vyššom veku je javom očakávaným. Čím je človek starší, tým viac sa zaoberá myšlienkou vlastného konca. Smrť, predtým vzdialená, nadobúda stále konkrétnejšiu podobu - aj preto, že umierajú priatelia, rovesníci, rodinní príslušníci. Pomerne vysoké percento starých ľudí akceptuje svoju smrť, strach zo smrti sa u nich znižuje; to však býva závislé od toho, či jedinec žil zmysluplný život, či svoj život naplnil. Nemôžeme očakávať, že každý starý človek je zmierený so smrťou. Niektorí tento fakt celkom vylučujú zo svojho vedomia a tvária sa, akoby mali žiť večne. Súvisí to s podvedomou obranou vlastného života, ktorá funguje u človeka bez ohľadu na jeho vek.

Každý človek zomiera sám za seba.

Tento jav je nezmeniteľný a neodvratný a považuje sa za jedinu spravodlivosť na tomto svete. Je len otázkou času, kedy sa každý z nás postaví tvárou v tvár smrti. Hoci sme v zomieraní nezastupiteľní, neznamená to, že treba nechať umierať ľudí v osamelosti. Kým sa človek "prepracuje" k smrti, zažíva bolesť, úzkosť, strach, beznádej. V tejto chvíli musia byť s ním ľudia, ktorí ho s láskou a účasťou opatrujú. Motiváciu takejto pomoci nachádzame vo výroku "Čo ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili." /Mt 25,40/. V nasledujúcich riadkoch nájdeme podnety pre konkrétnu pomoc ťažko chorým a zomierajúcim.

Takáto starostlivosť predpokladá istú úroveň zrelosti opatrovníka v zmysle: len ten, kto má, môže dávať.

1. Kto sa chce starať o ťažko chorých a umierajúcich, musí zaujať postoj sám k sebe. Ťažko chorý sa nás nepýta na vedomosti, on od nás potrebuje citovú účasť, láskavé správanie, toleranciu, veľkodušnosť.

2. Starostlivosť o ťažko chorých a umierajúcich vyžaduje postoj k vlastnej smrti, ktorý predpokladá prijatie vlastnej smrti ako životnej udalosti. Je znakom zrelosti osobnosti. Len ten, kto premýšľal o vlastnej smrti a vnútorne sa zmieril s týmto faktom, sa môže dobre starať o umierajúcich.

3. Kto opatruje umierajúcich, musí vedieť byť autentický, opravdivý. Znamená to, že sa musí vedieť o nich starať, pričom vystupuje ako osoba úprimná, bez pretvárk a hrania role. Takto ponímaná úprimnosť dovoľuje hovoriť s chorým aj o vlastných obavách a úzkostiach, ktoré kontakt prináša. Neznamená to však, že by mal opatrovník zatažovať chorého svojimi osobnými problémami. Umierajúci človek by mal pocítiť, že má nablízku úprinného človeka, ktorý sa nezahŕňa do neomylnosti.

4. Kto chce pomáhať ťažko chorým a umierajúcim, musí byť pravdivý. Sem patria často a vášnivo diskutované otázky pravdivého oznámenia diagnózy, prípadne "milosrdnej lži". Dnes, keď jestvuje dobre rozvinutá zdravotnícka osve-
ta v rôznych podobách, je problematike nevyliciteľne chorému človeku nahová-
rať, že u neho ide o banálne ochorenie, ktoré rýchlo prejde. I keď chorý ta-
keto uistenie chce počuť, je neetické klamať ho. Jedna vec je jeho chcenie,
druhá jeho pocity, ktoré ho upozorňujú na to, že je vážne chorý. Otázka prav-
dy pri lôžku ťažko chorého a umierajúceho je otázkou pravdy vo vzťahu k sebe
samému. Ten, kto má povedať pravdu, musí najprv prekonať vlastné zábrany a
pocity úzkosti a len potom zvážiť, koľko pravdy môže chorému povedať. Zásadou
je, že netreba povedať celú pravdu, ale to, čo sa povie, musí byť pravda. Sa-
mozrejme, že rozhovor takéhoto druhu treba viesť v čase, keď má chorý záujem
dozvedieť sa pravdu. V období, keď pacient popiera možnosť vážneho ochorenia,
to nie je vhodné; a naopak, vo fáze prijatia choroby je nám za takúto infor-
máciu vďačný. Vtedy mu pravda pomôže mobilizovať obranné mechanizmy napomáha-
júce zlepšenie stavu či uzdravenie. Umierajúci sú schopní v tejto situácii
aktívne využiť čas, ktorý im ostáva na usporiadanie svojich záležitostí, pri-
jatie sviatostí, rozhovory s rodinou a podobne.

Mnohí si v tejto súvislosti kladú otázku, či oznámenie pravdy neoberá pa-
cienta o nádej. Tu treba odlišiť nádej /s reálnym základom/ od ilúzie, ktorá
tento základ postráda. Kübler-Rossová poukazuje na to, že nádej u zomierajú-
cich sa končí krátko pred smrťou. Ak dáme pravde primeranú podobu, neničí ná-
dej. Nádej na čiastočné zlepšenie má tiež svoj význam. Nádej na zlepšenie nie
je nikdy vylúčená, i keď vyliečenie nie je možné. Pravda a nádej sa vzájomne
nevylučujú.

K pravdivej komunikácii nás vedie ešte jeden fakt: Umierajúci človek je
osamelý, má potrebu s niekym hovoriť. Ak ľudia v jeho okolí klamú, zvyšuje to
úzkosť pacienta, ktorý cíti blízkosť smrti. Takto sa uzatvára bludný kruh:
Pretvarujú sa príbuzní aj lekár, ba namýšľajú si, že pacient o ničom nevie, a
on sa pritom musí tiež pretvarovať, hoci ho umiera strach, úzkosť a neistota.

5. Kto sa chce starať o ťažko chorého a umierajúceho, musí byť priprave-
ný prijať toho druhého takého, aký je, a zrieknuť sa akéhokolvek hodnotenia.
Predpokladá to prácu na sebe, altruizmus, toleranciu. Nevyliciteľne chorý
človek sa vymyká z bežného hodnotového systému - v prvom rade tým, že ako cho-
rý sa neuzdravuje, a -tiež tým, že sa u neho často objavujú menej príjemné spô-
soby správania sa. Nikto nie je schopný plniť nároky takéhoto chorého ihneď,
ale časom sa vypracuje, ak bude chcieť. Platí tu totiž zásada, že vnútorné bo-
hatstvo rastie tým viac, čím viac z neho dávame.

Správanie umierajúcich

a ťažko chorých má svoje špecifiká. V prvom rade je to blúdenie medzi
ilúziou o vyzdravení a reálnym prijatím osudu. Z toho vyplývajú rôzne nálady,
neistoty, kolísanie medzi povznesenou náladou a depresiou. Umierajúci je nie-
len precitlivý na správanie sa ľudí, ktoré postihuje oveľa hlbšie ako zdra-
vý človek, všímajúc si pritom úprimnosť, citové podfarbenie, pretváрку a pod.,
ale citlivejšie vníma predovšetkým sluchové podnety. Je dokázané, že i človek
zdanlivo v bezvedomí citlivo vníma sluchom, a to je dôvod pre dôstojné sprá-
vanie sa a vedenie rozhovoru pri lôžku umierajúceho. Starý zvyk modliť sa
pri umierajúcom je preto opodstatnený a dobrý ak modlitbu nesprevádzajú plač
a nárek.

U zomierajúcich sa vyskytujú úzkosti rôzneho stupňa, spočiatku vo forme
obáv, s ktorými sa musí vyrovnáť. Tieto nie sú vždy zjavné, často sa skrývajú
za telesným symptómom, predovšetkým za bolesťou. Ak sa umierajúci sťažuje na
bolesť, má zaručené, že okolie sa mu bude venovať, čo v tejto chvíli bytostne
potrebuje. Prejavom úzkosti bývajú otázky chorého. V rozhovoroch sa často ob-
javuje otázka: "Čo je to zomrieť?" Odpoveď zovšeobecnením a falošnou útechou
len zvyšuje napätie. Väčšmi pomôže priznať si, že je to otázka ťažká i pre nás,
a unikať nášmu poznaniu.

Strach zo samoty vyrastá z pocitu zbytočnosti, ktorý u chorého vzniká stratou sociálnej úlohy. Dnešný človek sa radšej vyhne umierajúcemu, než aby s ním prežíval posledné dni. Najmä v prípade ochorenia, ktoré je vo vedomí ľudí spojené so smrťou /rakovina/. Tu si treba uvedomiť, že to, čo premeškáme pri lôžku umierajúceho, sa už nikdy nedohoní - a preto treba akceptovať jeho požiadavku spoločnosti i samoty. Obavy umierajúceho smerujú i k strachu zo straty sebakontroly, a to nielen v oblasti telesnej, ale aj zo straty identity v psychickej i sociálnej oblasti, čo smeruje k obavám o stratu ľudskej dôstojnosti. Ďalšou oblasťou je obava z bezmocnosti a odkázanosti na pomoc druhých, ktorí manipulujú s jeho telom.

V terminálnych fázach života sa človek stále viac uzatvára pred svojim okolím; niektorí umierajúci nie sú ochotní komunikovať ani so svojimi najbližšími príbuznými. Je to stav, v ktorom akoby sa vzdalovali vlastnému telu i tomuto svetu. V tejto fáze klesá intenzita bolesti, všetky telesné ťažkosti hrajú podradnejšiu úlohu. Prečo sa správanie umierajúcich takto mení? Je to preto, že človek sa pripravuje na nevyhnutnú skúsenosť umierania, ktorou musí prejsť sám. Isté vysvetlenie nám dávajú skúsenosti ľudí, ktorí prešli klinickou smrťou a po resuscitácii hovorili o svojich zážitkoch. Výpovede takýchto ľudí zaznamenali a zhrnuli viacerí autori /Moody, Kübler-Rossová, Vojtěchovský/. Spoločným menovateľom je, že zážitok "prechodu do nového sveta" je príjemný, očarujúci, slovan ťažko opísateľný.

Vráťme sa však ku konkrétnym formám starostlivosti o ťažko chorých a umierajúcich. Malo by tu platiť: Pre umierajúceho je dobré to najlepšie. Dnes sa už upúšťa od názoru, že umierajúcemu treba predovšetkým tlmiť bolesť; toto je len jeden aspekt starostlivosti. Tlmenie bolesti by si mal pacient regulovať sám, aby sa nestalo, že je utišovacími prostriedkami doslova trvale omráčený. Dôležité je podávať tekutiny, meniť polohu, pokiaľ je to možné a opustiť lôžko, vyhovieť želaniam v oblasti príjmu stravy, rešpektovať výkyvy zdravotného stavu, umožniť návštevy bez obmedzenia a ak si to pacient žiada, aj v noci, keď sa cíti najhoršie, nemôže spať a pod.

Kontakt s ťažko chorým a zomierajúcim sa deje predovšetkým prostredníctvom rozhovoru. Uvedieme niektoré zásady, ktoré nám pomôžu viesť takéto rozhovory.

Musíme vedieť, že rozhovor sa deje len prostredníctvom slov, ale aj gestami, mimikou, výrazom tváre, zafarbením hlasu, teda neverbálne. Neverbálne pôsobenie môže byť často väčšie, než je účinok slov, ktoré povieme, a preto je dôležité, aby sme si v rozhovore s chorým človekom uvedomili nielen čo, ale aj ako hovoríme. Veľa slov vie uškodiť. Naučme sa v prvom rade počúvať, čo nám chce chorý povedať, dať mu možnosť "vyhovoriť sa", čo mu obyčajne prinesie úľavu. Ďalšou požiadavkou je schopnosť spocúvať, odborne nazývaná empatia, biblicky vyjadrená: "Radujte sa s radujúcimi, plačte s plačúcimi." /Rim 12,15/

Úcta voči pacientovi a jeho kladné hodnotenie ako človeka napomáha k úprimnosti a hĺbke vzťahu. V rozhovore musíme ostať sami sebou, nehrať divadlo. Ak splníme tieto predpoklady, chorý bude mať z kontaktu s nami radosť, bude sa vedieť uvoľniť a úprimne hovoriť o svojich starostiach i radoostiach.

V niektorých prípadoch treba používať tzv. direktívny rozhovor, ktorého úlohou je povedať pacientovi informáciu, usmerniť liečebný postup, nariadiť opatrenia. Pred takýmto rozhovorom treba zvážiť, nakoľko je pacient schopný a ochotný vypočuť nás. Mali by sme sa zamyslieť nad tým, či naše príkazy budú chorému na osah či by sme my sami boli ochotní niečo také splniť, nakoľko sú v danej situácii potrebné a pod. V rozhovore sa potom snažíme hovoriť krátko, aby si pacient zapamätal dôležitú informáciu, pomaly a dost hlasno, zrozumiteľne a účinne, sugestívne a jemne. Nepoužívame cudzie slová a odborné termíny, hovoríme prakticky, neútočíme, nevydierame, nementorujeme, nehádame sa.

Mnohí pacienti sa v rozhovoroch pýtajú na zmysel utrpenia a bolesti, na zameranie života, na jeho cieľ a pod. Nie vždy máme čo činiť s človekom nábožensky založeným a preto potrebujeme poznať i prirodzené argumenty. Veď aj mnohí veriaci ľudia si v čase krízy, v štádiu vzbury a neprijatia vlastného zdravotného stavu kladú otázky o zmysle utrpenia, života a pod.

Prvý krok je umožniť prejavíť bolesť navonok - plačom, nárekom, výkrikom. Umožníme pacientovi vyplakať sa, zdôrazníme, že sme s ním, že nie je osamelý so svojím utrpením. Druhý krok je prijať utrpenie ako momentálny spôsob existencie. Ak človek vnútorne prijme utrpenie, stane sa mu silou, ktorá premení celý jeho život. Aj v bolesti a obmedzenosti treba povedať životu "áno". Dôsledkom je väčšia láska a úcta k životu, ktoré pomáhajú chorému prekonať ťažkosti a bývajú zdrojom obdivu i sily pre zdravých. Ak človek hodnotí i život v utrpení ako zmysluplný, odbúravajú sa mnohé jeho obavy a úzkosti, stáva sa slobodnejším.

Zmysluplnosť života je daná jeho cieľom a hodnotami. V chorobe býva človek prinútený zrevidovať svoje hodnoty, pretože mnohé z tých, ktoré stáli na najvyšších priečkach jeho rebríčka, v momentálnom stave nie sú dosiahnuteľné, strácajú pre neho význam. Úprava hierarchie hodnôt je znakom dobrej adaptácie, vôle k životu a spolupráci na uzdravení.

Životné ciele sa v chorobe "vzdalujú", človek má obavy, že svoj cieľ nedosiahne. Ak umožníme pacientovi na ceste k cieľu zriadiť medzistanice, ktoré môže reálne dosiahnuť a z dosiahnutia ktorých bude mať radosť, veľmi mu tým pomôžeme. Je veľmi problematické, ak máme do činenia s človekom, ktorý nemá vyriešenú otázku zmyslu života. S ohľadom na jeho slobodu mu nemôžeme vnútiť hodnotu, ktorá je objektívne dobrá - o jej prijatí sa musí každý rozhodnúť sám. Môžeme mu však ukázať cesty k nej. Pri vyhrotení ťažkej zdravotnej situácie je neskoro hľadať zmysel a cieľ života - človek na to obvykle nemá ani síl, ani času.

Otázku o zmysle života by si mal položiť každý z nás, a to nielen dnes, ale mal by sa vracieť k nej počas celej svojej životnej púte. Odpoveď by mala vyvierat' z hĺbky duše; nemalo by to byť len povrchné konštatovanie spoločensky prijímanej hodnoty, ani poučka z katechizmu, ale prežita a precítaná životná skúsenosť.

Nádej, ktorú potvrdil Pán Ježiš svojou smrťou a zmŕtvychvstaním, je majákom v prístave Božieho kráľovstva; ktorý by nám mal svietiť i v časoch búrok, vnútorných bojov, samoty, strachu a kríz. Táto nádej by mala byť hlboko zapísaná v srdci každého kretana. A nielen to: Mala by vyžarovať z každého nášho slova i skutku tak, aby bola povzbudením, istotou, svetlom pre tých našich bratov a sestry, ktorých stretávame a sprevádzame na poslednom úseku ich života.

ZO ŽIVOTA RODINNÝCH SPOLOČENSTIEV

1. Adventná cesta do Betlehema

Povzbudení svedectvami z rubriky Zo života rodinných spoločenstiev chceli by sme sa aj my podeliť s niektorými skúsenosťami a zážitkami z nášho rodinného spoločenstva, takými, ktoré v nás zanechali nielen pekné spomienky, ale aj formovali a upevňovali jednotu našej rodiny. Možno oslovia aj iných a pomôžu im prehĺbiť a vytvoriť atmosféru jednoty v ich rodine a pekne prežiť predvianočné obdobie.

"Mami, kedy sa začne prvá adventná neďela?", pýta sa osemročný Dominik. "O týždeň", odpovedá unavená. "Ale teraz už spi, lebo zajtra je pondelok a vyučovanie začínate slovenčinou. Tú si musíš ešte ráno zopakovať, aby si opäť nepoplietol predložky s predponami," "Teším sa na adventné besiedky", dodal Dominik, nevšímajúc si, čo hovorí mama o slovenskom jazyku. Ešte križik na čelo a "dobrú noc".

Veru sme si ani neuvedomili, že Vianoce sa nezadržateľne približujú. Advent - adventný venček spojený s modlitbami, spevom, rozprávaním o Ježiškovom

narodení a so sviečkami bol začiatok vianočného obdobia pre nás rodičov, keď sme boli detmi. Takto sme začali sláviť advent so svojimi deťmi aj my. Časom sme zistili, že týmto spôsobom nemôžeme pokračovať. Deti sa rozptyľovali, sfukovali sviečky, boli neprítomné, pobehovali. Preto sme začali hľadať novú formu a náplň adventných stretnutí, ktoré by deti viac upútali. Dovoľme si vyrozprávať naše skúsenosti:

Adventné stretnutie sme nazvali Cesta do Betlehema a každý zo siedmich členov našej rodiny sa podieľal na jeho programe. Prvé dva až tri roky sme zostavovali program spolu s manželkou tak, aby boli všetci do neho aktívne zapojení. Naaranžovať večerný stôl s venčekom, príslušným počtom sviečok, intímny osvetlením, so Svätým písmom, spevníčkami mali na starosti vždy dve najmladšie deti.

Stretnutie sme začali piesňou "My kráčame s radostou za Pánom Ježišom". Potom jeden z rodičov prečítal alebo vyrozprával text zo sv. Písma Starého zákona: Ako Boh uzavrel zmluvu s Abrahámom, ktorý ochotne opustil svoj pohodlný dom a peknú krajinu Úr Chaldejský a išiel do neznámej novej krajiny, ktorú mu Boh ukázal /Gn 12,1-9; 15,7-21/. Tu dostal prísľub, že bude pôvodcom veľkého národa, z ktorého bude pochádzať Spasiteľ sveta /Gen 22,15-18/.

Na druhú nedeľu to bolo uzavretie zmluvy medzi Jahvem a Mojžišom - Dekameron /Ex 20,1-21/, ktorým Boh morálne pozdvihol židovský národ a tak ho pripravoval na prijatie náročného Kristovho poslanca. Tretia téma bola z proroctiev o prisľúbenom Mesiášovi /Iz 7,14-15; Iz 9,1n; 5-6; Iz 35,1-10/. Potom sme prišli k Zachariášovcom, ktorým sa narodil Ján Krstiteľ, predchodca Ježišov a posledný prorok o Božom príchode na svet /Lk 1,57-80/. Na Štedrý večer sme sa dostali do Betlehema /Lk 2,1-20/.

O týchto a na ďalší rok o podobných témach sme sa spoločne zhovárali a nechali sme predovšetkým priestor a iniciatívu deťom. My sme rozhovor len usmerňovali.

Ďalším bodom programu bola pieseň, báseň, úryvok z knihy, hudobná vložka na klavíri, ktorý si deti samé alebo niekoľkí spolu pripravovali ako prekvapenie pre ostatných.

Potom sme sa bez problémov všetci sústredili na jeden z prvých dvoch deňstiev radostného ruženca tak, aby sme sa na Štedrý deň modlili tajomstvo "ktorého si, Panna, v Betleheme porodila". Hovorili sme tiež o zmysle, význame i pôvode jednotlivých tajomstiev, pričom sme sa starali o to, aby sa deti zapájali do rozhovoru otázkami, vysvetľovaním svojich postojov a názorov na tajomstvo. Vždy to bol radostný rozhovor a mnohokrát poučný pre nás rodičov.

Nikdy nechýbalo rozprávanie o veselých i smutných zážitkoch a skúsenostiach z predchádzajúceho týždňa, ktoré prerástlo tak, že sme si to ani neuvedomili, do spytovania svedomia a zamýšľania sa nad tým, ako môžeme byť jeden k druhému milší a pozornejší. Vychádzali z toho predsavzatia a dobré skutky do budúceho týždňa.

Tak sa nám, rodičom, stalo, že keď sme sa navzájom priznávali, že sme v minulom týždni boli voči sebaľdmeraní a podráždení /pričom sme si vopred mysleli, že keď budeme o tom hovoriť pred deťmi, zníži to našu autoritu/, deťom zažiarili oči a povedali nám, že sme to pred nimi darmo skrývali. Teraz sú však radi, že vidia aj zmierenie. Najmladší syn hneď vyšiel matke na kolená a objal ju. Po chvíli dodal: "Musím ísť aj k oteckovi, aby mu nebolo smutno, lebo je dobrý." Všetci sme sa radovali so slzami v očiach.

Kultúrne vložky i rozprávanie detí by neboli mali konca. Potom nasledovala ešte hra Cesta do neba, pri ktorej sme sa tešili, keď sa niekomu z nás podarilo pomôcť druhému dostať sa z očistca.

Keď som povedal, že teraz zaspievame pieseň "Do mesta Betlehema pospiechajme" všetci hovorili, že ešte nie, lebo to znamenalo koniec nášho nedelňého adventu. Maminým slovám "to už stačí, lebo zajtra je pondelok a treba ísť do školy" dal Roman optimistickejšiu nádyň odpoveďou: "Na budúci týždeň spravíme adventnú nedeľu v sobotu". Potom sme všetci za sprievodu nesmelých zvukov

vlastnej skladby syna Vladimíra odchádzali spokojní do svojich izieb. Už sme iba za zatvorenými dverami počuli, ako Mária s Monikou ešte dotvárajú svoje dojmy a pripravujú stretnutie budúcej adventnej soboty.

Tak sa nám spoločne podarilo z adventnej povinnosti urobiť adventnú radosť rodiny. A teraz, keď sú už tri deti dospelé, jedno prežíva roky dospievania a ďalšie si začína uvedomovať svoju nezávislosť a možnosť rozhodovať, radi pripravujú adventné večery samostatne a my /rodičia/ sa pýtame a oni odpovedajú i vysvetľujú. Niekedy sa zastavia, usmiejú alebo zamyslia sa a jeden z nich povie: "Niekoľde som počul, že Boží zákon nás neobmedzuje, ale usmerňuje, aby sme vedeli, ako máme žiť; z lásky a pre lásku sme boli stvorení a iba v nej môžeme zvíťaziť", vtedy odídem, aby newideli, že svojsky prežívam radosť z toho, aký veľkorysý je Pán.

Vieme, že všetci rodičia majú veľa skúseností i zážitkov s príbuznými, medzi sebou, s deťmi, so svokrovcami, zo zamestnania, z duchovného života. Napíšte o nich, viacerí si ich veľmi radi prečítame, potešíme, a poučíme sa z nich.

Františka a Justin Brezina

2. Duchovne zjednotení

Po východoslovenskom seminári Hnutia rodín /pozri ROS 24/1989/ sa v septembri 1989 zišli aj zástupcovia Hnutia rodín stredoslovenského kraja na svojom pracovnom stretnutí. Zhodnotili na ňom doterajšiu prácu na duchovnej obnove rodín a vytýčili si konkrétne úlohy tak, aby získavaný duchovný potenciál v jednotlivých rodinných spoločenstvách napomáhal budovať harmonickú rodinu na princípe jednoty, lásky a slobody.

Práca v Hnutí rodín sa rozvíja v duchu jednoty s celou katolíckou cirkvou, ako to dokumentujú aj listy zaslané z tejto konferencie Svätému Otcovi, kardinálovi Tomkovi, arcibiskupovi Sokolovi a biskupovi Korcovi a Tondrovi.

V nasledujúcom texte uvádzame tri z nich. Pozdravné listy arcibiskupovi Sokolovi a biskupovi Tondrovi sú uvedené v článkoch tohto čísla "Máme slovenského metropolitu a primasa" a "Nový biskup spišskej diecézy".

List svätému otcovi

Milovaný Svätý otec!

My zástupcovia laického apoštolátu Hnutia rodín na Slovensku, zidení na celokrajskom zhromaždení Stredoslovenského kraja, chceme Vám v Roku obnovy vo viere a z príležitosti 370. výročia smrti troch blahoslavených košických mučeníkov vyjadriť svoju vďačnosť za neúnavnú starostlivosť o cirkev na Slovensku, ktorú ste v súčasnej dobe prejavili vymenovaním trnavského arcibiskupa a metropolitu i sídelného biskupa spišskej diecézy a trvalou podporou biskupa J. Ch. Korca a tak napomáhate vytvárať a upevňovať jednotu našej, ťažko skúšanej cirkvi.

Opätovne, ako zo 4. seminára Hnutia rodín na Slovensku r. 1988, vyjadrujeme Vám, Svätý otec, svoju oddanosť a ubezpečujeme Vás, že rodiny na Slovensku v spojení s Vami i s našimi biskupmi budú prehlbovať praktizovanie živej viery v našom národe.

Aj teraz sa schádzame preto, aby sme spoločne hľadali cesty, ako pozdvihnúť tento život viery, lásky a jednoty v našich rodinách, aby rodiny boli praktizujúcimi a zdravými údelmi tajomného tela Kristovho a ustanoviznou na splnenie všetkých potrebných úloh cirkvi.

O to sa snažíme formovaním ducha prehlbenej modlitby, sviatostného života, katechizáciou a evanjelizáciou rodičov a detí, aktivizovaním celocirkevného života vo farnosti i v malých rodinných spoločenstvách formou duchovných cvičení, manželských rekolekcií, vydávaním periodického časopisu Rodinné spoločenstvo, odbornými prednáškami z oblasti teológie, psychológie, sexuológie,...

a v neposlednej miere vzdelávaním sa vo viere i štúdiom koncilových dokumentov, encyklik a synodálnych materiálov - hlavne exhortácie Familiaris consortio.

Uvedomujeme si, že táto naša činnosť môže priniesť hojné a dobré ovocie iba v prepojení na celocirkevné dianie u nás. Preto je našou trvalou snahou rozvíjať spoluprácu laického apoštolátu rodín aj s oficiálnou pastoráciou, na čo ste nám v súčasnosti, Svätý otče, vytvorili nádejné podmienky.

Veríme, že pod vedením Ducha Svätého, ktorý účinkuje cez cirkv, a pod ochranou Sedembolestnej Panny Márie patrónky Slovenska naša práca bude slúžiť pre dobro rodín a celej cirkvi. Na to si prosíme Vaše apoštolské požehnanie.

V modlitbách zostávajú s Vami

Účastníci zhromaždenia Hnutia rodín
v Stredoslovenskom kraji

V Banskej Bystrici 10. septembra 1989

List kardinálovi Jozefovi Tomkovi

Milovaný otec kardinál!

Aktivisti laického cirkevného Hnutia rodín v Stredoslovenskom kraji Vám posielajú zo svojho pracovného stretnutia synovské a bratské pozdravy.

Ďakujeme Vám za doterajšie obetavé, vzorné a úspešné plnenie úloh kardinálskej starostlivosti o duchovenstvo a veriacich na Vašom a našom rodnom Slovensku. Osobitne ďakujeme za starostlivé a otcovské sledovanie jeho potrieb v duchovnej oblasti, i za Váš podiel na menovaní tak potrebných biskupov, arcibiskupa - prímasa. Tým všetkým ste sa zapísali zlatými písmenami do našich cirkevných a národných dejín. Veríme, že s Vašou pomocou Slovensko dostane plné biskupské obsadenie.

Ubezpečujeme Vás, že Hnutie rodín ako jeden z prostriedkov pokoncilovej obnovy časného poriadku vo svetle evanjelia, budeme i naďalej rozvíjať a šíriť podľa úmyslov a pokynov Svätého otca, jeho kúrie, otcov biskupov a kňazov a pod vedením kresťanskej lásky.

Odporúčame sa do Vašich veľkňazských modlitieb a prosíme o Vaše apoštolské požehnanie.

Pod Tatrami na sviatok Narodenia Panny Márie.

8. 9. 1989

Za účastníkov pracovného stretnutia:
Dr. K. M., Dr. J. T.

List biskupovi Jánovi Ch. Korcovi

Milovaný otec biskup!

Aktivisti laického cirkevného Hnutia rodín v Stredoslovenskom kraji ďakujú za Vaše požehnanie nášmu pracovnému stretnutiu a posielajú Vám synovské pozdravy.

Radi znova konštatujeme, že naše hnutie ako jeden z úspešných pokusov o pokoncilovú obnovu časného poriadku vo svetle evanjelia vďačí za svoj rozvoj po Bohu a P. Marii predovšetkým Vám, Vašej dlhoročnej odvážnej, obetavej a vzornej činnosti interdiecézneho biskupa, ktorou ste podstatne ovplyvnili najdramatickejší úsek našich doterajších cirkevných a národných dejín, za čo Vám patrí uznanie, obdiv a vďaka celej cirkvi a slovenského národa.

Ubezpečujeme Vás, že naše Hnutie rodín budeme i naďalej rozvíjať a šíriť podľa Vašich pokynov a podľa pokynov diecéznych biskupov a kňazov verných Svätému otcovi.

Súčasne si dovoľujeme pri príležitosti 50. výročia Vášho vstupu do Spoločnosti Ježišovej zaželať Vám sústavnú Božiu ochranu, pevné zdravie a veľa tvorivých síl vo Vašom ďalšom plodnom živote a ubezpečiť Vás, že sa za Vás modlíme k nášmu spoločnému Otcovi i Matke.

Odporúčame sa do Vašich veľkňazských modlitieb a prosíme o Vaše apoštolské požehnanie.

Ppd. Patrami na sviatok Narodenia Panny Márie, 1989

Za účastníkov pracovného stretnutia:
Dr. K. M., Dr. J. T.

SPIŠSKÉ BISKUPSTVO

/Úryvok z bohatých dejín/

Sídlo spišského biskupstva, Spišská Kapitula, patrí medzi naše najstaršie cirkevné centrá. Oddávna tu jestvovalo spišské prepošstvo, ktoré však cirkevnoprávne patrilo do ostrihomského arcibiskupstva. Prepošt mal veľkú právomoc, aj jurisdikciu, ktorá sa datuje od začiatku 13. storočia. Začiatky cirkevného centra bude azda možné časom posunúť až do Veľkomoravskej cirkevnej provincie.

Spišské prepošstvo malo viaceré privilégia. Napríklad Ondrej III. /1290-1301/ vymenoval prepošta Jakuba /1284-1301/ za biskupa. Už Ľudovít I. pomýšľal na zriadenie samostatného biskupstva v tomto kraji. Keď Turci obsadili väčšiu časť Uhorska, spišskí prepošti mali aj biskupské svätenia a boli titulárnymi biskupmi biskupstiev obsadených Turkami. Arcibiskup a kardinál Peter Pázmán /1616-1637/ tiež pomýšľal na zriadenie spišského biskupstva, ale pre vnútorné pomery, výboje a pod. nedošlo k realizácii.

Prepošstvo malo oddávna aj kapitolu, ktorá za prepošta Lukáša /roku 1282/ mala desať kanonikov.

Roku 1774 začalo sa vážne uvažovať o rozdelení veľmi rozsiahleho ostrihomského arcibiskupstva a zriadení nových troch biskupstiev. K dismembrácii prišlo roku 1776. Bullou pápeža Pia VI. z 13. marca 1776 "Quum Serenissime Domina" bolo zriadené spišské biskupstvo so sídlom v Spišskej Kapitule /dnes miestna časť Spišského Podhradia/.

Spišská Kapitula leží na východnej strane svätomartinského kpca /Mons. Sancti Martini/. Toto neobyčajne malé cirkevné mestečko /v minulosti volané aj Slovenským Vatikánom/ je nezvyčajným unikátom. Dva rady domov po jednej ulici, na západnej strane katedrálny chrám. Tento komplex domov je obohaný múrmi s dvoma bránami.

Novú diecézu tvorili tri archidiakonáty: oravský, liptovský a spišský /vrátane prepošstva/. Pri vzniku a zriadení biskupstva /roku 1776/ bolo na území diecézy 119 farností, z toho 82 na Spiši, 17 na Orave a 20 v Liptove.

Patrónom biskupstva sa stal patrón katedrálneho chrámu - sv. Martin, biskup a vyznavač. Súčasne bola zriadená desaťčlenná kapitula.

Biskupstvo dostalo do vlastníctva staré Štiavnické opátstvo, ktoré do roku 1773 mala v držbe Spoločnosť Ježišova. V biskupstve bolo v minulosti niekoľko opátstiev, prepozitúr a priorátov /Štiavnik, Liptov, Dravce, Lendak atď./.

Od založenia spišského biskupstva bolo na biskupskom stolci dvanásť biskupov: Karol Salbeck /1776-1785/, Ján Retay /1787-1806/, Michal Brigido /1807-1816/, Ján K. Ladislav Pyrker /1818-1827/, Jozef Bélik /1823-1847, Vincent Jekelfalusy /1848-1849/, Ladislav Zábojský /1850-1870/, Jozef Samass /1871-1873/, Juraj Čáska /1874-1891/, Pavol Smrečáni /1891-1903/, Alexander Párvy /1904-1919/, a Ján Vojtaššák /1920-1965/.

Skôr ako s veľkou radosťou spomenieme dnešného sídelného biskupa, aspoň stručná zmienka o niektorých jeho predchodcoch: M. Brigido roku 1815 zriadil Biskupský seminár. J. L. Pyrker roku 1820 založil mužský učiteľský ústav,

prvý svojho druhu v strednej Európe. On dal tlačiť aj slovenský katechizmus pre veriacich svojho biskupstva. Opustil Spiš, keď ho vymenovali za benátskeho patriarchu. J. Bélik cirkevnoprávne usporiadal farnosti, vizitoval, napomáhal cirkevný život. L. Zábojský pastierskym listom oslávil 1000. výročie príchodu slovanských apoštolov sv. Cyrila a sv. Metoda. V rokoch 1919-1920 biskupstvo spravovali vikári Štefan Misík a Marián Blaha, neskorší banskobystričský biskup. Obrovskú prácu, a to na každom poli, vykonal biskup J. Vojtaššák. Staval kostoly, školy, semináre. Zriaďoval nové farnosti a kapláňky. Založil a vybudoval katolícku Charitu. Nedá sa opísať niekoľkými slovami obrovský rozmach cirkevno-náboženského života za jeho pôsobenia. No rozhodne treba hovoriť o tomto rozmachu, prehľbovaní a živote vôbec. Pre výchovu kňazstva slúžil Veľký seminár sv. Jána Nepomuckého v Spišskej Kapitule a Malý seminár sv. Alojza Gonzagu v Levoči.

Na území biskupstva pôsobili viaceré rehole a cirkevné spoločnosti. Do roku 1950 to bola Spoločnosť Ježišova v Ružomberku, Spišskej Novej Vsi a Levoči; redemptoristi v Podolínci; minoriti v Levoči, Spišskom Štvrtku, v Strážkach; františkáni v Okoličnom a Trstenej; milosrdní bratia v Spišskom Podhradí; misionári Slova Božieho v Spišskom Štiavniku; školskí bratia na Spišskej Kapitule a v Zákamenom. Desiat ženských spoločností pôsobilo v nemocniciach, na školách a pod.

V spišskom biskupstve bolo 339 r.-kat. ľudových škôl, jedno chlapčenské gymnázium v Levoči, jedno dievčenské gymnázium v Spišskej Novej Vsi, mužský učiteľský ústav v Spišskej Kapitule, ženský učiteľský ústav v Levoči, dvojročná obchodná škola v Spišskej Novej Vsi, dievčenská meštianska škola v Levoči, Spišskej Novej Vsi a Ružomberku; detské opatrovne v Levoči a Ružomberku.

Biskupstvo má dnes 158 farností v 5 dekanátoch: v spišskonovoveskom 30, popradskom 42, starolubovnianskom 12, v liptovskosvätomikulášskom 39 a dolnokubínskom 35.

Radost kňazstva i veriacich celého biskupstva, ale aj celého Slovenska a Slovače po celom svete je veľká a úprimná, že po mnohých rokoch bol obsadený spišský biskupský stolec biskupom Mons. ThDr. Františkom Tondrom /nar. 4. júna 1936 v Spišských Vlachoch/, ktorého konsekrácia sa konala 9. septembra v spišskejkapitulskom katedrálnom chráme.

Daj nám, Bože, hojnosť síl, trpezlivosti, no nadovšetko hlbkej viery - aby sme na väčšiu česť a slávu Božiu duchovne napreďovali!

Liptovský

" Ten ktorý rozsieva dobré semeno, je Syn človeka. Rolou je svet. Dobrým semenom sú synovia Kráľovstva..." / Mt 13, 38 /. Byť dobrým semenom znamená odovzdať sa do rúk Rozsievачa a ešte predtým byť hošným toho, aby nás vzal do svojich rúk. Ak nás zasial do tejto zeme, chce aby sme priniesli úrodu. Pomocou nás chce rozmnožovať dobro. Vidíme pritom, že do našej zeme bol zasiaty i kúkol'. Aj my by sme ho najradšej vytrhali i s koreňmi. Násilím by sme chceli odstrániť šírenie zla. Ale Pán s takúto horlivosť nestojí. Z tej istej zeme treba sať živiny, rásť a prinášať úrodu. Čo sa týka kúkola, treba vziať na vedomie realitu jeho prítomnosti v štáte, v spoločnosti a prijať to za svoje pole v ktorom sme a na ktorom máme pracovať. Utrpenie, ktoré je s tým spojené, viac než čokoľvek iné, kliesni cestu lásky, ktorá pretvára ľudské duše. V stretnutí duchovných síl dobra a zla dochádza k paradoxu: žriedla božej sily pramenia z ľudskej slabosti. Čím väčší je človek ohrozený hriechom, čím ťažšie štruktúry hriechu v sebe súčasný svet dvíha, tým väčšiu výrečnosť má ľudské utrpenie a aktivita pre záchranu sveta.

BISKUP JÁN VOJTAŠŠÁK

* 14. XI. 1877 † 4. VIII. 1965

SLOVENSKÝ MUČENÍK
JÁN VOJTAŠŠÁK

Oroďuj za nás i za slovenský národ!

Veľkou postavou v dejinách slovenského katolicizmu 20. storočia je spišský biskup Ján Vojtaššák.

Narodil sa 14. novembra 1877 v Zákamennom na Orave, ako v poradí siedme dieťa z 11 súrodencov. Do ľudovej školy chodil v rodnej obci a v Stankovciach, kde v tom čase pôsobil jeho strýc Anton Klimčík ako farár. Gymnázium navštevoval v Trstenej a v Ružomberku. Filozofický kurz a teológiu v Spišskej Kapitule, kde bol 1. júla 1901 vysvätený za kňaza.

Ako mladý kňaz kaplánoval postupne v Hornej Zubrici, Liptovských Kláčanoch, Dianovciach, Podvlku, Zubrohlavé, Ústí nad Oravou, Tvrdošíne a vo Veličnej. Bol správcom fary vo Vyšných Repašoch a nakoniec farárom vo Veličnej.

Roku 1913 sa Ján Vojtaššák stal vydavateľom nábožensko-spoločenského mesačníka "Svätá rodina".

Po skončení I. svetovej vojny bol podpredsedom výkonného výboru Kňazskej rady, ktorej úlohou bolo udržiavať správny smer hnutia duchovenstva.

Po roku 1918 sa stal najprv riaditeľom biskupskej kancelárie a neskôr i rektorom seminára.

Pápež Benedikt XV. ho 13. novembra 1920 na tajnom konzistóriu vymenoval za spišského biskupa. Biskup Ján Vojtaššák bol vysvätený dňa 13. februára 1921 v Nitre. Slávnostnú intronizáciu mal 27. februára 1921 v spišskej katedrále sv. Martina, za početnej účasti diecézneho kňazstva a ľudu.

Jeho biskupská činnosť bola mimoriadne plodná. Na 21. a 22. júla 1925 zvolal do Levoče diecéznu synodu, na ktorej bolo prijaté významné ustanovenie o duchovnom živote kňazov, o vysluhovaní sviatostí a bohoslužieb i o výchove detí a mládeže.

Biskup Vojtaššák sa staral aj o školstvo. V Kapitule a Zákamennom udomácnil školských bratov, v Podolinci redemptoristov a v Ružomberku jezuitov. Z jeho iniciatívy a predovšetkým za jeho veľkej hmotnej pomoci bol roku 1927 v Bratislave vybudovaný sociálny ženský domov Charitas.

Vrcholom jeho intenzívnej činnosti bolo obdobie rokov 1938-1945. V mimoriadne zložitom období spoločensko-politických zápasov počas II. svetovej vojny svojím postojom prispel k umierneniu mnohých, predovšetkým náboženských, ale aj spoločenských problémov. Na jeho priamy osobný zákrok boli roku 1943 zastavené deportácie židovského obyvateľstva do koncentračných táborov v Poľsku.

Napriek tomu bol biskup Ján Vojtaššák dňa 3. júna 1950 násilne a proti-právne pozbavený spravovania biskupstva. Krátko potom 15. septembra, bol zatknutý a súčený spolu s biskupmi Gojdičom a Buzalkom. Dňa 15. januára 1951 ako 74-ročný bol biskup Vojtaššák odsúdený na 24 rokov väzenia za údajnú velezradu a vyzvedačstvo v prospech Vatikánu.

Za svojej mladosti, keď priznať sa k slovenskej príslušnosti bolo zločinom z pohľadu rakúsko-uhorských mocipánov, neustupoval a smelo sa hlásil ku svojmu utláčanému slovenskému národu, hoci bol za to šikanovaný. Ako študent i bohoslovec musel ako pansláv znášať rôzne príkoria. Ako kaplána ho preto prekladalí z miesta na miesto. Keďže pochádzal z chudobnej a mnohohodetnej rodiny, poznal, čo je to bieda a nezabudol na to ani vtedy, keď sa stal biskupom. So slovenským ubiedeným a nespravodlivo utláčaným ľudom žil, trpel a obhajoval jeho upierané práva. Žil veľmi skromne a nezabúdaj na chudobných, ktorých všemožne hmotne i duchovne podporoval a bol im vzajstným otcom. Veľmi miloval Slovensko, slovenský národ a zostal jeho verným synom až do konca svojho života.

Posledné roky jeho života boli plné utrpenia. Prešiel mnohými väznicami.

Amnestiu dostal až 5. októbra 1963, ale pobyt na Slovensku, ktoré tak veľmi miloval, mu bol znemožnený. Posledné roky prežil v Charitnom domove v Senohrabochoch pri Prahe. Zomrel 4. augusta 1965 vo veku 88 rokov. Pochovaný bol v rodnom Zákamenom dňa 7. augusta 1965.

Miroslav Nebojsa

Modlitba za blahorečenie biskupa Jána Vojtaššáka

Otče náš, v nekonečnej láske si vyvolil svojho verného služobníka Jána, aby cez dlhé roky, až do svojej smrti, niesol trnovú korunu tvojho Syna, nášho Pána Ježiša Krista, pre tvoju slávu, k posilneniu svätej Cirkvi a pre dobro slovenského národa.

Väznený, ponížovaný, oplúvaný, zosmiešňovaný a prinútený vykonávať najšpinavejšie práce, niesol tento bolestný údel v hlbokkej pokore mnohé roky.

Bol vyvezený zo svojho milovaného Slovenska, v opustenosti zoslabnutý prijal z tvojich rúk mučenícku korunu večnej slávy.

Na pohľad nezostalo na ňom nič z dôstojnosti veľkňaza svätej Cirkvi, podobne ako z Ježiša Krista, keď ho viedli na Kalváriu. Avšak v dôstojnosti a veľkosti jeho ducha, ty trojjediný Bože, žiaril si z neho svetlom, ktoré zaplavovalo celú našu slovenkú otčinu.

Z Vojtaššákovkej mučeníckej smrti žije v ukrutnosti týchto časov tvoj národ pod Tatrami.

Prosíme ťa, večný Otče náš, osláv svojho verného služobníka, spišského biskupa Jána Vojtaššáka, a pópraj nám, aby sme si ho mohli uctievať na oltároch nielen pod Tatrami, ale v celej svätej Cirkvi; aby z jeho obetí žil naveky vo svornosti a vernosti k tebe náš milovaný národ, zasvätený sedembolestnej Matke tvojho Syna Ježiša Krista.

Všemohúci Bože, o to ťa prosíme a modlíme sa za blahorečenie biskupa Jána Vojtaššáka skrze Krista, nášho Pána. Amen.

S cirkevným schválením.

V spásiteľskom programe Krista, ktorý je tiež programom Božieho kráľovstva, je utrpenie vo svete na to, aby vyvolávalo lásku, aby rodilo účinky lásky k blížnemu, že by celú ľudskú civilizáciu premenilo na civilizáciu lásky. / Apoštolský list Jána Pavla II. Salvifici doloris VII, 30. /

SLÁVNOSTI V RODINE A V CÍRKVI

Dnes sa temer všade a v spojitosti s mnohými problémami našej spoločnosti hovorí o slobode. O slobode osobnosti, rozhodovania, pohybu, spolčovania, jej potrebe v každej sfére ľudskej činnosti. Sloboda je skutočne veľký dar Boha človeku. Z lásky a pre lásku chce Boh vidieť človeka plne slobodného. Avšak mnohí sa považujú za slobodných, keď môžu povedať: "Robím, čo chcem", to znamená, môžem uspokojiť všetky svoje potreby a nikto mi v tom nebráni. Takáto sloboda však nie je slobodou Božieho dieťaťa, pretože sloboda neleží v rovine nášho hmotného tela, ale v rovine ducha. Nemôžeme byť slobodní, ak sa pripútavame svojou nekontrolovanou náklonnosťou k veciam, pohodliu, obľúbenému koníčku alebo osobe. Byť slobodný neznamená vzdať sa radosti z vecí, zážitkov, z prítomnosti milovanej osoby, ale podriadiť všetko vyššiemu cieľu - spojeniu s Ježišom Kristom. Znamená to vedieť sa zrieknuť čohokoľvek a kedykoľvek pre vyšší cieľ. To však pre dnešného konzumne žijúceho človeka nie je ľahké. Vyžaduje to silnú vieru a pevnú vôľu. Na dosiahnutie tohto cieľa nás môžu povzbudiť životy svätých, ktorí to dokázali, často i za cenu veľkých obetí. Prečítajme si niečo z ich životopisov pri slávení sviatku nášho patróna alebo patróna našich blízkych.

Životopisy sú uverejnené podľa cirkevného kalendára.

24. októbra: sv. Anton Mária Claret

Narodil sa roku 1807 v mestečku Sallent neďaleko Barcelony. Už od detstva chcel byť kňazom, ale tento cieľ sa mu podarilo dosiahnuť až keď mal 28 rokov. Túžil pracovať v misiách, preto vstúpil roku 1838 v Ríme do jezuitskej rehole. O krátky čas však vážne ochorel a na odporúčanie predstavených sa vrátil do Španielska. Tu začal pôsobiť ako horlivý misionár. Prešiel takmer celé Katalánsko, kde významne prispel k obnove kresťanského života. Založil vydavateľstvo náboženskej tlače, viaceré mariánske združenia a "Kongregáciu misionárov nepoškvrneného Máriinho Srdca", ktorá sa podľa zakladateľa nazýva klaretciáni. R. 1849 ho vymenovali za arcibiskupa do Santiaga de Cuba. Arcibiskup Anton Mária Claret sa horlivo pustil do práce na duchovne zanedbanej kubánskej pôde. Vyvíjal veľkú charitatívnu a mravno-sociálnu činnosť, hlavne počas prírodných pohrôm a epidémií. Rolníkov učil hospodáriť a usiloval sa odstrániť mravné neporiadky, predovšetkým konkubínat, ktorý tu bol veľmi rozšírený. Všetci však nemali porozumenie pre jeho sociálne a mravné reformy. Niekoľkokrát naňho spáchali atentát a ťažko ho zranili. Preto ho úrady a cirkevní predstavení odvolali naspäť do Španielska. Tu sa horlivo znova pustil do apoštolskej činnosti a na žiadosť kráľovnej sa stal jej svedníkom. V revolúcii roku 1868 sprevádzal kráľovnú do vyhnanstva vo Francúzsku. Z Francúzska prišiel do Ríma, kde sa v r. 1869-70 zúčastnil na Prvom vatikánskom koncile. Z Ríma odcestoval do Francúzska, aby sa pripojil k svojim misionárom, ktorí boli vo vyhnanstve v južnom Francúzsku. Tu, v kláštore vo Fontfride, 24. októbra 1870 zomiera.

Antona Máriu Clareta vyhlásil za blahoslaveného pápež Pius XI. r. 1934 a za svätého pápež Pius XII. r. 1950.

28. októbra: sv. Šimon Horlivec a sv. Júda Tadeáš

Podľa starej kresťanskej tradície títo apoštoli hlásali evanjelium a spoločne podstúpili mučenícku smrť v Mezopotámii /terajší Irak a severná Sýria/. Celkove máme o týchto apoštoloch málo biblických a historických správ.

Sv. Šimon Horlivec

V novozákonných spisoch sa nachádza dvojité podobu jeho mena. V Matúšovom a Markovom evanjeliu sa nazýva Šimon Kananejský /Mt 10,4; Mk 3,18/, kým v Lukášovom evanjeliu a Skutkoch apoštolských sa označuje gréckym prírmením "Zelotes" /Lk 6,13; Sk 1,13/, čo v preklade znamená horlivec. Biblickí odborníci sú

však presvedčení, že tento názov vyjadruje príslušnosť k židovskému hnutiu zelótov, ktorí sa usilovali zvrhnúť cudziu nadvládu a napokon vyvolali proti Rimanom vzburu, ktorá sa skončila pre židovský národ tragicky. Biblickí bádatelia považujú Šimona za biskupa Simeona, Pánovho "brata", ktorý viedol jeruzalemskú cirkev po smrti Jakuba Mladšieho. Zo stručných zmienok v novozákonných textoch sa dá usudzovať, že Šimon Horlivec nemal v zbore dvanástich apoštolov zvláštnu úlohu. Napriek svojmu zelótskemu pôvodu prijal bez výhrad mesiášske ideály Ježiša Krista. O jeho účinkovaní po rozchode apoštolov nemáme spoľahlivé správy. Pripúšťa sa, že hlásal evanjelium v Egypte a Perzii a že skončil svoje apoštolské pôsobenie mučeníckou smrťou v Mezopotámii.

Sv. Júda Tadeáš

V apoštolských zoznamoch sa niekedy nazýva Tadeáš /Mt a Mk/ a inokedy Júda Jakubov /Lk, Sk/. Novší biblickí bádatelia odlišujú Júdu, ktorý bol "Pánovým bratom" a pôvodcom Júdovho listu, od Júdu Tadeáša, ktorý bol jedným z dvanástich apoštolov. Jánovo evanjelium /Jn 14,23/ uvádza apoštolovu otázku, ktorou prerušil Ježišovu rozlúčkovú reč: "Pane, a prečo sa chceš zjaviť nám, a nie svetu?" Ježiš odpovedal na túto otázku iba nepriamo, príslubom Otcovej lásky a pomoci Ducha Svätého všetkým, čo zachovávajú jeho slová. Podobne ako v prípade apoštola Šimona nevieme presne, kde apoštol Júda Tadeáš hlásal evanjelium. Jeho misijným poľom boli pravdepodobne krajiny okolo Palestíny, to znamená Arábia, Sýria, prípadne Perzia a Mezopotámia, kde údajne podstúpil mučenícku smrť spolu s apoštolom Šimonom.

3. decembra: sv. František Xaverský

Svätý František Xaverský patrila medzi prvých spoločníkov sv. Ignáca z Loyoly, a tým aj medzi zakladajúcich členov jezuitskej rehole. Tento svätec sa volal plným menom Francisco de Yasu y Javier. Narodil sa r. 1506 na zámku Javier v bývalom kráľovstve Navara v severnom Španielsku. Obidvaja rodičia pochádzali zo šľachtického rodu. František mal živú až ohnivú povahu a nadpriemerné rozumové schopnosti. Po skončení základného štúdia v Navare ako 19-ročný odišiel študovať na univerzitu v Paríži. Tu získal doktorát z filozofie, stal sa docentom a riaditeľom univerzitného kolégia. Na univerzite sa zoznámil so svojím krajanom Ignácom z Loyoly. Spolu s ním a ďalšími spoločníkmi sa rozhodli, že pôjdu do Svätej zeme a budú apoštolovať pri zachovaní evanjeliovej chudoby a čistoty. S týmto cieľom sa vydali na cestu do Benátok, kde sa dali vysvätiť za kňazov. Keďže pre napätie medzi Benátkami a Turkami nebolo možné cestovať do Svätej zeme, rozišli sa členovia skupiny po severotalianskych univerzitných mestách, kde s úspechom apoštolovali. R. 1538 sa znova zišli v Ríme, kde založili jezuitskú reholu. O dva roky neskôr František odišiel z Ríma do Portugalska, odkiaľ sa dostal do misií v Indii. Do Indie prišiel po mnohých ťažkostiach r. 1542, a to do mesta Goa na západnom pobreží, ktoré bolo občianskou a cirkevnou metropolou portugalských kolónií na Ďalekom východe. Tu sa hneď po príchode pustil do horlivej činnosti a všestranne pomáhal domorodcom, žijúcim v dôsledku nízkej mravnej úrovne kolonizátorov vo veľkej biele. O krátky čas odplával František do južnej Indie, kde sa začala jeho veľká misia, ktorá mu vyslúžila meno apoštola Ďalekého východu. František Xaverský vykonal veľa priekopníckej práce. Zakladal školy, budoval kostoly a krstil tisíce detí i dospelých, prevažne rybárov. Smelé vystupovanie a mimoriadne uzdravenia, ktoré dosiahol, mu získali povesť Božieho muža a divotvorcu. I keď však podával nadľudské výkony, nestačil zvládnuť úlohy na takom veľkom misijnom území. Z Indie odišiel šíriť evanjelium do Malajzie, kde účinkoval i medzi ludožrútmí, takže bol v neustálom nebezpečenstve smrti. Odtiaľ odišiel do Japonska, kde sa mu podarilo získať pre kresťanstvo mnohých, a to i napriek odporu budhistických mníchov, ktorí proti nemu popudzovali miestnych vládcov. František si však dal ešte jednu veľkú úlohu, a tou bola misia v Číne. Prijatie kresťanstva v tejto veľkej krajine by bolo priaznivo ovplyvnilo misiónarsku činnosť aj v ostatných častiach Ázie. Lenže Čína pod najťažšími trestami zakazovala Európanom prístup na svoje územie. Po dlhej a dobrodružnej ceste sa František dostal iba na ostrov

San Čuan pri čínskom pobreží. Tu ochorel a opustený v biednej chatrči r. 1552 zomrel. O dva roky jeho telesné pozostatky, ktoré ostali neporušené, previezli do mesta Goa, kde ich uložili v kostole Al Gesú.

Úcta k tomuto veľkému misionárovi sa rozšírila po jeho smrti v celej cirkvi. Pápež Pavol V. ho r. 1619 vyhlásil za blahoslaveného a pápež Gregor XV. r. 1622 za svätého. V roku 1748 bol sv. František Xaverský vyhlásený za patróna Ďalekého východu a r. 1904 za nebeského ochrancu Diela šírenia viery. Napokon r. 1927 ho pápež Pius XI. spolu so sv. Teréziou s Lisieux vyhlásil za patróna všetkých misií. Sv. František Xaverský je jedným z najväčších misionárov cirkevných dejín. Právom ho možno pokladať za priekopníka moderných misií. Jeho viera, vzdelanosť, smelosť a vytrvalosť a láska ku Kristovi a k nesmrteľným dušiam sú vzorom apoštola dnešných čias, keď má nádej na úspech iba osobný príklad a prejav úprimnej kresťanskej lásky v duchu hlbokkej viery.

29. decembra: sv. Tomáš Becket

Narodil sa r. 1118 v Londýne. Pochádzal zo zámožnej rodiny. Po dosiahnutí základného vzdelania študoval vo Francúzsku a Taliansku cirkevné právo. Po návrate do Anglicka ho canterburský arcibiskup Teobald vysvätil za diakona a vymenoval za arcidiakona. Inteligencia, mimoriadna pamäť a rozhodnosť Tomáša Becketa upútali pozornosť anglického kráľa Henricha II. Preto ho r. 1155 vymenoval za svojho kancelára. Tomáš sa stal nielen najvyšším úradníkom v krajine, ale aj panovníkovým najbližším priateľom, radcom a dôverníkom. Zdalo sa, že medzi kancelárom a kráľom vládne dokonalá zhoda, a preto, keď v roku 1161 zomrel canterburský arcibiskup, ktorý bol zároveň i anglickým prímasom, kráľ videl v Tomášovi najsúcejšieho kandidáta na jeho nástupcu. Týmto spôsobom si chcel Henrich II. zaistiť spoľahlivého spojencu pri uskutočňovaní svojej cirkevnej politiky. A tak sa stalo, že Tomáš Becket prijal kňazské svätenie a potom i arcibiskupský titul, ktorý ho učinil hlavnou celej cirkvi v Anglicku. Tomáš Becket však hlboko sklamal svojho kráľa v tom, čo od neho očakával. Len čo sa stal arcibiskupom, začal klásť duchovné záujmy veriacich nad politické záujmy panovníka. Kráľ sa tak stal z pôvodného priateľa jeho nepriateľom. Chcel uvrhnúť arcibiskupa do väzenia, preto tento musel utiecť do Francúzska, kde zostal šesť rokov. Ani po návrate do Canterbury sa napätie medzi ním a kráľom nezmenšilo. Jedného dňa kráľ vyhlásil pred zhromaždenou šľachtou: "Ktože ma zbaví tohto obťažného kňaza?" Štyria kráľovi rytieri videli v týchto slovách povel na násilné odstránenie arcibiskupa. Zabili ho v jeho katedrále 29. decembra 1170. Arcibiskupa Tomáša Becketa pochovali v Canterbury. Jeho mučenícky skon vyvolal medzi veriacimi nečakanú odozvu, ľud ho hneď začal uctievať ako mučeníka. Kráľ Henrich II. olutoval svoje previnenie a robil verejne pokánie pri Becketovom hrobe. Tak bola zachránená sloboda anglickej cirkvi a Tomáš z Canterbury sa stal najuctievanejším svätcom stredoveku. Jeho osobnosť je doteraz veľmi aktuálna všade tam, kde sa bojuje o slobodu kresťanského svedomia.

Vít Krupinský a Xaver Súčanský

Poznámka redakcie:

Už piaty rok uverejňujeme v rubrike "Slávnosti v rodine a v cirkvi" stručné životopisy svätých, ktorými sme chceli poukázať nielen na ich veľkosť, ale aj na ich reálny život a aktuálnosť pre dnešného človeka. Keď končíme tento cyklus článkov uvedomujeme si, že sme publikovali len malú časť z veľkého množstva svedkov viery, lásky, obetavosti a neustáleho zápasu za šírenie dobra vo svete. Preto sa budeme k osobnostiam, ktoré hlboko poznačili dejiny cirkvi a tým aj život súčasného veriaceho človeka, jednotlivo alebo v seriáloch článkov stále vracieť.

Redakcia ďakuje autorom za ich systematickú spoluprácu, ktorou prispeli k povzneseniu duchovnej úrovne veriacich a k jednote v našich rodinách.

GLORIA IN EXCELSIS DEO

HUDBA: J. BERTHIER

TAIZÉ

57

B

Glo-ri-a, glo-ri-a, in ex-cel-sis De-o.

Glo-ri-a, glo-ri-a, a-le-lu-ja, a-le-lu-ja.

Dnes sa nám Kris-tus na-ro-dil, Spa-si-tel sa nám zja-vil. A-le-lu-ja,

a-le-lu-ja. Glo-ri-a, glo-ri-a, in ex-cel-sis De-o. Glo-ri-a, glo-ri-

-a, a-le-lu-ja.

Bratie, z lásky prišiel Bož k nám, radosť ná-de-je nesie nám, bratie, lá-ska

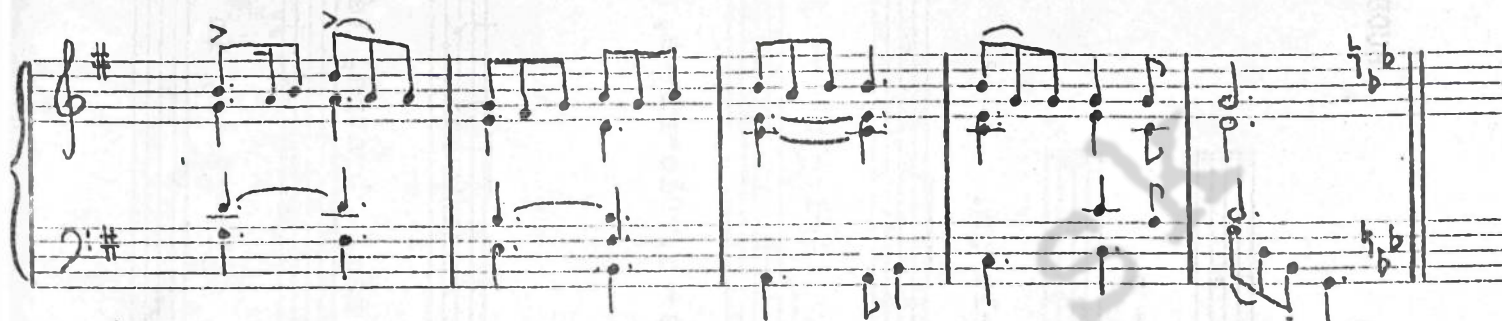

nech je vždy v nás, a-ko Kris-tus pri-ká-zal nám---. Glo-ri-a, glo-ri-a, in ex-

cel-sis De-o, glo-ri-a, glo-ri-a, a-le-lu-ja.

Prišiel ten čas (vianočná pieseň)

Sólo

1. Tisíc rokov sme čakali na nie- koho, kto bude ten pravý.

2. Utíšil divý vietor, kadiaľ šiel, vtáky a zvieratá poznal.

Gm F C Eb Dm7 Gm C

Tie prázdne roky uplynuli, slneč- né svetlo zažiari- lo nanovo.

Vysoký - mi bránami prešiel, aby tu nakoniec zostal.

Gm F C Eb Dm7 C

Zbor

Nie koho, kto nepozná strach. Cítim, cítim ho blízko.

Dieťa sa narodilo, aby sa stalo kráľom, kráľom, a ten čas je tu.

Sólo

A príbeh sa práve začal, aby tu zostal tisíc rokov.

A príbeh sa práve začal, aby tu zostal tisíc rokov.

Budí - me sa každé ráno so slnkom, aby sme žili svoje sny ďalej.

Handwritten musical score for the first system. It consists of three staves: a vocal line in G major (one sharp), a piano accompaniment in G major, and a bass line in G major. The lyrics are 'Budí - me sa každé ráno so slnkom, aby sme žili svoje sny ďalej.' The chords are Gm, F, C, Eb, Dm7, and C.

Niekoľko, kto nepozná strach. Cítim, cítim ho blízko. Dieťa sa narodí -

Handwritten musical score for the second system. It consists of three staves: a vocal line in G major (one sharp), a piano accompaniment in G major, and a bass line in G major. The lyrics are 'Niekoľko, kto nepozná strach. Cítim, cítim ho blízko. Dieťa sa narodí -'. The chords are G, D, Em, Hm7, Am7, Cmaj7, and D.

lo aby sa stalo kráľom, kráľom, a ten čas je tu.

Handwritten musical score for the third system. It consists of three staves: a vocal line in G major (one sharp), a piano accompaniment in G major, and a bass line in G major. The lyrics are 'lo aby sa stalo kráľom, kráľom, a ten čas je tu.' The chords are Em, Hm7, Am7, Cmaj7, and D.

KAŽDODENNÉ MODLITBY

Modlitba pri práci

Dobrotivý Pane, daj mi milosť, aby som vykonal svoju prácu so všetkou schopnosťou, ktorú mám, nech je to čo ako bezvýznamná práca. Mohol by som ju len tak odflinknúť, urobiť iba napoly, veď by to nikto nezbadal. Ale ty si mi prikázal, aby som spravil túto prácu, musím ju teda urobiť dôkladne. Pomôž mi, aby som si to uvedomoval vtedy, keď ľudia zaznávajú bezvýznamné práce sveta, a aby som nezabúdal na to, že keď tvoj Syn pracoval v tichosti ako tesár, konal tvoju vôľu práve tak, ako keď trpel na kríži.

Modlitba za schopnosť vedieť sa ospravedlniť

Pane, nauč ma, ako sa mám ospravedlniť tým, ktorým som spôsobil bolesť alebo nepríjemnosť. Často sa nedokážem prinútiť, aby som sa ospravedlnil, i keď viem, že som urobil niečo nesprávne. Treba na to odvahy a pokory, ktoré mi zrejme chýbajú. Prosím, pomôž mi, aby som zlomil svoju pýchu alebo akúkoľvek inú prekážku, čo mi bráni vykonať gesto ľútosti, ktoré je také prepotrebné v medziľudských vzťahoch a v mojom vzťahu k tebe.

Modlitba zalúbeného

Pane, také úžasné je byť zalúbený! Celý svet je celkom iný, je premenený, radostný, žiarivý! Nevieť sa ti dostatočne poďakovať za to, že si to doprial práve mne. Daj, aby som nikdy neprestal ľúbiť. Viem, že spôsob, akým milujem, sa musí zmeniť, musí sa prehĺbiť. Azda bude moja láska obsahovať menej zrejmej radosti, ale prosím ťa, daj, aby vydržala. Pomôž mi, aby som bol vždy ohľaduplný a pozorný a nedopust, aby som zapríčinil bolesť tomu komu milujem. Prosím o to v mene tvojho Syna Ježiša.

Modlitba na svadbe

Pane, pomôž mi pomodliť sa teraz za to, aby ženích a nevesta boli šťastní, a nie obzerat sa po prítomných, ako sa zmenili odvtedy, čo som ich naposledy videl, alebo sa dívať, ako sú oblečení. Nedopust, aby som dúfal, že bohoslužba bude trvať krátko, lebo mám tesné a nepohodlné šaty. Pane, daj, nech sa ustavične modlím za to, aby sa táto dvojica vždy navzájom milovala a aby vzrastala jej láska k tebe. Mám obavy, že sa sobášia v kostole len preto, že sa to považuje za správne. Pane, prehovor teraz k nim, aby si uvedomili, že ty si s nimi v každej ich životnej situácii, v radoostiach aj v útrapách. Amen.

/M. Hollings, E. Gullick: "It's me,
o Lord" = To som ja, Pane./

KATECHÉZA

Skupina S /snúbenci/

Prvá beseda: Boží plán s človekom a manželstvo 3. časť

Znak zmluvy Bôha s človekom

Posledné konštatovanie, ku ktorému sme v našich úvahách dospeli v predchádzajúcom 24. čísle ROSu, citované z apoštolskej adhortácie pápeža Jána Pavla II. Familiaris consortio, 13, si vyžaduje, aby sme sa trochu pri ňom pristavili. Obsahuje totiž hlbokú pravdu, ktorej vnútorné objavenie a plné precítenie

nám roztvorí pohľad na Božie obzory ľudských dejín a zároveň nám v plnej kráse ukáže posvätnosť a dôstojnosť manželstva.

Sám Boh nám túto pravdu zjavuje. Predkladá nám ju slovami prorokov i slovami svojho jednorodeného Syna, Ježiša Krista. Je to pravda o vzťahu Boha k človeku. A keďže tento vzťah je vzťahom nekonečnej lásky, v ľudských podmienkach jeho najdokonalejším obrazom - hoci zďaleka nie dokonalým - je pravá láska medzi mužom a ženou, láska manželská.

Starozákonní proroci hovorievali o zväzku Boha s vyvolaným ľudom ako o manželstve. Poučné v tomto ohľade je začítať sa do knihy proroka Ozeáša. Prorokovo manželstvo je tu znamením Božieho vzťahu k nevernému vyvolanému ľudu. "V ten deň - výrok to Pána - bude ma volať: 'Manžel, môj!', nebude ma viac volať: 'Bál môj!'... Vtedy si ťa navždy zasnúbim, za pravdu a právo si ťa zasnúbim, za lásku a zľutovanie, zasnúbim si ťa za vernosť, takže poznáš Pána." /Oz 2,16.21/

Podobne u proroka Izaiáša čítame: "Už ťa nebudú volať 'Opuštená', a zem tvoju nebudú volať 'Spustošená', lebo teba budú zvať 'Zalubu mám v nej' a zem tvoju 'Vydatá', lebo zalúbilo sa Pánovi v tebe a zem tvoja dostane manžela. Ako si vezme mladík pannu, tak si ťa vezme Stavitel' tvoj, a ako ťa teší ženich neveste, tešiť sa bude Boh tvoj." /Iz 62,4-5/

Poznáš, milý priateľ, Šalamúnovu Pieseň piesní? Je to najkrajšia ukážka lúbostnej poézie zo staroveku. V nádherných obrazoch nám predkladá ideálnu lásku medzi snúbencami. Ak má toto básnické veľdielo svoje pevné miesto medzi knihami Svätého písma, tak je to preto, lebo ho vždy pokladali za poetický obraz, alegóriu ideálneho vzťahu medzi Bohom a jeho vyvolaným ľudom.

V Starom zákone ako manželská nevera opisuje odpadnutie od viery v pravého Boha, príklon k modloslužobníctvu, porušenie zmluvy, ktorú Boh uzatvoril so svojím ľudom Mojžišovým prostredníctvom na Sinaji. Takto sa manželstvo stáva obrazom i symbolom, znakom zmluvy Boha s človekom.

V Kristovi nadobúda tento symbol, tento znak svoj plný obsah. Kristus manželstvo posväcuje a robí ho súčasne symbolom, znakom novej zmluvy, ktorú Boh uzatvoril skrze neho s človekom a ktorú on spečatil svojou krvou vyliatou za nás pre naše hriechy.

Nie je náhoda, že svätý Ján apoštol hneď po vzletnom prólogu a prvých svedectvách o Kristovi zo strany Jána Krstiteľa a Ježišových učeníkov uvádza vo svojom evanjeliu scénu zo svadby v Káne Galilejskej. Až potom tu nasleduje rozprávanie o vyhnaní kupcov z chrámu, čo nám má symbolizovať potrebu čistoty vo vzťahu človeka k Bohu /ako zodpovedajúcej reakcie na vzťah Boha k človeku/, a opis rozhovoru Ježiša s Nikodémom o potrebe obrátenia sa k Bohu zhovenarodením sa z vody a Ducha. Ako keby nám chcel evanjelista v symbolickej rovine povedať, že prvotná je tu láska Boha k človeku a že je to jedine Božia láska, ktorá vodu všedného života mení na víno naozajstnej lásky medzi ľuďmi. Manželstvo, hoci je v scéne zo svadby v úzadí, v poetickom náznaku, treba aj tu vidieť v duchu biblickej tradície ako obraz vzťahu Boha a človeka.

Znak a uskutočnenie spojenia Krista s cirkvou

Novozákonným B. žím ľudom je cirkev. V nej a skrze ňu Boh objíma svojou láskou celé ľudstvo, tak ako je to napokon jeho vôľa od prvopočiatku. Ani v starozákonnom čase nesmerovala jeho láska výhradne k vyvolanému národu /knihy Starého zákona o tom dostatočne svedčia/, ale skrze tento národ sa mala demonštrovať svetu a osvedčovať pred svetom. V novozákonnom čase sa však skrze Kristovu cirkev demonštruje a osvedčuje oveľa zjavnejším a oveľa účinnejším spôsobom.

V Kristovi Boh priamo vstúpil do dejín ľudstva a stal sa ich organizačným centrom, ako hovorí katolícky mysliteľ nášho storočia Pierre Teilhard de Chardin. V Kristovi dostávajú ľudské námahy a pechorenia sa jednoznačný smer a zmysel a v ňom rastú do kvality, znásobujú sa akcelerujú. Ako sme si už povedali,

v perspektíve smerovania sveta ku Kristovi nadobúda osobitné poslanie inštitúcia manželstva ako základnej bunky zjednocovania ľudstva.

Osobitné zjednocovacie poslanie kresťanského manželstva nachádzame výrečne vytkreslené už v spomenutej chýrnej paralele, ktorú robí apoštol národov medzi manželstvom a vzťahom Krista k cirkvi. Uvedme si ju:

"Podriadiť sa jedni druhým v bázni pred Kristom. Ženy svojim mužom ako Pánovi, lebo muž je hlavou ženy, ako je aj Kristus hlavou cirkvi, on, Spasiteľ tela. Ale ako je cirkev podriadená Kristovi, tak aj ženy mužom vo všetkom. Muži, milujte manželky, ako aj Kristus miluje cirkev a seba samého vydal za ňu, aby ju posvätil očistným kúpeľom vody a slovom, aby si sám pripravil cirkev slávnou, na ktorej niet škvrny ani vrásky ani ničoho podobného, ale aby bola svätá a nepoškvrnená. Tak sú aj muži povinní milovať svoje manželky ako vlastné telá. Kto miluje svoju manželku, miluje seba samého. Veď nik nikdy nemal v nenávisti svoje telo, ale živí si ho a opatruje, ako aj Kristus cirkev, lebo sme údmi jeho tela. Preto muž zanechá otca i matku a pripúta sa k svojej manželke a budú dvaja v jednom tele. Toto tajomstvo je veľké: ja hovorím o Kristovi a cirkvi. Ale aj vy, každý jeden nech miluje svoju manželku ako seba samého. A manželka nech si ctí muža." /Ef 5,21-33/

Bolo by hrubou vulgarizáciou chápať slová "ako je cirkev podriadená Kristovi, tak aj ženy mužom vo všetkom" v takom zmysle, že muž môže byť svojej žene neobmedzeným vládcom, despotom. Nemožno sa však čudovať, ak pre opovržlivosť niektorých mužov takto si vykladať uvedené miesto zo Svätého písma zdajú sa nejednej "emancipovanej" žene slová svätého Pavla neprijateľné.

Apoštol v celom uvedenom texte zdôrazňuje, že ide o vzájomnú podriadenosť, ktorá musí byť cieľom a výslednicou lásky. Prirodzená polarita medzi mužom a ženou má za následok, pri zásadnej rovnosti muža a ženy pred Bohom istú rozdielnosť v ich funkčnom usposobení vo fyzickom aj duchovnom rozmere, ktorú jednoducho nemožno ignorovať.

Keď Pavol hovorí o mužovi ako o hlave ženy, tak vymedzuje tento vzťah vzťahom Krista /ako hlavy/ k cirkvi. A Kristus si autoritu nevynucoval, ale získaval svojimi postojmi a činnosťami z lásky. Nerobil nátlak, ale vysvetľoval, upozorňoval a rešpektoval. Nevyžadoval službu, ale sám slúžil a obetoval sa. Nezavrhol človeka, ale rozvíjal v ňom dobro a odpúšťal; konal s plným vedomím zodpovednosti. Teda v jeho vzťahu k cirkvi sa uplatňovala súčasne autorita /v zmysle služby/, emancipácia /v zmysle rešpektovania osoby/ i sloboda /ako jediné možné prostredie vzniku a života lásky/.

Autoritársky postoj muža k žene v manželstve je dnes prejavom atavizmu. V Pavlových časoch bol bežným javom, a práve aj zásluhou citovaných Pavlových slov si cirkev /a ľudstvo vôbec/ čoraz lepšie a výraznejšie uvedomuje dôstojnosť ženy. Aj keď je nanajvýš pravdepodobné, že keby svätý Pavol mal formulovať svoju myšlienku dnes, zadal by ju do slov väčšími odrážajúcich mentalitu dneška.

Ale ešte jedno treba povedať na tomto mieste k uvedenému citátu z listu Efezanom. Súdny človek z neho nemôže a nesmie vyvodzovať, že iba manžel má milovať svoju manželku a manželka manžela nemusí, aj keď sa v ňom hovorí iba o láske manželovej /ako o obraze lásky Kristovej k cirkvi/ a ženám je priamo adresovaná iba potreba podriadenosti mužom a požiadavka "manželka nech si ctí muža". Tak isto by bolo hrubým a neprípustným zjednodušením, keby z tohto citátu chcel niekto odvodzovať, že muž nemusí rešpektovať alebo uznávať autoritu ženy. Bolo by to popretie bezprostredne nasledujúcej časti citátu, v ktorej Pavol hovorí, že muži majú milovať svoje manželky.

Sám svätý Pavol na inom mieste toho istého svojho listu vraví: "Žime podľa pravdy a v láske všestranne vrastajme do toho, ktorý je hlavou, do Krista. Z neho celé telo, pevne zviazané a pospájané všetkými oživujúcimi spojivami, podľa činnosti primeranej každej časti, rastie a buduje sa v láske." /Ef 4, 15-16/ To znamená, že tak ako Kristus miluje svoju cirkev, aj cirkev má milovať

jeho. Ak má byť pavlovská paralela verná, musí to platiť aj na manželov: tak ako manžel má milovať svoju manželku, má aj manželka milovať manžela. Napokon, takýto istý uzáver - a jedine správny - vyplýva aj zo zásadnej rovnosti muža a ženy pred Bohom: obaja rovnako požívajú Božiu lásku, obaja rovnako sú teda povinní aj vzájomne si lásku preukazovať.

Nerozvíjajme však teraz naše úvahy v tomto smere ďalej, ponechajme si tému lásky za motív nasledujúcej našej besedy. Tu sa ešte znova vráťme, milý priateľ, k myšlienke, pre ktorú sme citovali pavlovskú paralelu, k osobitnosti zjednocovacieho poslania kresťanského manželstva.

V tajomstve Božej vôle "spasiť ľudstvo vykúpením Kristovým a pozdvihnúť človeka na hodnosť Božieho synovstva, ba včleniť ho do Krista, spraviť z neho úd Tajomného tela, ktorým je celá cirkev", píše kardinál Jozef Tomko, prefekt kongregácie pre evanjelizáciu národov, "nachádza svoje miesto tak cirkev - mysticky pripojená na Krista ako jeho telo -, ako aj iné spoločenstvo stvárnené podľa vzoru Kristus /ženích/ - cirkev /nevesta/. Tým spoločenstvom je práve manželstvo ako jadro domácej cirkvi, cirkvi rodinnej". Ďalej ten istý autor hovorí: "Manželstvo nielen zobrazuje, symbolizuje, ale aj uskutočňuje spojenie, ktoré jestvuje medzi Kristom a jeho nevestou-cirkvou. Muž a žena tvoria v manželstve jednotu a spojenie, ktoré nachádza svoje zobrazenie a jednotiacu silu v pomere, čo jestvuje medzi Kristom a cirkvou."

V uskutočňovaní spojenia Krista a cirkvi v manželstve je vznešenosť kresťanského manželstva. V ňom sa naplno prejavuje a rozvíja jeho sviatosťnosť. "Tak manželstvo pokrstených sa stáva opravdivým znakom novej a večnej zmluvy, spečatenéj Kristovou krvou." /Familiaris consortio, 13/

Buď si, milý priateľ, vždy plne vedomý vznešenosti kresťanského manželstva a jeho poslania vo svete. Pevne si zaumieň nikdy nedevalvovať túto jeho hodnotu v očiach sveta, ale naopak, usiluj sa pričiniť svojím budúcim životom v manželstve k jej zvelaďovaniu. Nech ti v tom pomáha dobrotivý Ježiš, s ktorým sa chceš vydať na svoju manželskú púť. S ním a v ňom prekonáš aj úskalia, ktoré ťa na tejto ceste čakajú.

Teofil

SPRAVODAJCA

V máji tohoto roku bol v Ríme provinciálny predstavený slovenských jezuitov O. Andrej Osvald. Počas jeho návštevy ho prijal dňa 31. mája 1989 na súkromnej audiencii Svätý otec Ján Pavol II. Svätý otec sa zaujímal o život rehoľníkov na Slovensku a zdôraznil jeho potrebu pre plný rozvoj cirkvi. Týmto prijatím chcel vyjadriť svoje povzbudenie všetkým rehoľníkom v Československu a nádej, že i mužské rehole budú môcť žiť plným rehoľným životom.

/js/

Generálny predstavený Spoločnosti Ježišovej v Ríme, Peter-Hans Kolvenbach, poslal dňa 21. augusta 1989 osobný list biskupovi J. CH. Korcovi z príležitosti jeho 50. výročia

vstupu do rehole. Vyjadruje mu v ňom vďaku a uznanie za dlhoročnú vernú službu cirkvi a Božiemu ľudu. Vysoko oceňuje jeho biskupskú činnosť v najťažších rokoch cirkvi u nás, jeho svedectvo viery, statočnosť postoja pri obháňaní práv veriacich a náboženskej slobody v Československu.

/jt/

V Spišskej kapitule si v auguste pripomenulo 170. výročie založenia Učiteľského ústavu, zriadeného tamojším biskupom Ladislavom Pirkermom, asi 200 jeho absolventov; za Rakúsko-Uhorska sa v jeho osnovách kodifikovala výuka slovenského jazyka. V r. 1949 bol tento ústav zrušený.

/ls/

V Maďarsku výjdu Memoáre kardinála Mindszentiho. Ide o 500-stranovú, bohato ilustrovanú knihu, vydanú v 70. rokoch v Západnej Európe, Kanade a Spojených štátoch. Obsahuje mnoho podrobností o kardinálovom uväznení roku 1948, ale najmä o jeho mučení a odsúdení.

/ah/

Kongres o rodine. V dňoch 12.-15. 10.1989 sa konal v Záhrebe 15. medzinárodný kongres o rodine. 14. kongres bol v apríli t. r. v Bonne, 16. kongres bude v júli 1990 v Londýne. Na kongresoch sa stretávajú zástupcovia rodín, psychológovia pracujúci v manželskej a rodinnej terapii, pedagógovia, ale aj duchovní a sociálni pracovníci. Riešia sa otázky ozdravenia a upevnenia života v rodine.

Napriek vysokej rozvodovosti, propagácii "voľného sexu" a rôznych foriem spolužitia, ktoré nie je založené na manželskom zväzku, rodina je dnes najdôležitejším prvkom každej spoločnosti. Vyriešenie mnohých ťažkých problémov dnešného sveta závisí od zdravých rodín, ktoré prinášajú spoločnosti posolstvo lásky a úcty k životu, ako aj duševne zdravú, mravnú a pracovitú novú generáciu.

V Luxembursku sa v dňoch 22. a 23. októbra 1988 konalo sympóziu na tému "Tlač a rodina", ktorého sa zúčastnili pracovníci katolíckej tlače zo 14 krajín Európy. Hlavnú prednášku mal člen Európskeho parlamentu Nicolas Estegen. Vo svojom výklade upozornil na rad problémov, ktoré v súčasnej dobe doliehajú na rodiny, napr. stúpajúca rozvodovosť, etická nevhodnosť súčasných lekárskech výskumom, problémy starých rodičov, ktorý by nemali byť vyčlenený z rodinného života. Tlač, myslí sa katolícka, by mala usilovne propagovať prerod rodiny, aby rodiny získali svoje postavenie a hodnoty v duchu kresťanských princípov, aby boli dobre vychovávaní vychovávateľia-rodičia, a osoby blízke deťom. V závere prednášky N. Estegen citoval Marínu Žuravljeovú, mimisterku pre výchovu v ZSSR, ktorá prehlásila: "K najvyšším hodnotám, ktoré ľudstvo za tisícročia svojej existencie vytvorilo, patrí rodina."

/ls/

Na stretnutí rodičov detí navštevujúcich náboženstvo vo farnostiach a cirkevných spoločenstvách v Chorvatsku /Juhoslávia/ sa preberala téma Úlohy a poslanie otca v rodine. Na tomto stretnutí prebrali množstvo otázok týkajúcich sa života v rodine. Tým, že sa žena podieľa svojou prácou na zabezpečovaní živobytia, ale starosť o domácnosť jej i naďalej zostáva, práca v domácnosti si vyžaduje nové rozdelenie, najmä pri výchove detí. Dieťa pre svoj rast potrebuje rovnakou mierou otca i matku. Neúčast' otca v náboženskom živote zanecháva hlboké stopy v dušiach detí, preto sa nesmie obchádzať. Vzťah otca k deťom je závislý hlavne na jeho vzťahu k žene -- manželke. Nedostatočná znalosť a ocenenie ženinho podielu na rodinnom živote je často zdrojom nezhôd. Mnohí psychológovia upozorňujú na to, ako je muž závislý na žene a ako je pre neho dôležitá pri hľadaní zmyslu života.

Noví biskupi boli v dňoch 26. a 27. augusta slávnostne vysvätení v olomouckej a litoměřickej diecéze. Svätiaci biskup Anton Liška vysvätil ThDr. Františka Vanáka za biskupa a apoštolského administrátora olomouckej arcidiecézy a kardinál František Tomášek vysvätil ThDr. Josefa Koukla za biskupa litoměřickej diecézy. Na slávnosti sa okrem predstaviteľov cirkví v Čechách a na Slovensku /zo Slovenska bol prítomný arcibiskup J. Sokol/ zúčastnili kardinál Colasuonno a za štátnu správu riaditeľ sekretariátu vlády ČSR pre veci cirkevné František Jelínek.

/rd/

Skupina ukrajinských katolíckych aktivistov, medzi inými aj reholné sestry, demonštrovali pred rezidenciou Moskovského patriarchu za legalizáciu svojej cirkvi, zrušenej Stalinom roku 1946. Podľa moskovského tlačového orgánu Posol kresťanského informačného strediska išlo o protest ukrajinských katolíkov proti neústupčivosti ruskej pravoslávnej hierarchie v otázke znovuznania ukrajinskej katolíckej cirkvi. Na protestnej demonstrácii sa zúčastnili aj skupina pravoslávnych veriacich.

/ls/

V Sovietskom zväze začali vďaka zlepšujúcim sa vzťahom medzi cirkvou a štátom vychádzať štyri nové náboženské časopisy: Moskovské cirkevné správy pre pravoslávnych /v náklade 50 tisíc/, Slovo zmierenia pre adventistov /v náklade 5 tisíc/, Katolícky svet pre litovských katolíkov /v náklade 100 tisíc/, Oznamovateľ evanjelických baptistov /v náklade 15 tisíc/.

OHLASY ČITATEĽOV

Vážený priateľ Rastislav,

nedá mi nesúhlasiť s Vaším názorom, že článok "K filozofickému chápaniu slobody" /ROS 21 1989/1/ je náročný a ťažko niekoho pritiahne. V predtuchu, že článok zapadne a nevyvolá čitateľský ohlas, som dlho uvažoval, či príspevok redakcii poskytnem alebo nie. Váš ohlas ma však potešil, lebo svedčí o tom, že článok nezapadol.

O čo v ňom vlastne ide? Pojem sloboda skloňujeme dnes vo všetkých pádoch a používame v najrozmanitejších súvislostiach. Je nám však jasné, čo je sloboda, kde je jej pôvod a aký je jej zmysel? A to sú, ako píšete, otázky života. Áno, a tieto otázky života sú zároveň aj najhlbšími filozofickými otázkami. Na tieto otázky si každý človek dáva nejakú odpoveď, alebo ich odmieta, či považuje za zbytočné, a tým dáva tiež odpoveď. A tak, či chce alebo nechce, robí si svoju životnú filozofiu, životnú múdrosť. II. vatikánsky koncil nám pripomína, že keď sa človek venuje rozmanitým disciplinám filozofie, histórie, matematiky a prírodovedy a keď pestuje umenie, môže tým veľmi prispieť k tomu, aby sa ľudská rodina povzniesla k ušľachtilejšiemu chápaniu pravdy, dobra a krásy a k úsudku univerzálnej hodnoty, a tak ju jasnejšie osvieti Múdrosť, ktorá bola od večnosti u Boha, usporadújúc všetko spolu s ním a hrávajúc sa na zemskom okruhu a ktorej rozkošou je prebývať medzi synmi ľudskými /RN č. 57/.

Domnievam sa, že by nebolo múdre odmietnuť filozofické uvažovanie len preto, že je na prvé čítanie ťažko zrozumiteľné. Podobne ako iné vedy má i filozofia svoje vyjadrovacie prostriedky, ktoré môžu byť ťažšie zrozumiteľné, zvlášť z toho dôvodu, že súčasný školský systém priveľmi zredukoval humanitné vzdelávanie na stredných školách. Filozofické uvažovanie však umožňuje ľudskému umu zostúpiť do hĺbok človeka a bytia a tak silne obohatiť kultúru.

Úvaha chce ukázať, že sloboda patrí k samotnej prirodzenosti človeka, že je konštitutívnym prvkom jeho bytosti, a teda nie je len produktom historického vývoja, alebo sa redukuje len na slobodu voľby, alebo na občiansku slobodu. Politická sloboda, občianske slobody a všetky ostatné slobody majú svoj základ v prirodzenosti človeka od samého začiatku existencie ľudstva, a teda nie sú darom mocných tohto sveta, ale stvoriteľským darom Božím. K tomuto poznaniu môžeme prísť v teológii štúdiom Božieho zjavenia, ale aj prirodzeným rozumom pomocou filozofického uvažovania. A to je ešte jeden dôvod, pre ktorý kresťania potrebujú filozofiu, aby, ako hovorí II. vatikánsky koncil, správne pochopili súčasné zmýšľanie, a tak boli vhodne pripravení na dialóg s ľuďmi našej doby.

Treba azda ešte pripomenúť, že človek si právom myslí, že prevyšuje vesmír svojím umom, ktorým je účastný na svetle Božieho rozumu. Neúnavným uplatňovaním svojho nadania nepochybne pokročil v priebehu vekov v empirických vedách, technike a slobodných umeniach. A v našich časoch dosiahol skvelé výsledky, najmä čo sa týka výskumu a ovládania hmotného sveta. No vždy hľadal a náchádzal aj hlbšiu pravdu. Lebo poznávacia schopnosť sa neobmedzuje len na pozorovateľné javy, ale môže s naozajstnou istotou postihnúť aj poznateľné skutočnosti, napriek tomu, že následkom hriechu je čiastočne zatemnená a oslabená.

Konečne, rozumná prirodzenosť ľudskej osoby dosahuje a má dosiahnuť svoju dokonalosť v múdrosti, ktorá lahodne pobáda človeka hľadať a milovať pravdu a dobro. Keď sa dá ňou preniknúť, privádza ho prostredníctvom viditeľných vecí k neviditeľným.

Naša doba potrebuje túto múdrosť väčšmi než predchádzajúce veky, aby sa všetky nové objavy človeka stali ľudskejšími. Budúcnosť sveta by bola ohrozená, keby neprišli múdrejší ľudia /porov. RN č. 15/. Naša doba si veľmi naliehavo žiada kresťanov vskutku vzdelaných a hlboko preniknutých múdrosťou. Zo srdca

Vám i rajeň voľa olánu a vytrvalosti do štúdia. Vám i všetkým čitateľom želám opravdivú múdrosť, ktorá vedie do života, a to nielen teoretickú, ktorá vlastne múdrosťou ani nie je, ale múdrosť praktickú, životnú a žitú.

Autor

BOŽSKÉ SRDCE BUĎ S NAMI,
KRAĽUJ, PANUJ NAD NAMI,
NECH SA V NAŠEJ RODINE
ŽIVOT VIERY ROZVINIE!

Mária, pomocnica kresťanov, oroduj za nás !

PASTIERSKY LIST ARCIBISKUPA J. SOKOLA

Drahí bratia kňazi, spoločenstvá Božia zasväteného života, milí mladí priatelia, bratia a sestry:

V celej cirkvi, z podnetu sv. Otca Jána Pavla II. sa začala katechizácia. Aj my sa chceme zapojiť do tohto celocirkevneho snaženia na obnov viery a náboženského života. Veď aj Pán Ježiš apoštolov posielal so slovami: "Idte a učte všetky národy..." A to bola prvoradá úloha na šírení viery. Z tohto dôvodu začíname rok viery, z príležitosti ktorého si vypočujte náš príhovor.

1. Budete mi svedkami

Pán Ježiš pred svojím nanebovstúpením dal apoštolom poslanie svedčiť o ňom: "Keď zostúpi na vás Svätý Duch, dostanete silu a budete mi svedkami v Jeruzaleme i v celej Judei aj v Samárii a až po samý kraj zeme" /Sk 1,8/. Keď zostúpil Duch Svätý na apoštolov, hneď v ten deň Peter vyhlasuje pred zástupmi ľudu: "Boh vzkriesil Ježiša a my všetci sme toho svedkami" /Sk 2,32/. V tej chvíli sa začína doba cirkvi, jej evangelizácie a katechézy /Ján Pavol II. v príhovore - katechéza 5. 12. 1984/.

Všetci, čo sme boli pokrstení v Ježiša Krista a prijali sme Ducha Svätého, sme povolaní dávať svedectvo o Ježišovi celým svojím životom. No oslobitné poslanie svedčiť o Ježišovi dostali biskupi ako nástupcovia apoštolov. Druhý vatikánsky koncil v dekrétu o pastorálnej službe biskupov hovorí: "Biskupi sa majú zasvätiť svojej apoštolskej službe ako svedkovia Kristovi pred všetkými ľuďmi... Pri plnení svojej učiteľskej služby nech hlásajú ľuďom Kristovo evanjelium; to je najvynikajúcejšia z prvoradých povinností biskupa; nech ich silou ducha povolávajú k viere a nech v nich utvrdzujú živú vieru. Nech im predkladajú úplné tajomstvo Krista" /ChrD 11-12/. Toto poslanie svedčiť o Ježišovi Kristovi a utvrdzovať živú vieru chceme verne plniť aj my vaši biskupi, ktorým Pán zveril starosť o Boží ľud Slovenskej cirkevnej provincie.

2. Svedkovia viery - Blahoslavení košickí mučeníci

Najvyšším svedectvom viery v Ježiša Krista je nasledovať ho cestou kríža až po obetu života. "Keďže Ježiš Kristus prejavil svoju lásku tým, že položil za nás život, nikto nemôže väčšmi milovať, ako keď dá svoj život za neho a za svojich bratov /porov. 1 Jn 3,16; Jn 15,13/. Preto hneď od počiatku niektorí kresťania boli povolani - a vždy budú povolani - vydať toto najvyššie svedectvo lásky pred všetkými, najmä pred prenasledovateľmi. Teda mučeníctvo, ktorým sa učeník stáva podobným Majstrovi, čo dobrovoľne podstupuje smrť za spásu sveta, a ako On vylieva svoju krv, pokladá cirkev za význačný dar a najvyšší dôkaz lásky" /Konštitúcia o cirkvi 42/.

Aj naša cirkev na Slovensku dostala tento "význačný dar". Pred 370 rokmi boli v Košiciach umčení traja katolícki kňazi: Marek Križin, Melichar Grodziecki a Štefan Pongrác. Cirkev ich uznala za mučeníkov a vyhlásila ich za blahoslavených. Boží ľud našej cirkvi si ich dôstojne uctieva. K zveľadeniu ich úcty chceme prispieť aj týmto pastierskym listom.

Marek Križin sa narodil v roku 1588 v chorvátskom mestečku Križevci. Študoval vo Viedni, Štajerskom Hradci a v Ríme. Ako kňaz pôsobil na školách v Trnave, potom ako kanonik spravoval benediktínske opátstvo v Krásnej nad Hornádom.

Melicher Grodziecki sa narodil roku 1584 v Poľskom Tešíne. Vstúpil do Spoločnosti Ježišovej, ako kňaz pôsobil v Prahe a v Košiciach.

Štefan Pongrác pochádzal zo Sedmohradska: narodil sa roku 1583. Aj on sa stal členom Spoločnosti Ježišovej. Pôsobil v Humennom a na jeho okolí, potom viedol misiu v Košiciach. Títo traja kňazi obetovali svoje životy za vieru v Ježiša Krista a za jeho cirkev. Zomreli mučeníckou smrťou na vigíliu sviatku Narodenia Panny Márie 7. septembra 1619 v Košiciach. Bohorodička im vyprosila milosť vytrvania vo viere a láske a darovala ich našej cirkvi ako martýrov - svedkov viery.

Mučenícka smrť týchto troch kňazov priniesla vtedy obrodu katolíckej cirkvi v našich Krajoch. Veriaci ľud začal si ich uctievať. Kardinál Peter Pázmány dal ich prípad kánonicky vyšetriť a poslal do Ríma žiadosť, aby traja mučeníci boli blahorečení. Neskôr o to žiadali ďalší ostrihomskí arcibiskupi. Pápež Pius X. ich vyhlásil za blahoslavených 15. januára 1905. Odvtedy ich cirkev na Slovensku verejne uctieva a modlí sa za ich svätorečenie.

3. Naše svedectvo viery

Mučeníci ako svedkovia viery a lásky k Bohu potvrdzujú pravosť cirkvi. Sú viditeľným znakom Božej prítomnosti a priazne. Pre našu cirkev na Slovensku to potvrdzujú blahoslavení košickí mučeníci. Aj dnes naša cirkev chce byť živá, tvorivá, rozvíjať sa vo viere, nádeji a láske. S týmto zámerom vyhlasujeme rok obnovy vo viere. Túto obnovu vo viere spájame s výnainými postavami našich dejín: so svätým Cyrilom a Metodom, s Andrejom a Benedikom, a tento roku s blahoslavenými košickými mučeníkmi: Markom, Melicharom a Štefanom.

Čo by sme mali urobiť v tomto roku viery? Koncil kládie biskupom na srdce starosť, "aby sa katechetické vyučovanie poskytovalo s horlivosťou tak deťom, mladistvým i mládeži, ako aj dospelým. Jeho cieľom je, aby sa pomocou náuky viera stala živou, rozvinutou a čínorodou" /Dekrét o past. službe biskupov 14/. V tomto duchu svätý Otec Ján Pavol II. začal dávať na generálnych audienciách katechézy o viere, vysvetľujúc Apoštolské vyznanie viery. Svätý Otec hovorí: "Problém katechézy je problém viery. Kto mohol na úsvite cirkvi vytušiť, že hrstka Ježišových učeníkov sa odváži na dielo evanjelizácie a katechizácie celého ľudstva? A tak sa skutočne stalo. Kresťanské posolstvo dokázalo preniknúť do mysli a srdca mnohých ľudí. Toto dielo milosti sa rozvíjalo po celé stáročia a rozvíja sa i dnes." /9. 1. 1985/.

Nemeckí biskupi vydali "Katechizmus pre dospelých", ktorý vyšiel v slovenskom preklade pod názvom "Viem, komu som uveril." Francúzske biskupi vydali knihu "Viera cirkvi", v ktorej vysvetľujú vyznanie viery: "Naše Krédo je nie len súhrn podstatných pravd, ale je to srdce evanjeliového posolstva a vyznanie viery pred svetom. Právo na vyznanie viery je jedným zo základných práv kresťana.: Musíme si ho hájiť a ak treba, znovu získať. Spoločné vyznanie viery tvorí z nás cirkev, spoločenstvo veriacich. Je to najvyššia povinnosť lásky a naša prednostná povinnosť."

V tomto duchu sa i my chceme zúčastniť na celocirkevnom diele evanjelizácie a katechizácie a tak sa pripraviť na vstup do tretieho tisícročia. Povzbudzujeme všetkých: Staňme sa radostnými svedkami Ježiša Krista a jeho evanjelia. Použijme na to všetky formy katechézy: vyučovanie v škole, bohoslužbu slova, duchovné akademie, prípravy na prijatie sviatostí, púte a odpusty. Vysvetľujme a prežívajme pri tom Apoštolské vyznanie viery. Naša duchovná obnova vo viere bude mať svoje liturgické vyvrcholenie v obnovení krstných sľubov vo veľkonočnú vigíliu.

S veľkou nádejou sa vydávame na cestu obnovy vo viere "s očami upretými na Ježiša, pôvodcu a završiteľa viery" /Hebr 12,2/. Sedembolestná Matka sa za nás prihovára. Veď to, čo ona zachovávala a o čom premýšľala vo svojom srdci /lk 2,19.51/, je srdcom nášho vyznania viery. A traja mladí kňazi, blahoslavení Marek, Melichar a Štefan, nám ukazujú cestu a orodujú za nás.

Všetkým Vám, bratia a sestry vo viere, Vám milí mladí priatelia zo srdca žehnám

Váš otec a brat arcibiskup Ján

Závážne prečítajte pri všetkých sv. omšiach v nedeľu dňa 3. 9. 1989!